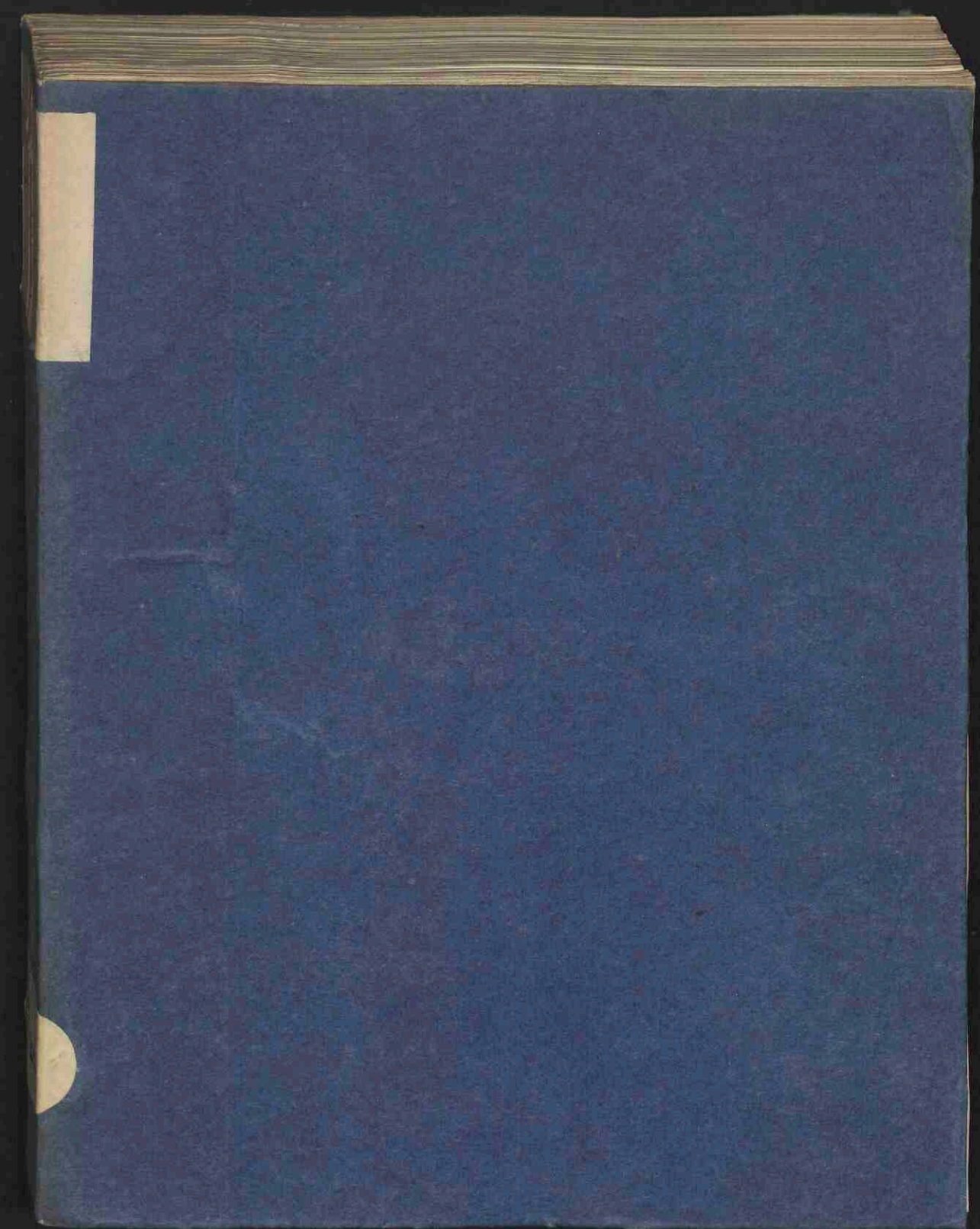

Reis door Zwitserland, 3 julij - 21 aug. 1836

<https://hdl.handle.net/1874/389718>

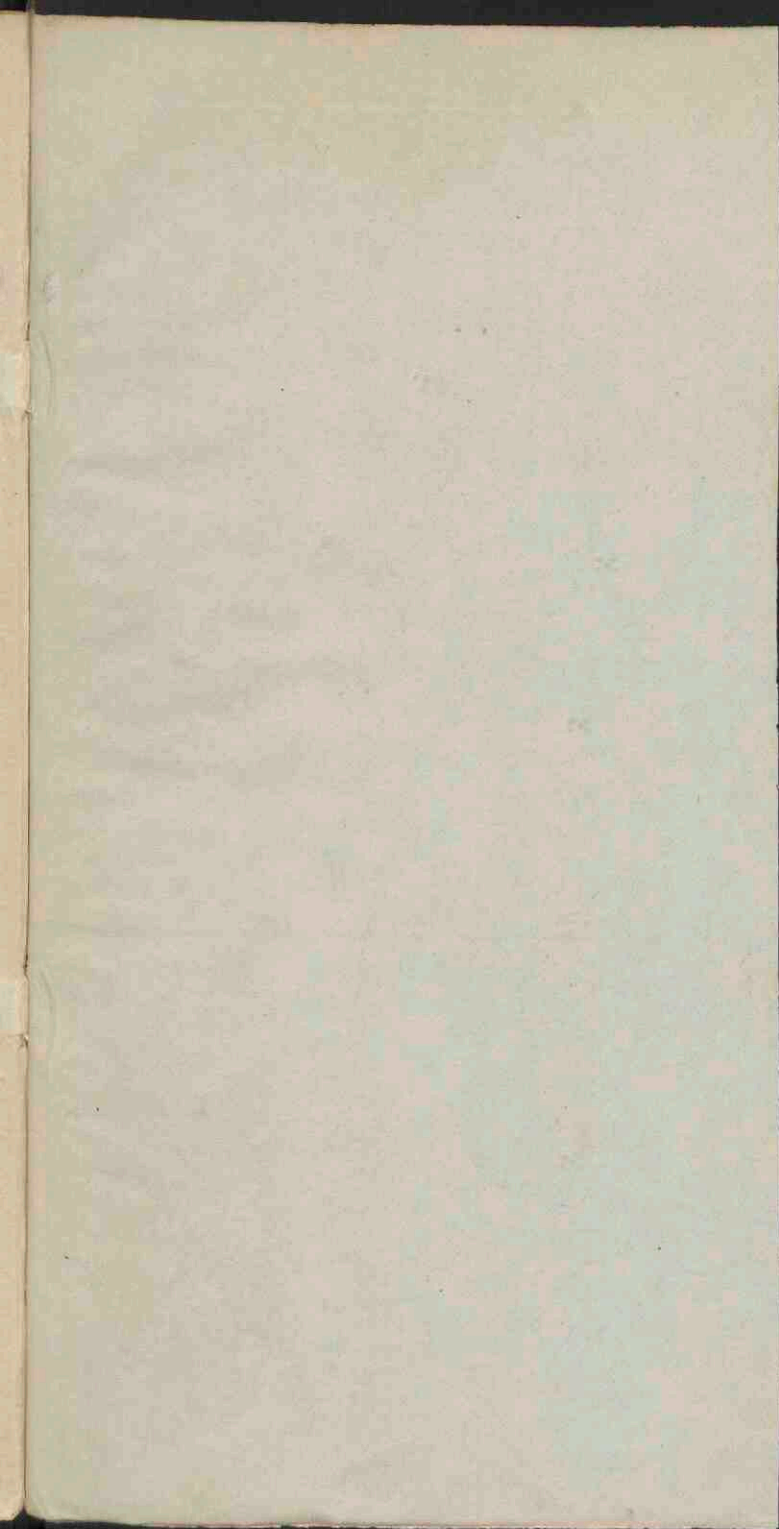
O.E. 23.

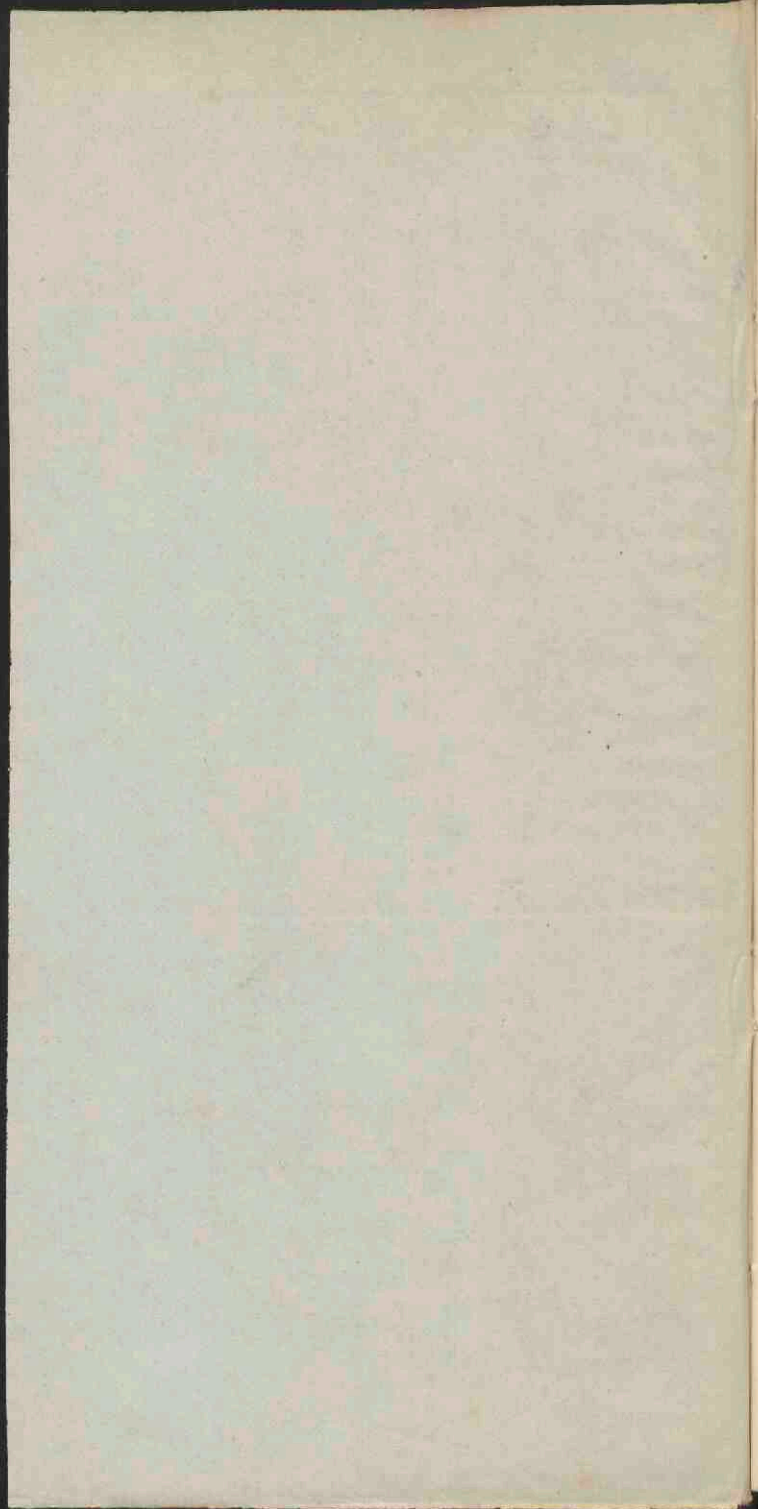
Hss. Ackersdijk.

13

1316

Hs.
0 E 23

Carton 122
Portef. C.

Mrs. Ackerd. 13

Zondag 3 juli 1836, om 12 ure vertrok ik met den postwagen van Utrecht op Nymegen. Tot wagenwifer was de heer van Naf van Duijlen, een wijger reizgenoten. Te Nyegen, waar ik om 4 ure aankwam, be- stond myn de zondervrije gewaante, om de reizigers van den wagen te doen afstappen en met een saldaat naar den Commissaris van politie te vonden. Ik kan hierin geen niet zien, en het is voor de reizigers lastig, zelfs vinder toornige het beledigend.

Ik deed nog een wandeling in het Valkenbos, en vond vervolgens in het Hotel der Neder- landen aan tafel een aantal Duitschers.

Maandag 4 juli. Om 6 ure met de stoom- boot naar Rijnlen vertrokken.

Reize een uur lang 4agen wij nog den Muschenberg by Nymegen, de laatste verheven- heid aan den Rijn, en de eenige die tot in ons land komt. Om 1/8 kwamen wij aan de plaats waar de Rijn zich in twee armen ver- deelt, en die arm, waerop wij ons bevonden, waal genaemd wordt. De verwonderde my,

Kaalen.

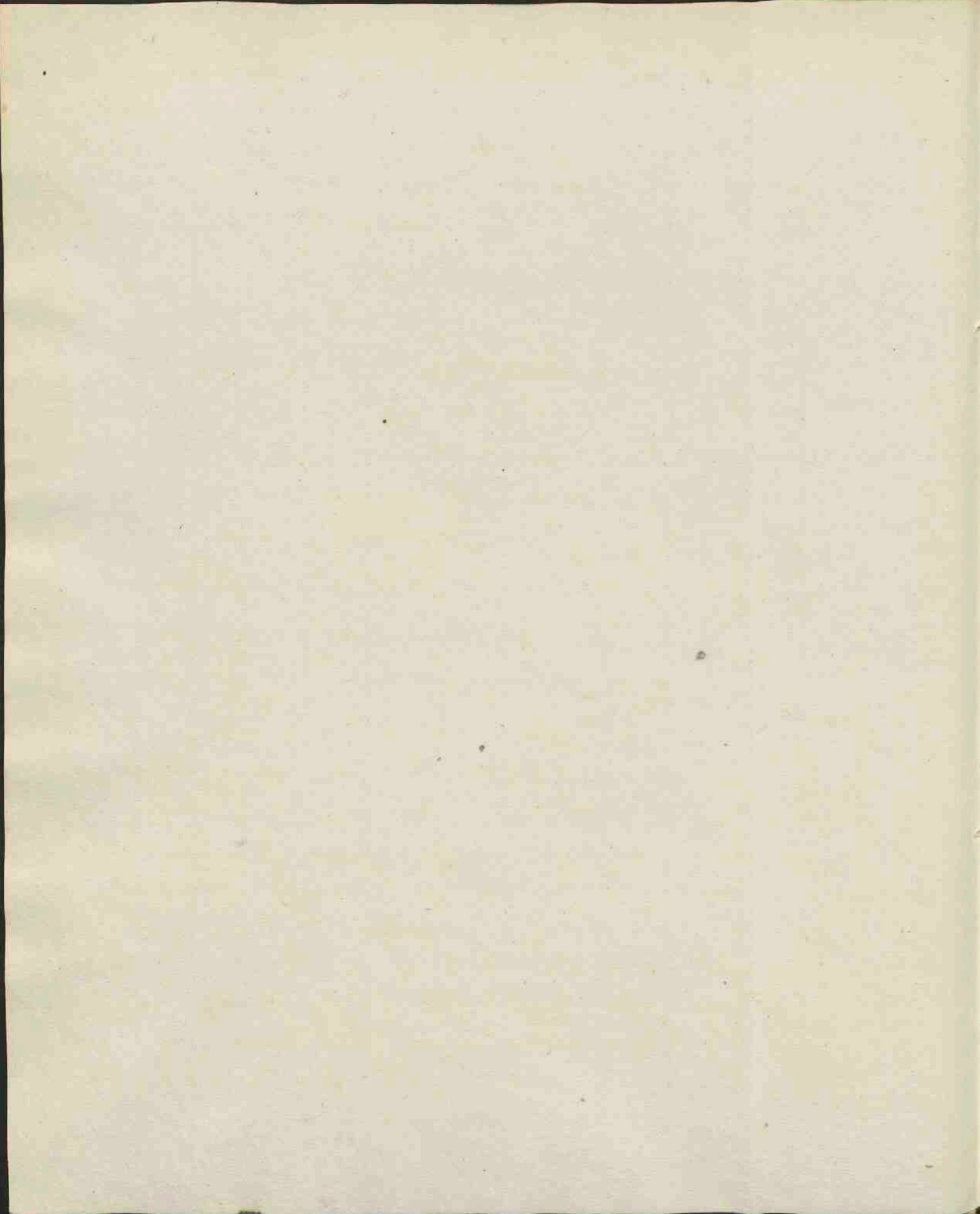
Dat de landbouw, welke de scheiding daerstellde,
zoo laag en zacht is. Men konde verwachten,
dat een hoogte de rivier zonder genoodtraacht
hadden, om zich te verheffen. Doch de naturen
en later ook de kunst hebben den grond en
den loop van het water zeer veranderd so,
siet Rijn en Waal bestaan.

Wij gingen nu spoedig rechts der rivier,
naar den Kloofsbaken berg en wat verder links
den van Eken. Om $\frac{1}{2}$ 12 kwamen wij te Eensel
rib. Hier was het beëindigt en de stad had een
vrolyk voorkomen; ter eere van den Kerkely.
ken oeffening van den vorigen dag was alles
groen gemaakt en met blaemen versierd.

Verder behoeft ik naar den my bekende weg
mits op te tekenen. Ik heb veel bronnen gezien,
van en geloven.

Dinsdag 5 Juli. Ik sloep my goed en ver-
nam met geneegen, dat de maast voorspoedig
zooer geweest was, om nap met de steambout
van Kaalen op Coblentz te kunnen vertrekken.
Inertelyt kwamen my juist om 7 ure aan, en
ik ging van de eenre boot in de andere over, en
daer op die wyse verstant worden den Rijn op.

Het gezelschap, dat ik gehad had, was niet
teer telyt. Daeronder stont mit eenre Engel,
die vrouw, met name Rothberg, welke met
haar dochter en zoone naar Carl's bad reisde,

om herstelling naar den landbouw te had een, welke
zeer laed naar eene looveriaakte. Hy was een jong
mensck van 16 jaren, doch geheel volwafte en en
was als de Engelschen, het naamen „overgrowsel“
By de goede lichaamelijke opvoeding der kinderen
in Engeland, komt my voor, dat zy ook de
vroegste ontwikkeling bekomen te veel bevorderen,
en hierdoor inbetroekt de jongelingen benadeelen.
Het eenige nactaening verhaalen ons de moeder,
dat een andere van van haar een maatje ten
luchtyk bekruant, die toen hondert duzend ponden
sterling bezat.

Ik verhaalde ook de reistogden der graaf
Blucher, kleinsoon van den keizerin veldheer, by
reide met een graaf Stackau. Ik had reeds voo-
gen den heer Blucher aangetroffen, en hy vervolgde
ook zyne reis op den Rijn. Zoo hy out verhaald
heeft, is hy reeds sedert vyf jaar in Engeland ge-
trouwd met eene vrouw uit dit land, waarvan hy
ook waant.

De hant of Collett was zeer wel; ik vond en
my landsman, den H. Drilling met zyne vrouw
en de freule van Heeckeren. My vernieuwden de
kennis en allen naam op het oek.

Bronen en patzer gaf te te Broun af, maar de foor
field was kort stie, dat ik ra met by Harms kom bron-
gen. Men is inderdaad zeer spaarzaam op den tyde
dit is in het belang van allen.

Aan de schoone boorden van den Rijn was niet ver-

Faint, illegible handwriting on aged paper, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

andring van dat de oude burg Rheineck meer de
wonderbaar gemaakt is door professor Betman
Holweg te Bonn, welke daar zijn zandwonderlyk se-
testijd heeft.

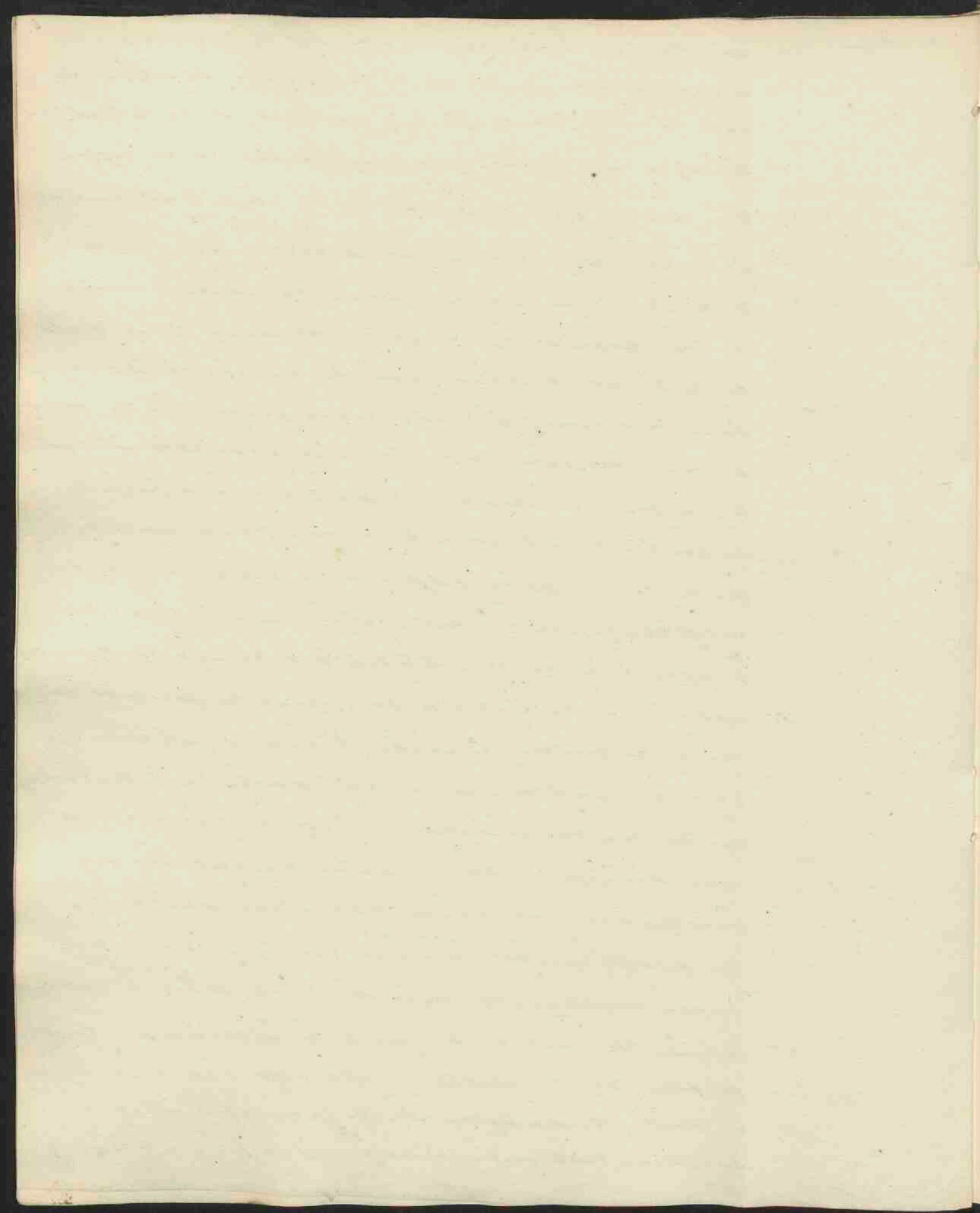
Mij kwam om $\frac{1}{2}$ 8 te Coblentz aan en vonden
meer mooie plaats in de nalle zeer groote herbergen;
ik bleef in die van Bellarue, maar ik heb niet
zeer goed vondt. Ik wandelde maats op de Rijn-
brug; de avond was helder, maar men der haal den
men na een zeer warmen dag want verlaagd het
was.

Woensdag 6 juli. Om $\frac{1}{2}$ 7 vervolgde ik groote
deel met hetzelve bekende gezelschap, de naast
naar hieute. Als gewoontje waren de meesten
vrijtj berg, om de plaatsen en ruines, die zij voor-
lyseren, op kaart en panorama's weder te vinden.
Vele der Engelschen lieten ook met inspanning in
de reisboeken, en konden niet byblyven met dat
lezen over hetzelve in te zien was, doch zeggen zy
niet zagen juist omdat zy lieten. Men moet dikwyls
leken als men die markt ziet, waarmede zy den
arbeid verrieten, welken zy niet voorstellen, dat
de pligt van reiziger hun oplegt. Aan sommigen
remarke men zelf de ongewoontheid om te lezen; ik
had talken het oof op een man, die genit met de
el af welligt met den bytel heten kanse omgaan
den met een boek. Hy hield het even als de kinderen
met twee handen, speelde het byne en verander opzien,
ken om te veruonden af de boek niet sneller voort.

Faint, illegible handwriting covering the page, possibly bleed-through from the reverse side.

De Rijn.

ging dan een boek, en elk deed dat by lot dedien by
met de handen juist als de jongens in de school. Wie
zal die man verheugd zijn, dacht ik, als hy in zijn touw
keel af in zijn vorkplaats teruggehooren is, en zeggen
kan, dat hy ook nog een reis op het vaste land gemaakt
heeft. Verkennend zijn ook de eekpauzen, welke
zitten te slapen terwijl de arme romanistke vrouwen,
den twee gevallen de reis gemaakt wordt, hare opzett-
zaamheid over de schoonheden, die zy zien, indrukken
door de behaalyke maet in te slaan, die zy naar
af nees begrepen hebben, dat daarvoor passend is.
Een ander soort zijn de opperaars, die aankomend
de verhanding te maken de verschillende muntsoor-
ten, en de minst mogelyke kosten, waaronder zy den
meest mogelyken weg willen afleggen, beschouwen, en
vragen dienstbaar betrachtelyk tot hunne reisgenoten
richten. Doch ik wil deze opmerkingen niet ver-
der voortzetten, waary by ik anders ook van het
veel eten, veel drinken en veel rooken der Duitschers
zoude maeten gewagen. Myne aandacht is op
deze byzonderheden gevallen, omdat het my
vorkwam, dat terwijl Phant "er veel op den
Rijn geverd wordt, evenwel twintigen slechte dien-
digen, wegslepender indruk van de kleine natu-
rlyken te ontvinden, welke de allereerste gene-
gens "er ver overstroft. De myn van reizen, om
in valle steambaten snel op en af te wagen, is
daarvoor ook ook twintig geschikt, en als die den

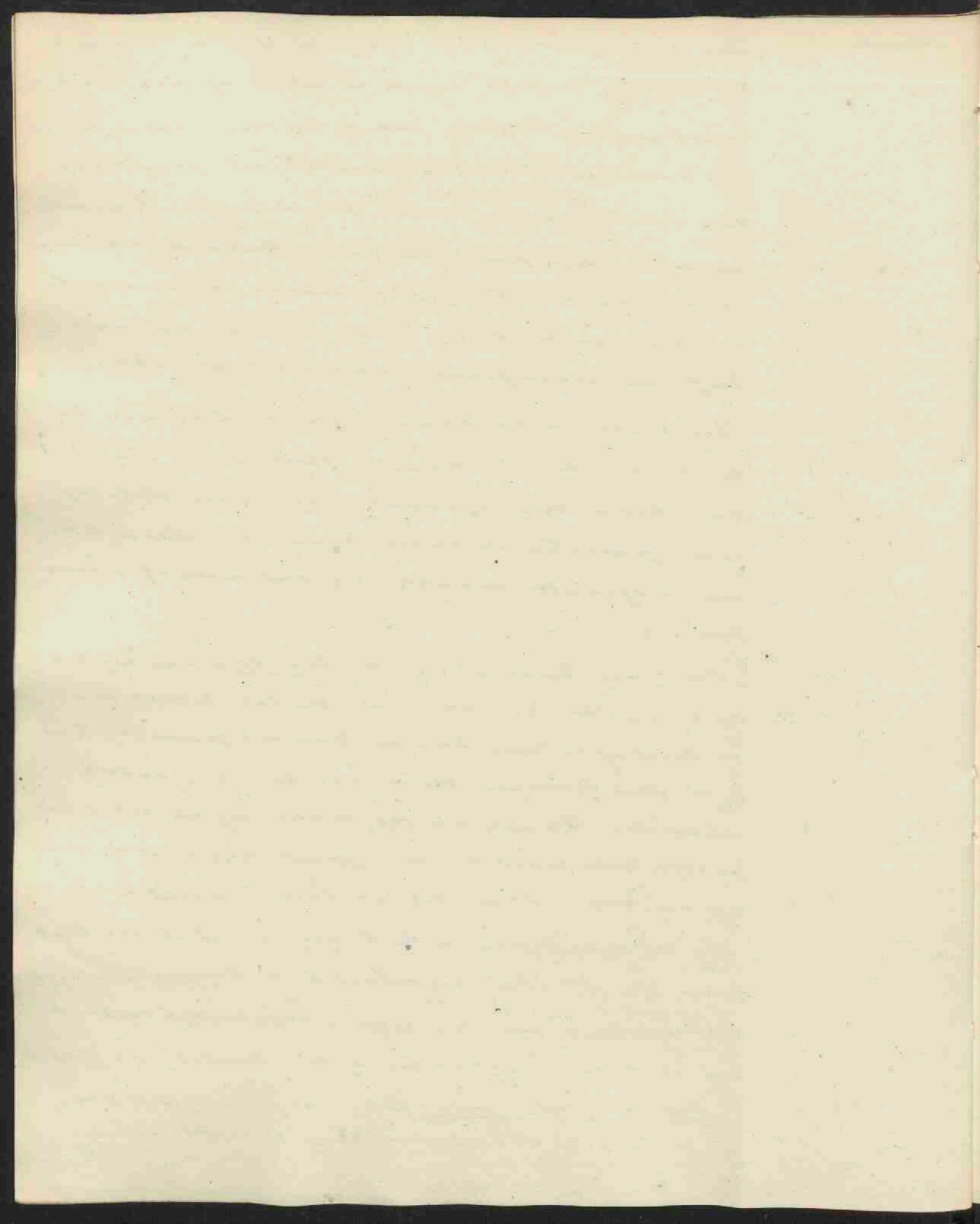
Rijn niet reeds de kring, zamen en gezeten had, en de
 tyd het my tusschen, zande ik alleen of met klein ge-
 velschap in een bantje daarop willen varen. Het is
 my nuwelijks my van het omringend gezelschap
 zoo los te maken, dat ik den schoonen Rijn alleen
 zie en er reft juist van heb. Onder de vrouwen
 is er alleen van Keulen tot Bonn een meisje by
 ons geweest, die door schoonheid en vreedzaam-
 hief van gelaxte fruchte belangstelling maakte.

Wij hebben weder honen gezeten en ditmaal had
 den wy zoj het brisgezeten twee jonge Ruffen
 van Hollandsche afkomst met name Hardey,
 de een geweest de andere koopman. Het vele an-
 dere reisgezeten maakten wy ook meer of minder
 kenint.

Om 7 ure kwamen wy te Skeints, waar wy het
 op nieuw zeer vol vanden. Ha dat ik met Jan
 H. Drexling en zyne Dampst kamert gezonden had
 in de Drie Kroonen, den ik met hen gewardeld
 naar den Scheuter aanleg, waar wy al, altyd het
 gezigt zeer mooi vanden; gezelschap was er twee-
 nig, omdat er desen avond geen muziek was.

By het avondeten in de herberg vout ik een land-
 man, den H. Pol, predikant by de doopsgeminder te
 Leuwarden. Zyne reis ging in eene andere richting
 dan de myne; met myne andere landslieden ging ik

Donderdag 7 Juli, het morgens om 4 ure
 reeds met de Hoornboot van Skeints naar

Stauheim.

7
Stauheim. Deze weg loest intinij de langryke af;
ik heb de meeste Fys lasten aan te schryven. Het ge-
helschap was nu zeer vermindert, evenwel was
talryker dan ik normaal had. Sedert Keulen
was onder de reisgenoten de kleinsoon van Bla-
cher, van wien ik reeds gesproken heb, en die zeer
graaftraand geworden is. Hy heeft onder anderen
van onze princen in Lande. verhaald, naemende
haar de kollefallen en beschraaftheid van de
Braunpint; doch zyne zonen zyn zeer bedroeven
stijf, dat het elken in het ong gevallen is. Deze
familie Henderston heeft ook de reis met ons
tot Stauheim vervolgd. Tey zyn hier om
half vier aangekomen en hebben in het Paltzer
hof aan de publike tafel gezeten; daarna zyn wy
om half 3 met een wagen naar Carlsruhe ge-
reisd. Wy kwamen door Schmetzingen, waar ons
de jeun der brayebomen in de groothertoglycke
tuin tegenwasi. Lang ziet men rechts de heide
van Spier, die door hare groette heel naderby
tehynt te zyn kan zy werkelijck is. Tey nasen
laupen door het bosch, waaraan Carlsruhe
ligt, en tzeen, nalpant den waerman, Hart waerd
heet, wy kwamen door Hochheim, Waghäusel
van hier uit wandelde ik ^{kwam} ~~kwam~~ met myn reisge-
noot. Wy zagen rechts de netting Philipburg, en
my bemerken dat wy van den Ryn niet veraf
waren, aan het noordgraven der Staunloos, maar
van de roek duidelijc zigtbaar was. De wegen

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Carlrouke.

zijn hier zeer goed: breed, van gebroken steen, en veel
 al met populieren of andere boomsoorten beplant.
 Deze beplanting is nog zeer jong en staat op
 een aanmerkelijken afstand ter zijde, hetgeen voor
 een nog zeker beter is, maar het land daaromtrent
 eenigzins bederft. De steen is zeer zacht en
 op den weg ligt veel wat veel zand, hetgeen
 gemakkelijk te verwijderen is. Het kasteel in Bra-
 den goed tweegeld. Wij reden nog door Heu-
door en Graben, groote, gaegeboonde dorpen
 zoo als ook de vorige waren. Overal zagen wij
 vele kinderen die spelletjes speelden, met meer
 en naar die aanproeyende bevolking worden?
 Het land is algemeen schraal, maar met veel
 turf bebouwd; men ziet veel voorten van veel
 gewassen, ook hop, doch bijna niets tere.
 Wij zagen algemeen gaad naar binnenscheepen.
 Duursel hier veel hout is, wordt ook turf ge-
 brand; vele wagens daarmede zijn ons voorbij
 gereden. Het laatste van hen was een nieuw
 aangelegd en dient tenent om van Schwick of La-
 poldshaus naar de hoofdstad te komen, het
 geen ik mij wel herinner dat vier een paar jaar
 nog zeer berispaarlijk was. Lang zag men voor-
 uit het licht van de stad, en zindelijk tegen elf uur
 kwamen wij in Carlrouke aan, waar wij in het
 Hof van Engeland gaele berispaar vonden. Er was
 nog veel gezelschap in de publieke zaal, maar
 wij onze avondmaaltyd hielden, onder anderen

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

eenige couriers van aanzienlyke reuzers, zoo
 zy my toefchenen, met hunne eigenaardig voorko-
 men van voornamekend en gemeenheid, alle
 talen door elkander en met eene goed fprekende
 They hadden weder een langzen dag gemaakt en
 groeten afstand affgelegd.

Vrydag 8 juli. Laas oggesteran, en den voor-
 middag in Carlsruhe gableken. They namow
 hien een mager van, die ons in drie dagen, langs
 een bepaelden omweg naar Freiburg zonde
 brengen voor 40 gulden.

Ik berocht den heer More, welke thans Archi-
 varint is; den heer Bergnath, Wulckner, oom
 van myn Collega Bivubbaum, en den heer Hebe-
 nint, welke aan het hoofd is van de inrydingen
 van onderwyf. Ik vernam verrukkens by
 vander heden antrent Baden van deze heeren;
 zy berettigen by my de gunstige voorstelling,
 die ik reeds vroeger antrent de negarigen den
 melnaart van dit land had oppenat. De H. N.
 heeft veel bygedragen tot de aansluiting van
 Baden aan het Duitfche talnerband, hetgeen oot
 de Minister van financien Bäck zeer bezaand
 heeft. Men onderfint nu reeds de heilname
 gevolgen van deze vereeniging, en die zullen go-
 wis mag zeer toemenen. De heer N. was het
 met my eens dat Holland daaraan niet

Faint, illegible handwriting on aged paper, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

vreesd maelt blyven. Oostenryk zal zich niet
 volkomen aansluiten. Doch het zal zich door de
 ellygische verpunningen daarmode in verband
 brengen. Onze graanwet vand by een
 zeer ongeschikte bepaling der betrekkingen
 met Duitsland. Men ondersint er ee pe
 volgen ook van in Baden, haemel dit niet de
 delyk graan naar Holland zandt, maer med
 naar andere streken, waaruit het naar Hol
 land gevaerd word. Dit opeckender van plaats
 tot plaats is in de verpunning van het graan
 zeer gering, vooral omdat de kosten van ver
 vaer zoo gering zyn: de laer gebruikt daer toe
 zyne paarden wanneer hy ee zeer ander werk
 naar heeft. Wy spraken ook over de zandt, en
 de H. N. zandt dat het nog van meer geringe
 was daeromtent eenheid in te vaeren, dan
 ontrent de maten en geringten, dewyl dan by
 uit- en invaer de kosten van vermelten, en
 overmatten zanden bespaerd worden. Men is
 in onderhandeling, om in Duitsland, gelyke
 zandt in te vaeren, en men zande daer toe waer
 schynlyk de Prussische aannemen, indien zy nu
 zoo laag van gehalte wal. Hierdoor nemen
 best men de waarde, want algemeen is me
 taal met meening bymengsel meer gezocht de
 met veel bymengsel, dewyl men voor veel
 gebruik zilverer zand en zilver behaeft.
 Men heeft in Baden het nieuwe stelsel van maat

Schnecker 3^a Aufl. 138.

Carlsruhe.
Rastadt.

en gewigten in een jaar ingevoerd, en tuel door een zeer eenzijdig aversie. Men heeft namelijk bepaald, dat wanneer men het eerste jaar liet yken, dit korteloois konde geschieden, en tenent heeft men besongd, dat de matten en gewigten op eens in groote hoeveelheid hervaarde sijn werden, waardoor 24 700 jaas koop wilsden, dat men te naar de helft van 't geen ee ander gekost hadde. verhozgen konde. Dit voorzeel heeft algemeen uitgelokt om zich eadelye nieuwe maten en gewigten aan te schaffen, en men heeft gaen andere maatregelen behaeren aan te wenden.

Baden heeft naar evenredigheit het meeste beposken; men rekent, dat 24 1,500,000 morges (Badische) beslaan, waaraan 1000,000 aan den Staat en 500,000 aan Corporatien en bysondere personen behooren. Men verrendt veel hout en ook veel kluuep naar Holland.

De H. W. reide my veel goed; van de polytechnische school, waarin men zeer bruikbare, de kwame mannen vormt. Zy is in een zeer schoon geheel nieuw gebouw verestigd.

Tegen 3 ure sijn my veretrokken; en om 6 ure kwamen my te Rastadt, hetgeen my needt bekend was. Het is regelmatig en draagt naef de sporen van het vroege verblyf der vorsten, by. zonder het groot en fraai paleis. De waarte

[Faint, illegible handwriting covering the top two-thirds of the page]

Schreiber 37

[Faint, illegible handwriting covering the bottom third of the page]

Baden. Baden, was zeer hinderlyk. My vernatgelyc en ten weg tot
Ningthol. 12.

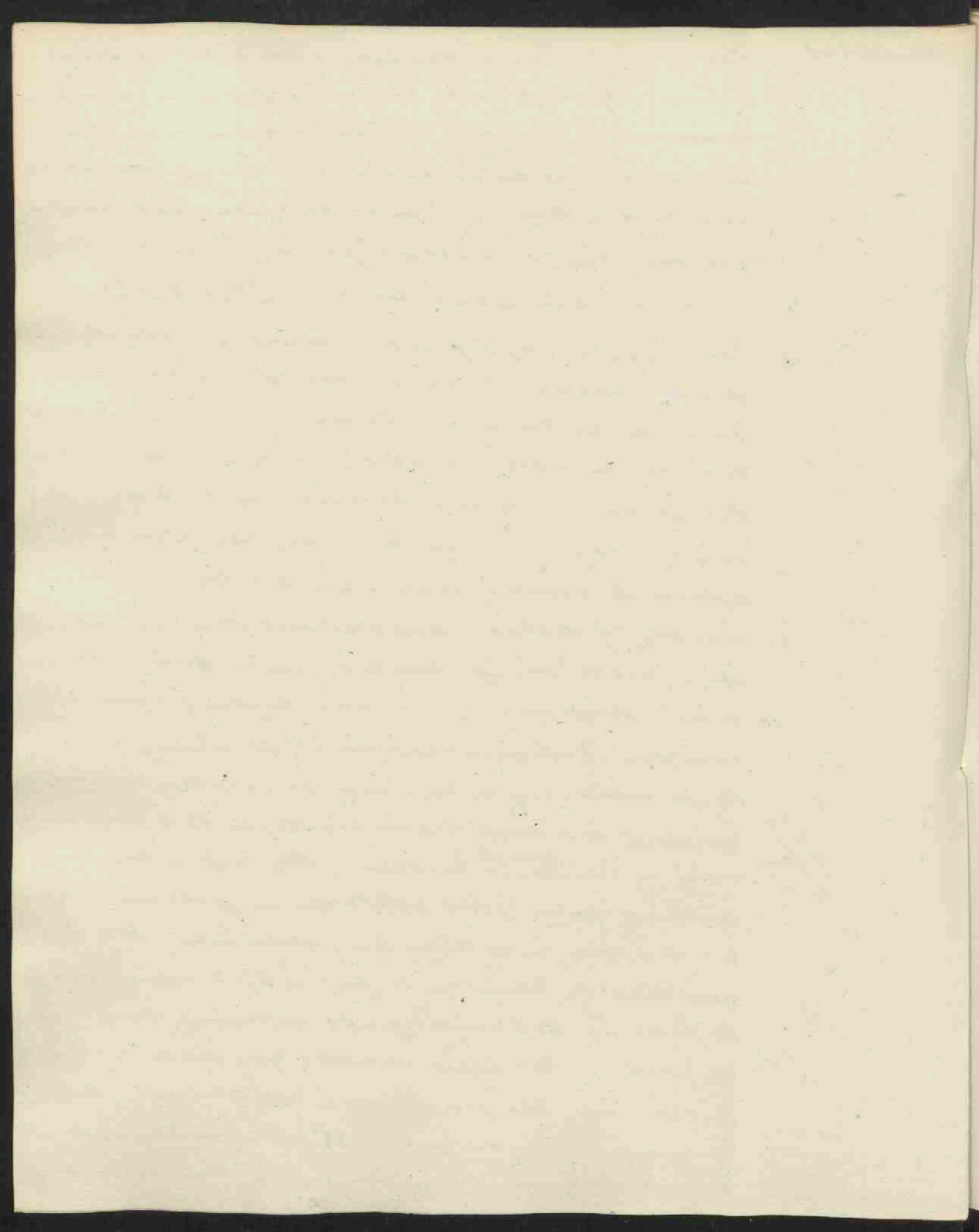
Baden - Baden, waar wy om 8 ure aankamen.
Het land is steeds veel bekant, en zoo my toe.
Zekere was vruchtbaarder dan 't geen wy trefden
Mantheim en Carlsruhe zagen.

Baden is beroemd naar zyne bekende leggingen en
inrichtingen; wy hadden nog even tyd, om te
wandelen, de bekende gezichten te be-
merken en de gezelschap- en theatrale te be-
zoeken. Er was als gewoonlyk veel aansienlyk
gezelschap, doch nog niet zoo talryk als in vo-
rige jaren. Ik herinnerde my aan myn ver-
blyf op dese plaats in 1818. In de herberg
naden wy den Hr. De Freund uit s' Hage, lid
van de rekenkamer, met drie dochters en een
zoon. Zy gingen ook naar Zwitserland.

Zaterdag 9 juli. Om 5 ure begante wy ons
derer wegen op reis, om langs een zeer geraden
den weg, door het Schwarzwald naar Freiburg
te gaan. Wy reden over den Amalienberg om in
het Ningthal te komen, en in een paar uren de-
rechten wy het stadje Gornsbach en wandelden
naar het slot Herr. Eberstein op eene hoogte
gelegen, van waar men een uitgestrekt gezicht in
de vallei heeft. Het is nu goed onderhouden en
het gemeenheid. De groothertog brengt er gewoon-
lyk een gezelschap van den zomer door. Men was
berispt een zaak te ruzien van Baden naar dit

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

slot te maken, welke dan ook verder in de vallei zal
 naarsen; het mag toe is het moeilyk, om meer richting
 tennooards te komen. Hadst wy ons aan het
 heerlyk gezigt op de vallei der Künig, waaraan
 vele dorpen liggen, en twee krochten met boefche,
 begraeft zyn, verlustigd hadden, zyn wy lang,
 en ander pad naar het doorp Oderstroth aff-
 kloommen, en zyn greden naar Forsbach, een
 groot welvarend doorp. Wy zagen vele wete-
 boommen, en tamme kastanjes, de laatste
 stonden in blaci en beide verbiorden de vallei.
 Overal zagen wy ook blaemen by de huizen, by
 zander nozen. Wy kinnamen nu meer en meer
 tuschen de kopschen, maarnaar dit land genaemt
 wordt, zy bestaan meestal uit beumen (Tan-
 nen & Fichte) eenige denken, maar geheel geene
 eiken. Ongeveer $1\frac{1}{2}$ uur van Forsbach hebben wy
 over den Ranmünnsgraf, die in de Künig valt,
 langts welke wy onzen weg vervolpden tot Schön-
münnsgraf, een doorp waar wy tegen 12 u aankwa-
 men en middag ^{maakt} hielden. Wy zagen hier een
 fabriek, maar glas geblazen en geslepen maect,
 het laatste wat zeer onvalkamen. Wy wa-
 ren hier op Wurtemberg's gebied overgegaan;
 de fabriek behoort aan de regering, doch worst
 verpacht. Het hout maect hier needs het hooft
 bestaan uit, het omkonnien der beumen, het
 vernieren op de rivier, maanner zy het hooft is,
 en ook de waeremolens hauden de beemout of beizig.

14

Murgthal. De landbouw heeft nog voor eigen gebruik plaats,
men heeft gaede weiden en schoone veen. Naar het
nabijge gebruik men open en thieren, die men
met de hoesent aantpant. Steeds hangen klein
meulen in de schoone valleien bescheiden weg om
S. n. Freudentstadt, eene zilverene vesting, doch
meer wallen thans geslecht zijn. Er zijn 4000
inwoners, welke van binnenlandzeken handel
en veeteelt hun voornaamste bestaan trek-
ken. De wegen zijn zeer gaed, en men betrekt
hier in Thürtemberg ook gaene tullen naar
hun gebruik. Ik zag in dezen omtrek vele
zeer gaede weiden, en met uitstekend overvloed
tuanden die steeds rijklijgh gebrand: men doet
de bergstruumpjes in alle rijtjes door de
velken kronkelen, en houdt ze door kleine
sluipjes van afstand tot afstand op bepaalde
hoogten op, zoodat nergens te veel of te we-
nig water is. Hierdoor staat het gras ook
in de grootste hette valkornen frisch. Men
zag overal wapent met heerlijck hani naar
de tokinen ryden. In de herberg te Franzen
stade was een „Letzereien“, dat uit 50 laden be-
stant, en waar men baken en tydschriften
las, die ook by de laden vandenjaan. Dit gaf my
een gunstijg denkbeeld van de betrekking die
algemeen in het Schwarzwalde nog gaed zijn
moet, volgens hetgeen men my gezegd heeft.

Faint, illegible handwriting covering the page, likely bleed-through from the reverse side.

18.

De Kniebis. Wy beklommen nu een der hoofte plaatsen van
dit gebiedte, namelijk den Kniebis, en kwamen
zoo int de vallei van de Murg in die van een
ander riviertje, de Wolf genaamd. Wy kon-
den bemerken, dat wy aanmerkelyk gestegen wa-
ren, want op de hoogte was het koud, terwyl het
lager zeer warm geweest was. Het was daar
ook schraal en ruw; evenwel levenden de
byna alle planten, waerop wy ons bezonden,
truijning uitzeft op: de beropen rond om waren
alle gelykvoornig met bapiken begraaid. Hier
woont een schoolmeester, die te gelyk herberg
houdt; om wyne vanstellings handring heeft
men een puert van hem gemaakt, die ik my
het aangefocht. Hy gaat namelijk markt en
naar markt hy op het eens of op het andere
den rust, is hy byna een vast grooster of klein
de. Wy vonden in hem een zeer gaedig man;
hy zeide ons, dat hy reeds 35 jaren hier de kinse
van andermeest, welke dagelijks ten getale
van ongeveer 40 stuk in 'yn schoolvastelk
verzamen, dat ruim en gaed ingezigt is.
Hy gaf met gevoelen, dat ook in den afge-
legene streek naar de opvoeding der kinse
nen gezoogt wordt. Over 'yne afbeelding looch-
te hy zelf, en zeide, dat hy dit opnam ook een
blyk van belangstelling. De Hoofdmeester
ligt nog wat hooger dan het huis van een

Just op den Knievel is de grens tusschen twar. +
tenslag en Baden.

Eene geoordekte opgave des bestandsaantes bij
is bij de bylagen.

Schaalmeester, doch leent niet meer gericht op.
 *
 Leer stijl ging nu de weg van den berg af
 naar Ripoldraai, waar my overnachteten.
 De nieuwe, minder steile weg naert naar het
 naburige Grietbach. Beide zijn kleine laagpland-
 ten. Wy rondten Ripoldraai, waar my voor
 8 ure aankwamen, zeer lief gelegen tusschen
 de begraafde bergen, met vele wandelingen.
 Er was nog groot gezelschap; zoo men ons
 verde nam 150, en er is plaats voor 300, de
 ook later gewoonlyk hier zijn. De grootste
 kerkerf was goed ingericht my bekwamen en
 nette kamers. Het gebouw by de hoofd-
 brow is tenent bestemd voor wandeling
 by sloke weder, het water ontspringt uit
 een rotsachtigen grond, wy proefden het en was
 den het aangenaam of onaangenaam naar den
 verskillender smaak der drinkers. In eene
 groote fraaye zaal werd gezeten en daarna
 in eene afdeeling daarvan gebast, hetgeen
 evenwel niet lang duurde. Mits de lyst der
 baggeten zag ik dat weinig bidden uit vrees
 landen her komen, de meeste zijn uit de om-
 streken, vele uit Straatsburg.

Zondag 30 juli. Wy zagen heren enogen de
 eerste waterdrinkers, en om 6 u. vernamden wy
 onze reis. Het byzonder gewaagen reed is de
 hene walle door. De gewone abdy en de kerk
 van Ripoldraai maakten eene schiedachtige

Her mel ont in het oop, dat de geestelyke hat +
hoofs niet geschoren had, en men zande ons dat
dit in deze stricken algemeen is.

N. naar Freiburg uitwerking. Men noemt deze vallei Schlipbach 177.
thal, haemel het stroompje, zoo men mij zegt,
de Wolf heet. Tey zagen de inwoners in hun-
ne zandagtskleeding. De weg was zeer smal,
en spaldig versnamen tey, dat dit was het gele-
genheid van de begrafenis van een meisje
van 22 jaer. Tey gingen nu wis het nuytuy en
valgen den stoet. En men aan het kerkhof
kwam, wend de kist nedeliger en hadden de
kerkelyke plegtigheden plaats. Versnagen drey
men de kist naar het graf op het kerkhof, en
terwyl men zo naar beneden liet en met aar-
de besette, maakten de ontstanders een kring,
en deed de geestelyke eene zeer korte aan-
sprak, waarop men in konen Duitche liede-
ren zang. Dit gezang was zeer mooi en het
geheel der begrafenis was ten uiterste voef-
zaam en kwam my zeer aarddaenlyk voor.
Men is hier, zoo als meestal in het Schwarzk-
wald Katholiek. x Het doorp, waar tey dit
zagen heet het-Wolfack en is niet ver
van het Stadje Wolfack, waar wy nerval-
gens aankwamen, en dat 5 vieren van Ri-
poldsau gelegen is.

De Wolf naelt hier in de Kiezig, Reide komen
van den Kniebit. Tey nervalgen nu onzen
weg door het Kiezigthal naar Kaubach, een
Stadje, waarby op de hoogte, links van ons eene
ruine van een kasteel stond; - verder naar

Faint, illegible handwriting covering the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Naar Treiburg.

Hapslach, een ander stadje, dat een levendig en
 welvarend voortkomen had. Wy hoorden hier
 een schoolmeester klagender de berberg op de
 piano spelen en leerdij liederen van Schiller
 zingen. De kleeding, die wy tot hier toe ge-
 zien hebben bestaat grootendeels voor de
 mannen uit zeer groote heden, blaauwe
 rokken met rood gevoerd en rode vesten,
 korte zwarte broeken met witte kanten; -
 voor de vrouwen uit platte stroshoeden
 met velle versiersels, lange vleskten in het
 haar, korte jakken meestal met voge wyde
 kantenmannen, zeer wyde en korte rokken
 van donkere kleur, de kanten veelal blauw
 met rode klinker. Deze kleeding staat wel
 schilderachtig, maar vrouwen en mannen
 zijn lelyk en hebben een afgemerkt voorko-
 men. Evenwel heb ik geheel jeune kroffe,
 zwellen gezien, die anders in bergstreek zoo
 gewoon zijn en ik hoor, dat die hier niet
 voortkomen.

Wy verlieten nu het kinnigthal en begonnen
 by Hochstetten den berg te bestygen; steeds had
 een wy rechts eene vallei tot dat wy op het
 hoogste kwamen, hetzjen $1\frac{1}{2}$ uur duorde. Het
 tegenzicht op den Kinnebis en andere bergen was
 zeer mooi. Van de andere zyde van een
 berg bereikten wy spoedig Elzweck, een stadje,
 maar wy ^(maakt) niet oeff hielden. De beeren hieden

Schreiber 16.

x es. von Freitung.

Naar Freiburg. op het naadhuik eene volksvergadering, om over
 den afkoop der Tienden en andere belangen
 te raadplegen. De Vorbergen kerde ons, dat
 elk huisnader op de buete zyne stem daarvoor
 maect uitbrengen. Deze lieden hadden een
 gaed, onafhankelyk voortkomen. De ruwe
 naering en nesten by de mannen hebben op,
 gelonden, de vrouwen dragen hier gele net.
 Caliete Strooshaeden met zwarte linten onder
 de kin de vestijde.

Wij waren nu in de vallei van de Elz en ver-
 volgden daarin onzen weg naar Waldkirch, een
 ander stadje, waer veel levensdyfheid was. Het
 kwam my voor, dat de landlieden er wat beter
 intragen. By het intragen zag ik rechts eene
 ruïne van een oud kasteel op de hoogte.

De heuvels menden nu lager, het land vromer
 haarder en leekender. Wij verlieten weldere
 de vallei van de Elz en kwamen in een open
 byne vlak land, waer wy links de heuvel-
 ten van het Schwarzwald zagen en rechts
 die van den Kaiserstuhl en meer in het no-
 tichiet de Vogesen. De Kaiserstuhl ligt
 geheel op zichzelf en is, zoo men my zegt, nu
 whillend van de twee andere genaemde geberg-
 ten, haemel men hem gewoonlyk tot Ten Keten van
 het Schwarzwald rekent; hy is geheel vulka-
 nisch en heeft verschillende planten.

Wij reden voorby de ruïne van het slot La-
 ringen, links op eene hoogte gelegen. Het is

Faint, illegible handwriting covering the page, likely bleed-through from the reverse side.

Freiburg.

marktaandeel als de rest van het oude vorstendom^{20.}
geslacht. Tegen 7 u kwamen wij te Freiburg.

Ik trof hier mijn vriend Birnbaum aan,
die juist zelf van Carlsruhe over Straats-
burg was aangekomen. Hij deed mij een
mundeling, die mij een leukbeeld gaf van de
schone ligging dezer plaats, in de nabij-
van vele heuvels, die groote afwisseling van
gezigtspunten opleverden. Byzonder is de
voorgenoemde Schlofsberg nabij de stad
zeer fraai. Freiburg is regelmatig en
net gebouwd, heeft geene vestingwerken
of poorten meer. Het water is levendiger
dan gewoonlyk. Er zijn niet veel meer dan
10,000 inwoners. De hooge ligging maakt er
het klimaat eenigzins ruw. Hij bezocht
Warukönig, welke hier Birnbaum verzoekt,
hy was met deze plaats zeer terned en
sprak zeer ongunstig over België.

Maandag 11 juli. Het mijne reisgenooten
bezoekt ik den minister, en der schoonste
gotische kerken uit Duitschland, en die
nalkomen volvaardigd is. Zy is in de 12^e eeuw
begonnen en is nu volmaakt in order. Ik
had re reeds meer gezien, doch niet groot genoeg
bezoekt ik op nieuw dit eerwaardig gebouw.
Het is nalkomen en overeenstemming met zyne
bestemming, de versiering van het oppervlak,
mer gevoelt hier, dat een hoopje ingespannen

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

den bouwmeester even zoo aanmerkbaar is als voor den dichter, zal hy mane, verkenene kunststukken, daarstellen. Het glaswerk in vele nauften is uitstekend schoon getekend, en van zand, misge ook schoon geteekend; het is gelyke lyk van een kunstenaar, die in deze stad woonde. Vele herten van de herten liggen hier begraven, onder anderen van het graf van den Leutnant: Berchtoldus V. + MCCXIIIX. Er was juist een lykdiens en het gezang, doch by hem een het orgel blank zeer schoon in een huize gemeld.

Wy merkten eene byzonderheid op, namelijk dat de gezangende gebruikt werden, om goed te verhooren. Zy waren geheel ny; doch een gewapend man der politie ging er by. Zoo men ons verde, zy dit ligte gezangene en gebrucht men die voor allerhande werk; de zware gezangene zy getekend en anderzins in het tuichthuis.

Om $\frac{1}{2}$ 10 zyn wy nestrokken, ditmaal met postpaarden en in een wagen, welke toenally hier jobbenen was en sueder naar Weikhan, ten kerupmaest, maar wy rouwmenens waarden te overnachten.

Onze weg vassde ons door het beroemde Höllenthal, 3 u van Freiburg. Het is eene angte tuffelkan de ratten, die zeer inu tot alkanden ho, men en veel met deunen begraeid zyn. Deze plaats is zchoon en op sommige punten van zeyen; doch schrikkanend, zoo als de naam zou

Via des adores sous ce Bylaster. *

Lewskirch. Een vermaaken, vand ik er niet. De eerste was
22.
velplaats; en dat Stief, 5 u van Treiburg. Her-
gens gingen wy over twee zeer stoffe bergen,
tusschen welke een meertje, de Titi. See ge-
naamt, van zeer mooye laanden omringd is;
dit punt beviel my byzonder gaet.

In Lewskirch, een groot, welvaarend dorp,
hebben wy middelf ^{mael} Hier is een naamana wete
van de rygerheid, welke byzonder in het Schwarze
wald thuis behoort, namelijk het vermaaken
van munmerken, en dat van Stroochaecken. Wy
besahten een paar munmerkmakers. Dere
anderen in hunne woningen, gewoonlyk
met weinig knechten, en zy maken vele soorten
van klokken met gewippen; groote en kleine
zaedkoopers en duurodare. Wy zagen er een
meer, wat er acht gulden. Zoo men ons reisde, zyn
de zaedkoopste dixer munmerken van twee gulden,
doch die slaan niet. By een kunstenaar zagen
en hoorden wy een ongespeelwerk, dat zeer val-
komen was. De maker reisde ont, dat hy die
in eenige maanden vermaaken wylt. Het was van
drie rollen (walties) voorzien, om de munmerken
te kunnen afsnijpen, en de prijs was 200 Louis-
d'or. Men moet de kunst bewonderen; doch ik
vermaander my, dat er koopers zyn, die zoo
veel willen betalen, om steeds hetzelfde te
kunnen. Hy reisde, dat hy er veel in Holland
verkuopt. Van Stroochaecken is hier een fabriek
met een groot magazyn. Dit laatste weet men
ont, in de fabriek wend men niet gewaakt; daar

[The text on this page is extremely faint and illegible, appearing as light grey smudges and ghosting of handwriting.]

ontegen was men nu op het neld bezig met
 straw uit te rukken. Altijd wordt het
 minst in de fabriek gearbeid, maar voornamelijk
 in de families hier en op vele dorpen in den om-
 trek. Het zijn vrouwen, die dit werk verrichten;
 haar getal bedraagt in den winter meer dan
 500 en daarna slechts 30 in de fabriek. Het
 loon bedraagt ongeveer 16 tot 30 Kreuzers
 (25 tot 50 centen) laag. De haarden van de geringe
 ste soort kon men zeer wel in eenen dag naar
 bij maken. Dergelijke eigenaars, welke deze
 fabriekaanplant, hebben ook fabrieken in Italic,
 zoo dat zij in haarden van alle soorten handel
 drijven. Zoo men ons hier reisde worden de
 haarden hier uit straw van ruy gemaakt; in Tor-
 cane uit straw van karw, en in het Venetiaans,
 welke neemt men de straw van "formentino"
 naar, dat eenigzins tusschen ruy en karw is.
 Het straw van ruy of gras en dient nooit, om
 haarden te maken, ook niet de Spanse haarden, welke
 de Franschen uitsluitend "Chapeaux de paille
 de ruy" noemen. Het straw moet eerst in de zon
 gebleekt, en wanneer de haarden naandig zijn,
 ondergaan zij nog eene schietkundige bleeking.
 De beste haard, die men nu hier had, was van 220
 gulden; men maakte ze ook wel van 300,- de
 goedkoopste was van 16 Kreuzers. Op den eersten
 heeft eerst een meisje 5 maanden gewerkt, en
 daarna eene vrouw 4 maanden gewerkt; de
 tweede was in eenen dag vaardig. Gewoone gas,

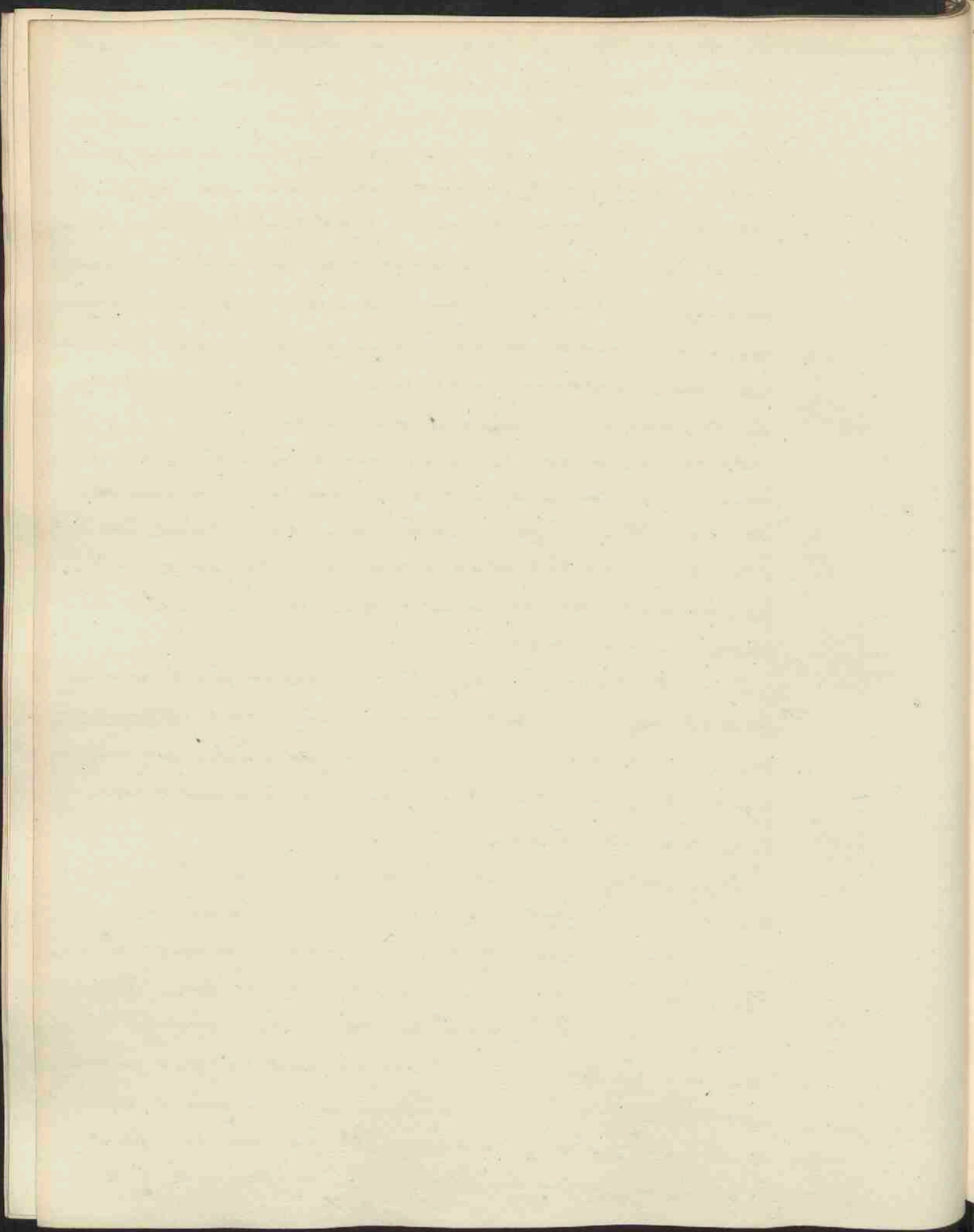
[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

de haalen kosten 48 gulden. Men plant er veel naar Holland te zenden, dat is zeer vermindert. Doch steeds berg op berg af, doch niet meer zo stijl en ook niet meer zo schoon was de weg, die ons naar Bambach bracht. De woningen zijn in deze stukken zeer goed en alles heeft het voorkomen van welstand; evenwel bevoert de landbouw zeer weinig op, doch hierdoor juist schijnen de bewoonders opgemerkt te zijn, om zich andere middelen van bestaan te vernemen, en die hebben zij in de fabrieksnijverheid gevonden.

Door niet zeer schilderachtig land, doch eindelyk lang een zeer stijl en weg naar het stadje Stülzingen. Aan den rand van de stijl is staas het slot, waar wy langst greden zijn, en dat van beneden gezien een schoone vertooning maakt.

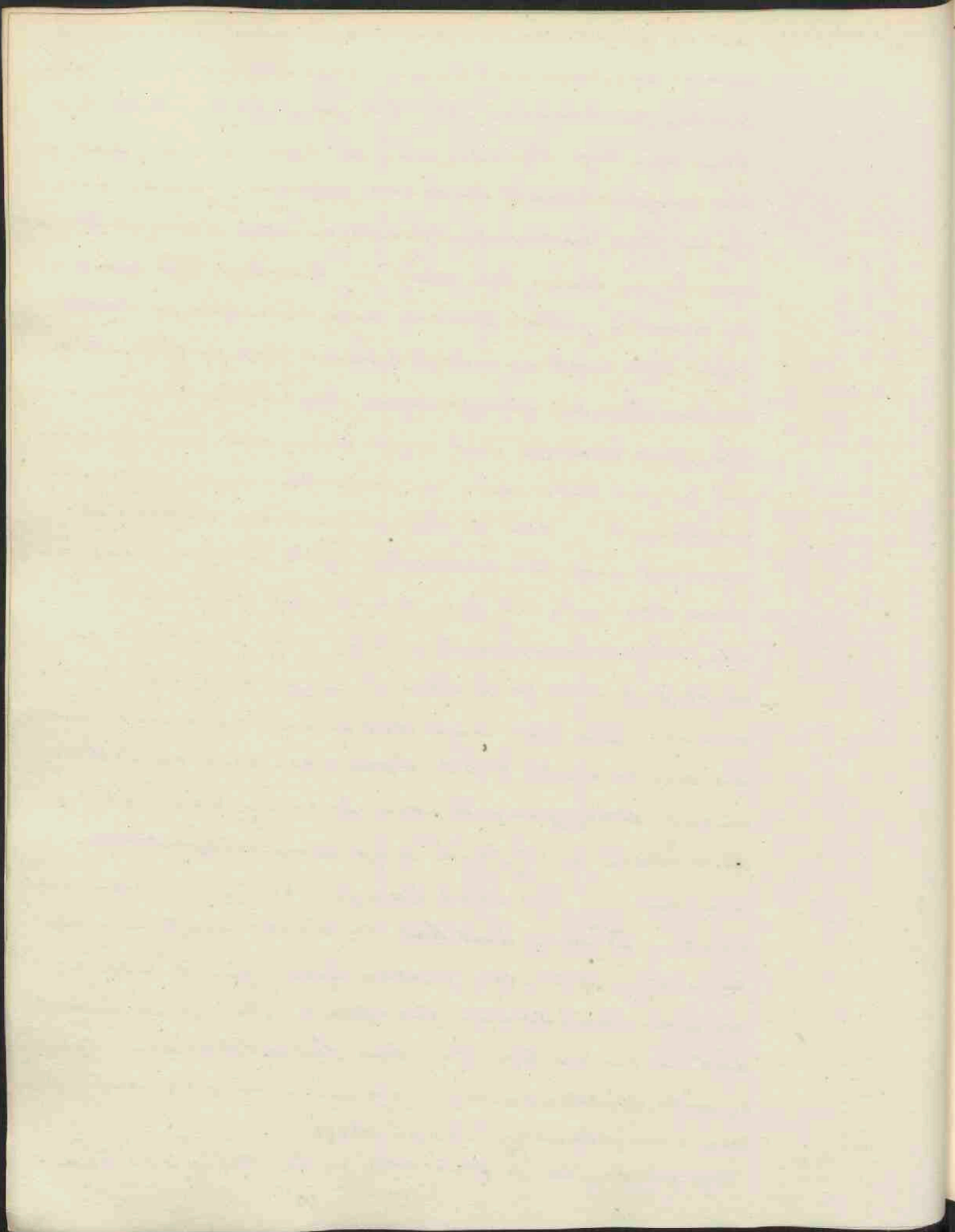
spoedig kwamen wy nu op Zwitsersche grond gebied en vervolgden onzen weg tot Kleinhausen, een klein dorp van Schaffhausen af, maar naby den grooten Rhein. Het was 11 ure toen wy aankwamen.

Dinsdag 12 juli. Dese morgen besteedde wy om den Waternal te zien. Ik had dien te voren goed gezien, doch het was mij niet te min een groot genagen dien weder te zien. Wy waren aan de Schaffhauser zyde, van waar men den val in zijn geheel, maar ook op vry grooten afstand ziet. By het overvaren vertoont zich de kragt en de breedte meer volkomen. Wy klommen op het kasteel van Sünfer, waar men

Schaffhausen. uit de hooge den val onder zich ziet. Hier was de
 maal een zeer nalikomen neydenboog in het ma-
 terstaf zichtbaar. Na hier lang vermyld te heb-
 ben zyn wy beneden, aan de zyde van den val, op
 het hoogenaamd Fischer gegaan, waer men
 door het neerstaande water als oversteelt
 wordt, en door het stof en kostbare tyd niet zou-
 de worden. Hier kwam my, even als de eerste
 reis, dit natuurverschynsel het traaffendste
 voor. Weder overgevaeren, bezochten wy nu ook
 het slot Würtz, dat neyt over den val staat,
 en waer men dien in een Camere obscure
 verzoekt. Van de byzonderheden behoeft ik
 niet op nieuw aantekening te houden, ook niet
 van den indruk, dien zy op my gemaakt heb-
 ben. Myne terredenkend van wy eens dit ge-
 myntij punt te hebben kunnen bezochten is zeer
 groot. De val had dit maal zeer veel water
 en verzoonde zich byzonder wit en schui-
 mend. Overigens kwamen het my voor als of
 de rotsen in 18 jaren wy meer uitgepletten
 waren. Het slot Laufen behoort aan het
 Kanton Zürich, dat het verpacht heeft aan een
 schilder Bleuler, welke hier zyne kunst en
 einigen landbouw beoefent. Het slot Würtz
 behoort aan het Kanton Schaffhausen, het
 wordt weder nieuw opgemerkt en wordt nu
 nu kort en recent verpacht.

Wy gingen in de stad op in het Schip, dat voor de

Naar Constant. Deste herberg geldt; - en om $\frac{1}{2}$ 3 uertrikken
 wy naar Constant. De weg loopt steeds na,
 by den Ryn en wordt meer naar mate men
 vordert. Aan de overzijde zagen wy de over,
 blyffel; van de vesting Koblenz, hoop op
 een uittoekende rot; galapen. Zy heeft zich
 eers 7 jaren verdedigd en is, zoo men ons hoort
 naar ongeveer 30 jaren geslecht. Tey zagen by
Spein een houten brug over den Ryn. Te Spein
meer pleisterker wy, en spiedif Kruanen wy nu
 aan het benedenste gedeelte van het Meer
 van Constant, Untersee genaamd. De plaats
 is daaraan, die wy daarneden, wy vlak aan het
 water gebouwd, en zullen zich na het meer ga,
 hier gemis fraayen vesting, doen waanneer men
 er in is. Na by Mannbach ligt zeer schoon,
 op een aanmerkelyke hoogte het slot Auenen
berg, waar de gewesene koningin van Holland,
 Kortezeit, met haar zoon Louis haar zoner,
 verbleef handt. Niet ver daaraan ligt het kint
Wolfsberg, waar een portien gehouden wordt
 naar hen, die er eeniger tyd verbleven door te bren
 gen, en die dan ook doornjaans toegang beko
 men tot het gezelschap der gemessene konin
 gin. De prijs is 12 francs daags en 10 francs
 als men langer dan een maent blyft.

Wy waren nu steeds in het kanton Thurgau
 dat vruchtbaar en zeer melkrend schijnt te
 zyn. Aan de weg stonden vele vruchtboomen.
 Het eiland Reichenau, dat wy nu zagen liggen,

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Constant.

is niet zeer hoop, my tegen en de noordelyke aen-
kers van het meer overheen.

Op vele haagren aan beide zyden van een
Rijn en het meer ziet men minnel van oude
Kerksteden.

Tegen 8 ure kwamen wy te Constant aan en
vonden in een Spaak goede herberg.

Er was juist helder een groot muziekfeest
gewees, hetgeen wy eerst laat vernomen had-
den. Dit was hier voor het eerst, en bestond
eigentlyk uit een verzameling der plauten om
het Baden. Meer gelopen, welke herstellingen zul-
ke gemeenschappelyke feesten vereen, en met
steemboten thans gemeenschap hebben. Tuf-
schen de 500 en 600 karpers en karpersaffen heb-
ben in den kunstler uitgezichte stukken, zoo
men zegt, uitgekend schaon ten uitwaer ge-
bragt. Vervolgens hebben deze en nog veel an-
dere gaster een groote maaltyd gehouden in
een fraai vertierde tent. Men sloef alleen
nog over een vromerik, waarmede het feest
besloten werd; en dit hebben wy zeer goed
gezien. Wy gingen in een boot en vaaren tot
tegenover de plaats, waar het afdroeken
wand, en van daar vredeed het by uitstrik gae.
Het was een zoolle toernacht en het water viel
kamen kalen. Just kaen het afdroepan was,
begon regen en onmeder.

Maensdyg 13 juni. De lucht was afgekald en
het meer helder en zeer aangenaam. Ik seed
needs sraap een vrankling, zoeacht een

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is too light to transcribe accurately.

Amster en Sasaf de tent, waar men gisteren ge-
 spijst had. De kerk was graan gemaakt en
 de kanten kant was eenvoudig, maar keurlijk
 met knopen en slaanen omhangen. Eigenaar-
 dig is het weinig kostbare van zulk een feest.
 Men heeft voor de muziek zelve niets betaald,
 want uit de plaatsen aan het keur en ook
 uit Zwitserland is men uit liefhebbery gekomen,
 om daaraan deel te nemen. De kosten zijn ge-
 deeltelyk daeruit bestreeld, dat men om in de
 kerk te komen een bachelje moest hebben, waarin
 de kerk gebruikt was van de gezongen; en
 die bachelje koste naar de beste plaats 24 kreutz-
 Jers, naar de andere 6 Kr. (40 of 50 centen).
 Voor de maaltijd had de Stad benevens eenige
 liefhebbers 1000 flessen wynen geschenken,
 maar het middageten hebben de 800 gasten
 zelf betaald, namelijk elk 24 kreutzers (40 centen).

Om 9 ure ben ik met den sneelwagen naar Tü-
 nich vertrokken. De weg liep daar zeer vrucht-
 baar land met karne en andere veldgewassen
 ryk bedekt; de dorpen zagen er ook welva-
 rend uit. Myne gunstige voorstelling van die
 kanten werd dus nog bevestigd. Aan een weg
 en ook midden in de graanvelden staan vele
 vruchtboomen, het graan teken daarvoor
 gaed te groeyen. Te Pfyng weder wy over de
 Thier, een snelstroomende rivier, die in den Ryn
 valt en naar welke gewis het kanton Thiergau
 genaamt is. Wy aten te Frauenfeld een stadsje
 van nog geen 2000 inwoners, maar hoofplaats van

Faint, illegible handwriting covering the page. The text is too light to transcribe accurately but appears to be organized into several paragraphs. The ink is very faded, making the words difficult to discern. The overall appearance is that of a ghosted or very light print of text.

Naar Zurich.

Het Kanton. De landbouw, eenige kantoorfabrie-
ken en het verkeer op den grooten weg leveren
het deklaan van dit Stadsje op.

Wij kwamen nu spoedig in het Kanton Thun,
niet, maar het land nog even vruchtbaarder was,
de hoogten waren meer en meer met den
nebefuiker beleet, hetgeen de landschappen
van schoon maakt. Wintertthur, waar wij
doorneden, is een zeer nette en welvoelende keei-
ne stad, zeer lief gezegen en van tuinen en land-
tuinen omringd. Hier is veel fabrieksnijverheid,
byzonder zijn de katoenweverijen van vrede daken,
die zeer genaemd worden. Men zegt wij, dat deze
plaatse in rykdom medyvert met Zurich; ook
op het land ziet men vele fabrieksgebouwen.

De hoogten reikt van ont waren veel met wyde
beplant, die men onder de Zwitserseke wyden
voor goed houdt. Steeds zijn de hoogste plawat-
ten met bosch bedekt. Links zagen wij de Ky-
burg bekend als de toef van voestengesticht-
ten; zy is nog gold in orde, en, zoo wij de con-
ducteur zegt, wordt zy bewoond door een Paal,
die zo gekucht heeft. Wij kladden de hooge ber-
gen in het noerschieit slechts flammieren; het
meder wiat zeer schoon maar de lucht niet vol-
kamen helder.

De weg was overal goed aangeleerd en ander-
handen. Dit is algemeen in Zwitserland veel
verbetend. De wegen met uitstekend goed en
men reed in evenredigheid van de hoogten, die
wij over maekten, zeer snel. De inwijting van
zulke wegen is in Zwitserland menig en wordt

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

door eene maatschappij in Zürich afdonnen.
Ik zat op myne geliefte roode plaats, benevens
en, daar de regen ons naar het stof deroef had,
druyft ik een zeer genoechlyken dag door.

Om 7 ure kwamen wy in Zürich aan. Ik be-
gyn myn dagboek by te schryven en deed
allereerst myn eene korte wandeling.

Donderdag 14 juli. Het grootste gedeelte
van den dag heb ik met schryven doorge-
bragt, ook had ik de haefte om uit te rusten,
na onafgebroken van Utrecht tot hier daar
geleid te hebben.

Aan tafel vond ik onderanderen den H^r von Löw
professor van de hooft school, dien ik reeds vroege-
rer heb kennen. Het hen maakte ik dezen
avond eene wandeling naar een tuyn neptman
het meer gelezen en Leopold genaamd. Hier was
muziek en groot gezelschap; het gezicht op het
meer en myn buurde was zeer schoon. Ik vond
hier Oken met wyne familie, en het was my be-
langryk dezen wandelingen, talentvollen man
te hooren spreken, eigentlyk geheel anders dan
hy vroege wel plagt te doen. Wyne dochter
klaagde, dat men in Zürich zoo weinig gezelschap
was en de geleerde niet op prijs gesteld werden.
Er waren eenige verbannen Italianen, die
met myn landman bekend waren, onderan-
deren Vignani, broeder van den dichter, Cicani.
Het was my merkwaardig met hen over Italië
te spreken; hunne verbittering tegen Oostenryk
was zeer overvloedig: zy schreeven onderanderen
de uitbarsting der cholera geheel aan de de.

x Landespferrikeralt von Rön.

Levivich.

Insamling der oost-indische regimenten toe. In 31
kenners, tactisch maar dit verschoonlyk en niet
vreemd.

Vrydag 15 juli. Ik besteedde een gesceelte
van een uur, om te tekenen; vervolgens
ging ik met de heer van Löw, den heer Eyles
en met den heer van Keverberg benevens een
supplerooper en zyne vrouw den Grooten Mu-
ster zien. Deze kerk is merkwaardig als een
zeer goaf overblyfsel van de voorjathische
of Byzantinische bouwkunde. Zy is niet van
een tyd van Karel den Grooten, zoo als somm.
mijn lezers, maar uit de 4de eeuw. De
bogen zyn rond en de gewelven zyn tirkon.
Er is eene onderaardsche kerk, die wellicht
nog onder is, en die volkomen gaaf geble-
ven is. In den kruisgang zyn de vele kleine
nassiepsels merkwaardig, met alle hande figu-
ren, dikwylt volkomene caricaturen bestaande.
Er is in dit alles een wonderlijke zacht waar-
neembaarheid: de kleine zuulen en de kapite-
len zyn bijna alle ongetykt.

Met hetzelft gezelschap ging ik by den heer Burge,
meester Hof zyne verzameling van schilderyen zien, de
staande in landschappen, geschildert door zynen vader.
Enige stellen Duitische, andere Italiaansche streek-
nans, alle zyn, zoo my en anderen tertschen, zeer
schoon. Merkwaardig is ook een kop van een stier
interet natuuryk en levend geschildert. Deze kun-
stenaar moet, zoo men my verhaald heeft, de zoon van
een wepandelaar (photager) en heeft zins door zyn ta-

Faint, illegible handwriting on aged paper, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Levens rykdom en aarzen verwoes. Zyn zaan behoort
 tot de ornamentelingsgezinde, en is als zoodanig
 tot deugdevoester verkenend. Het huize, waarin hy
 woont, trok ons aandacht door zyne schoone, nette
 en orderwettige inrichting.

Dezen namiddag bracht ik twee brieven van den
 heer Surinjar, een van den heer Seccan Hof, die afwezig
 was en nogt niet zyn vader den briefvaanman; - en
 anderen aan den heer Antitid Gofner, welke even
 eens met in de stad was, doch evenis vrouw, en oud,
 die dochter van Lavater, den brief antwoort en met
 veel hartelykheid over den heer J. Sprak. Zy is een
 byzondere vrouw, die maagtigelyk hoort.

Ik ging in de inrichting voor blinden en doofstom-
men, welke men hier verzeenigd heeft. Het was eene
 verzeeniging, die vooral myne belangstelling trok.
 To. Zoo ik vernam, was dit door de bestuurdert uit
 hoopse van de mindere onkosten en meerder gemak
 in het beheer daargesteld. Het onderweys is geheel
 ongelysesovtig en afgetheiden, doch de opzichter geeft
 dit gedeeltelyk aan beiden. De blinden en doof-
 stommen leven zeer goed tezamen, en verstaan elkan-
 der tot zekere hoogte. Zoo gaan zy soms tezamen uit,
 en wanneer de blinde een wagen hoort maakt
 hy den doofstommen daarop opmerkzaam; zoo hel-
 pen zy elckander. De blinden zond ik zeer geaasend in
 het drubken; zy doen ook verscheiden handewerk.
 Een humber geeft hun hierin onderwyf. De doofstom-
 men leven alle spreken, haemel dit zeer maagtigelyk is.
 Het konst men voor zeer gewigtig helpe voor de
 lichamelijke ontwikkeling van deze kinderen. Het
 zwaaryg muntten eenige doofstommen in het

Het getal der doopstommen bebraeg 15, dat der
Klinden 13. Men is er op bedacht, om de invig-
ting uit te breiden en voor alle de Kantons
te doen strekken.

leekenen en eenige blinde, in de mist uit.

* Om 5 ure ben ik met de stoomboot naar Rapp-
persweil gegaan, ten einde de boorden van het
meer te zien. Hiertoe geeft deze plaats een
gaede gelegenheid. Overal ziet men zachte en
aangename kaperelen van middelmatig ge-
bergte; hoopje Alpen, byzonder de Glärnisch,
ziet men zundorstelyk in het verschiet, doch die
waren niet volkomen helder. Hetgeen deze oevring
onderscheidt, is vooral de groote vruchtbaarheid
en de menigte steezye, dorpen en verspreide
woningen, die overal befruchten het groen stroom-
ken. Het is niet dubbelzigtig, dat een zekere en
welkhabende bevolking deze oever bewoont.
Voor 8 ure waren wy te Rappersweil, maar wy
in den Boorn, aan de andere zyde der stad,
zeer gaede herberg vonden. De avond was
zeer schoon, en een korte wandeling in den
tuin aan het meer zeer genoegeglyk. Onder de
reisgenoten waren twee heeren van Styrum met
Hofarlau en Prof. Enschelke met Francker.
Ik had hen reeds aan tafel ^(te Zürich) ontmoet. Een Engelyk
man met zyne vrouw waren beleefd en spraken
zaam. Ik vant in Rappersweil myne vroege-
re reisgenoten den Hr. Drilling en de dames.

Zaterdag 16 juli. Wy vaaren deren morgen
om 5 ure weder met de stoomboot naar Lu-
rich. Vooraf ging ik nog op de hoogte naby de
kaufstork, waar men een schoon gezigt heeft op
den westelyken oever en de lange brug die de rivier

onder uwe goedkeuring staat: Den Afdeligen Salmen
Gefner van Seiner Mitburgers.

raast, en ook op een noordelyken aener, waar naar
 de stad noordwindspringt. In den vroegen morgen
 was dit dubbel aangenaam. Te ingangende
 zag ik nu de aeners naar een andere zyde door
 de zwaai behakken, doch dikwijls verduwen de
 zwaai achter de waken en het overig te negeven.
 Om 8 ure was ik weder te Zürich, en nu
 maakte ik met myne vroegere reisgenoten een
 wandeling. Wy bezochten het kerkhof en
 daar het graf van Lavater, waarop geen
 trenswillig meer stond, maar bloemen. Hier
 lag nu ook Ebel begraven, de naamroekrijke
 beschryver van Zwitserland, dien ik de eerste
 reis hier in Zürich aangetroffen had. Een nu,
 wie steen ligt op zyn graf. Hy was geboren 1764
 en stierf 1830. Op het bastion, de Katze ge.
 naamd, hadden wy een uitpostriet gezigt:
 de Albis en het meer lagen voor ons. In het
 voorbygaan zagen wy, hoe het water dat uit de
 lijk komt, in de gracht naar de stad geleid is
 over het water, dat uit het meer in ^{een} andere gracht
 loopt, en dat veel lager is. Aan de vereeniging
 van de lijk en de Limmat is een schoone wan-
 deling des Schützenplatz genaamd, met veel
 lindebomen bestaande. Aan het eind is het ge-
denkteken tot een van Salomon Gessner, geb.
 1730 + 1788. Aan de een zyde is zyn borstbeeld, aan
 de andere staan de ze negels van hemzelf.

Billig nauwkeur die Wachwelt

der Dichter der die Mäusen

x *Aspe nitens* *Drilling* *notata* *near* *see*
namiddag *Livick*.

Sich gemischt haben die Welt
 Tugend und Tugend zu lehren.

Tenue de die school, kwam my teert naar, dat deze
 regels met onbesporgelyk zyn. Men ondersoekt de an-
 schuld was.

De inscriptie om naar het zwit te schieten, is nu
 de stad, en is goed gemaakt, zoo dat men geen
 land daarvoor heeft of geofferd, maar door zyn
 ren gevraagd is, dat er geen gesamen met het zwitfche
 ten ontstaat.

In een kaffijhuis, Baugarten, genaamd, zyn wy
 wat gaan intanten. Hier is eigentlyk een gesloten
 gezelschap of zoo als men het by ons noemt, soci-
 tet; doch men verovolaapt gaarne aan vriends-
 capen, om het gezigt te komen gemeten, dat zeer
 intgericht is. De boorden van het meer en de
 beemmerbergen vormen een halfkrant, hetwelk men
 om zyne schoonheid in plaat gebracht heeft.

In de platenwinkel, worden wy minder schaars
 gevonden dan wy verwacht hadden.

Ik at by den heer Ober, alleen met zyne familie de.
 Waarom niet zyne vrouw, een zoon en een dochter, en
 een Lijflandsch geneesheer Erdmann. Wy spraken
 veel over den gang der wetenschappen en studien,
 welke O. meent, dat in onzen tyd meer en meer in
 het merkelyke leven treden en naar hare eigene be-
 leijing ook moeten daer; - ook over de Hooge school
 den toestand der professoren, den aart der Zingest.
 Men was hier ons een uur. Ik had na 't aten
 nog tyd, om eene wandeling te doen naar den
Sonnenberg, een conley op de hoopte nepte van het
 meer, ruim een half uur van de stad. Men heeft

x Dr. Sande, welke op de Bibliotheek aangesteld is.
Herr. v. Lott is de dochter van een schilder Rott. Een
zeer mooi portret van haar met het merk van haar
vader. Seydelmann spreekt onder anderen van Schillers
Bänke. Zeer verheerd liet men Schuyt. Dit ook, hoort als
bedachtzaam men voorkomen, ziele by. Volgens het
karakter is by jong, handelt volbrecht aankonde
recht, de innaltes dringen ziele aan hem op, en zijn
uitgevaard eer by de overnoge hief; - tot by einde
lyk ontwaakt mit zyne bedmelming en in zies haerlyk
by gevallen is. In eene meening zual is het niet val,
Koman niet hem eant, dat nameelyc naar een kun-
Kondar van genie het bekend worden met andere
graate kunstenaers, vooral in de jeugd nameelyc
Kande zyn, omdat zy daerdoor kunne oorspron-
delgheid Konden verliesen. Dit komt my niet naar
Schuytlyc naar.

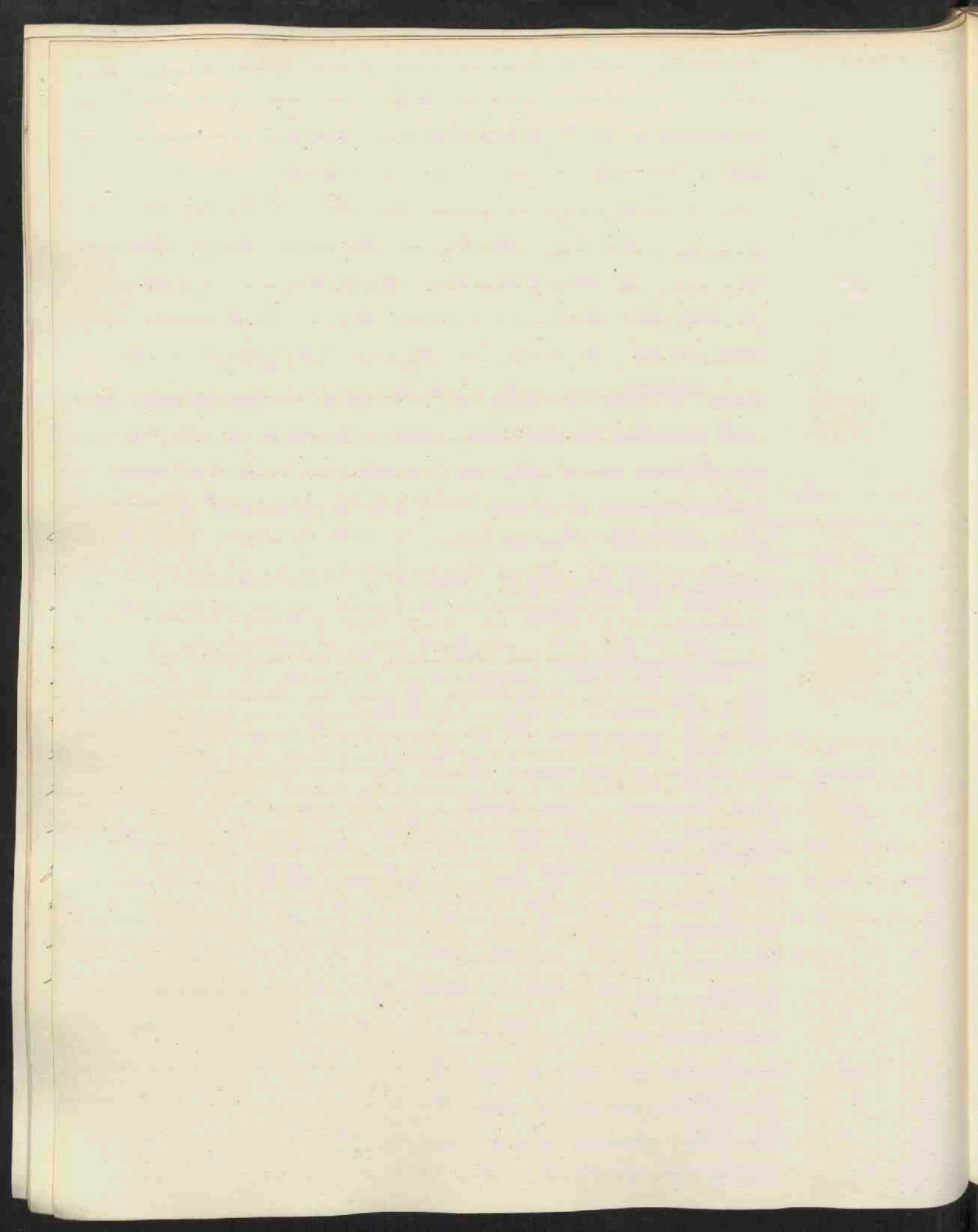
x Het was niet
niet olinear,
maac niet niet
natuurlyc.

x Hy en zyn bro-
der Carl, de vol-
gyn, volgend t,
Biden, het zoe
my toch nameelyc
aan te nemen
Kont.

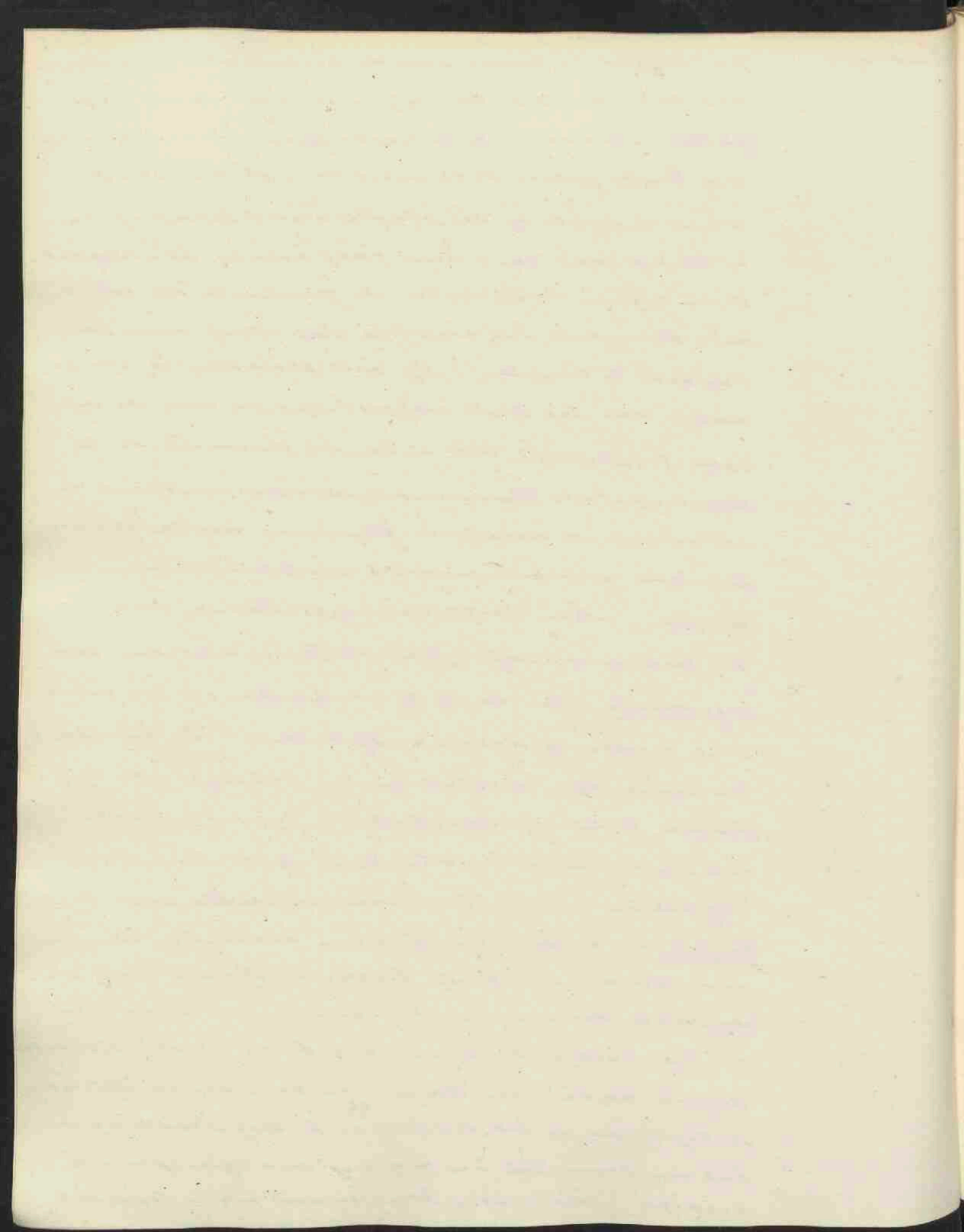
daar, zoo als te verwachten is, een meer zachte, by-
zonder reiktant niet te stad, met hare menigvuldige
gebouwen in de nabijheid, zeer schoon. Er waren nu
geene mandelen, ook niet het mees onrook.

Om 7 ure ging ik naar een heer V. Low, waar
Geselschap van Heeren en Dames was. Daarvan
was de Koncesspeler Leydelsmann, welke hier
gastvullen verzuult en zeer bewonderd wordt, Prof.
Blütschli, de schilder Vogel, Dr. Geib, welke
lang in Griekenland geweest is. Het gezelschap
was vrolyk en de gesprekken niet onbelangryk;
men begon met thee te drinken, en na het men
nervvelgent gezeten had, werd puntich georankten
ken schiedde om 12 ure.

Zondag 14 juli. Om 6 u. onderneem ik dare-
naar een klein uitstap naar Baden. Na by
myne heeref naar de schuiten de Limmath af; in
eene daarnan plaatste ik my en bevond my louter
met Zwijgers van een burgerstand, hetgeen my niet
onbelangryk was. Twee konner laren was nee
aanbacht en gaetkening het dagblad "La jeune
Suisse", dat in het Franssch en Duitsch gedrukt
wordt, en toen zy het uit hadden, bekenam ik het ook
te lezen en bevond, dat het aklamlyk geschreven was,
nal van lichte declamatie, en byna de verdediging
althans de hartelyke belangstelling naar een ko-
ningpmanader Aliband uitdrukken. De
vaart ging zeer snel byna enkel daar een stroom
der Limmath, welke het water naar het meer naar
den Ryn voert, en dus naar de Alpen door de naar-
bergen van de Jura. Men ziet neeluncorij de sporen

van de krachten, waarmede de Linné'sche ziekte eenen
weg maakt. Nu en dan zijn er bochten, soms vele
natten, waaraan en waartusschen het water met
nog lange galven schuimend door stroomt. De
schuit maakte op die plaatsen veel beweging en
er sloeg wel eens eens golf over de zondagskleu-
den mijner reijstuden. De gewaante der schip-
pers bewaart het gemakke naasting naar het
bezoek te worden. Op vele plaatsen is een ge-
aalte van het land weggeloopt en aan de over-
zee toegevoerd, ook eilanden gevormd, en de
beplantingen der Romeinse wetten ontrent de
alluvio en de insula in flumine nata worden
hier zeer aanschouwelyk vastelaard kunnen
worden. Men heeft dikwyls steenen dammen
en paalwerk of rydwerk gemaakt, om het
wegspelen van land te verhoeden of het ver-
reke weder te doen aardspelen. De boorden
der rivier zijn meestal zacht, dikwyls zeer laag.
Koren, graan en wyntoppen, waartusschen
menigvuldige landhunken op de hoopen.
Wij waren naby het monnikkenklooster Wit-
tingen en onder eene fraaye overdechte brug al-
dare, die uit een loop bestaat. Baden heeft eene
dergelyke brug, welke wy ook onder deze namen,
en om half 9 kwamen wy by de Hoogenadinde
kleine baden, een kwartier beneden de stad aan.
Ik begaf my in het badhuis en kerberg Stadthof, en
had nu mijn tyd, om myne nieuwsgierigheid te be-
vredigen. De stad is klein en oud, maar leuendij

door de landen en door handel. Men bouwt en
 nieuwe katoenplantingen. De kerk is groot
 en inwendig opgetoerd, ook al gelouwe niet
 voortenaardig. Er was dienst en daarbij mooi
 gezang en orkest; de gemeente was zeer tal-
 rijk. Men is hier algemeen katholiek, echter is er
 ook een hervormde kerk. Ik zellon de
 ruïne van het kasteel, van waan men de
 landstreek goed overziet. Zy is mooi, maar
 wordt echter door vele andere overtroffen.
 De tuine vrouwen zijn hier menigvuldig,
 en volgens de algemeene meening, zeer leuk.
 Zou. Men heeft tenalen de stad, naby de brunnen
 vele grante gebouwen waer de landpaster wo-
 ren; de armere wonen ook wel in de stad. Het
 geheel getal bedroeg, zoo men mij zeide, 4000; doch
 de meeste uit minderen stand en in het algemeen
 werkelyk waken. Hierdoor vindt men weinig aan-
 ley tot vernieuw, zelfs de wandelingen zijn weinig
 betekenend, en ik rocht verpoot eene plaats,
 maar tot gezelschap der moogens zick in de scho-
 den verneemt. Hier en daar trap men eenige lie-
 den verstroud zitten en wat maente den tyd van
 het middageten afwachten. In de herberg was
 een goede gezelschapsaal en daarby eene
 leeskamer, waer boekbladen en boeken voorhan-
 den waren, en waer onder andere de graaf
 zellon eene verzameling van waken voor de af-
 schaffing der doodstraf en voor het behoud van

Faint, illegible handwriting covering the page, likely bleed-through from the reverse side.

een vrass had geplaatst, ten einde de laagsten voor beide te winnen.

Aan tafel waren ongeveer 200 gasten, daaronder zag ik hoorden, heel welken alleen tot uitspanning des verstands hier kwamen eten. Ik had waart my een anderen professor der Hebraeusche taal van het Collegium humanitatis te Schaffhausen, met name Ott, en eene Franke familie, die in Guadeloupe geweest was en in de Elzas woonde; aan gesprek ontbrak het my dus niet. Ik vond hier den heer en mevrouw Schulman uit Amst. steden. My zeide my, dat het hier meening verma. Belyk was, en de meeste ryke laagsten uit Basel kwamen, welke niet meer afgezonderd konden. By 2 gesprek van de wateren vond hy veel baat. Ik moest tegen myn verlangen tot half 5 nachts, om met den snelwagen terug te komen. Thuis schreef ik my wat en ging met weder uit.

Maandag 18 juli. Ik bleef dagen morgen ge. doeltelyk thuis; neervalgent ging ik by den heer van Löw om afscheid te nemen, maar vond alleen zyne nicht. Ik bezocht ook den schilder Vogel, een verdienstelyke kunstenaar en een vrelander, rijk en beleefd man. My schildert vooral tafereelen uit het knutlyke leven, uit de openbare gebouwen en uit de historie van Zwitserland. En myn stuk kan van hem op eene tentoonstelling te Ber.; hierdoor konde ik slechts weinig zien: het weepen met steenen en andere vachspalen van den Rijn; - kanel de stoude op het oogenblik als by zich overwonnen ziet, en myn

Zoo by my side, neemt de eigenhandige kledde. +
draagt in Zwitserland zeer af. By heeft die deert 30
jaren zoo waargenomen, en wel hebben andere
demonst. van het land my het toepaardel zeer.

Zug.

40

paard ommendt. Nog maar gelaesend worden. Plegli-
ge gastdianstrijving aan Tell's Platte, en het afscheid
van Timpli voor den stog van Kappel. Door de
oude gemoenten en kleedsdragten, zoids by my, wa-
reer belanngryke de Mannafscap's Codex bevatten,
de Zwitserseke liederen uit de XIIIe eeuw, met vele ge-
schiedende vertaersals, welke Codex thans in Parys is.

+
Desen namiddag om 5 ure verliet ik Zurich
met de stammboot en vaer tot het dorp Korgen;
daar schreef ik met moeite een wagenrye met
een paard om naar Zug te ryden. Het was een
schone avond en op de hooft tuffen de twee
meenen gemaet ik een heerlyk ontreyt. Onderweg
wilde het paard niet meer vooruit, men maecte
een ander gaan taeken; hiertoe verhoorped, kwam ik
erst om 11 ur. te Zug aan.

Dingsdag 29 Juli. De stad was my reeds be-
kend; ik besochte my eens de kerken, wandel-
de door de stratten en ik merkte op, dat men
voor den grooten weg een nieuwe en ruime
straat heeft aangeleed. Zug heeft een vroelyk en
blacgend voorhoemen, haemel het kathaliek is;
dat het klein is laat sich vernemcken.

Zegen so u. ben ik verstrakken en vaer met groot
zandepen over het leere meer, waaraan de aers
schon besceid, met landhuise verriedt ryen, ter-
wyl men daarboven en op verderen afstand come af-
wipeling van hoefere en lagere boepen ziet: den
Rigi en den Pilatus in de eerste plaats, den Schuel-
horn, den Brustentock en vele andere.

De ruïne van het kasteel van Gessler, thanswaards x
by op riep was toen hem Tell dood schoot, had
ik in 1818 ook bezocht; nu zag ik ze op een
geen afstand.

Rigi.

Een kaart van voorgebergte noordoel het Meer in Oe-
ne en linker Lee. Zoo men mij reide, behoort men
dit noordwesttoekend gedeelte van het Land de grond
aan Lucern, de boomen aan Luf en de jagt aan
Schwyts. In twee uren kwam ik in het dorp
Timmontal, waar ik een bad in het meer nam,
middelpunt als hier, en daarna om rivier 1 uur de
wandeling naar den Rigi onderaan. Ik maakt
te een omming, om nabij Käpfaucht de Kapel te
besoeken op de plaats, waar Jell Gefeler doodge-
schoten heeft. De weg, waaraan dit plaats vond,
meent Hohle gafte genaamd; en zoo was zij ook
weg in 1818, doch nu loopt er de groote weg
door en is de engte aanmerkelyke uitgeproven.

* Het beklimmen van den Rigi werd door de
waarmte niet niet maagelyk. Taryfriende heeft
men naar bere tyde steeds een uitpostachter
land en meer bergen naar zich. Van Art of Jol
aan komende heeft men het name gericht eerst
wanneer men boven komt, hetgeen dan ook de
te verrijpende is. Onderweg bezocht ik een
Lernhütte, waar nog maal gemaakt wordt,
de weide is hier zeer goed. De Lerne raide mij,
dat hy de melk gepast had voor twee koeven,
daarby de 100 maat. De koeven worden safs
lyke elk een knecht, die de koeven melke, en dan
wordt opgetoekend haarsal melk by behoud. Het
getale getal dera koeven bedraagt 33, en die be-
hooren aan 5 eijenaart. De twy bekomen de koeven
hy maakt ongeveer 150 koren van 30 tot 43 pond,

Faint, illegible handwriting, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

en verhoort die naar ongeveer 7 kruand. (20 tot 23 ^{pand} ^{den}) De kandel. Hij maakte ook ongeveer 200 pand later, die hij voor 5 kansen het pond verhoort.

Om half 5 kwam ik aan den Staffel, waar ik groot gezelschap vond, niet van reizigers, maar van wy- en melkboinders, wier naam komen en ge-
sprekken mij niet deden verlangen, by hen te blyven. Het zijn Zwitsers uit de omstreken, welke van den Rijci kunne gezondheid komen herstellen. In een half uur kwam ik op den Kulm, waar ik een van de eersten was, want de reizigers komen tegen den avond, en gaan het morgen weer weg. Het werd naderhand zeer val, mijn landvrienden Drieling met 4yne dames kwam er ook.

Ik had het geluk om de Alpen zeer klaar te zien, het ondergaan der zon was niet volkomen zonder wolken.

Woensdag 20 juli. Ik was de eerste, die zich naar buiten begaf, om het opgaan der zon te zien. De schemering, dacht mij, was veel langer voor het opgaan dan wa't ondergaan. Het zeer langzaam toenemen van het licht en het meer en meer zichtbaar worden der bergen is ten uiterste merkwaardig. De glaad van den kamel en eindelijk het verschynen der zon boven de berg, was een eene van de naheerene vertoning. Ten kanden deran morgen dit alles dieldelyk waarnemen; doch er was om de zon eenige nevel,

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

waardoor zij geene heldere stralen schiet, en de
Ineenwdergen niet naar zonsmond menen. Dit had
ik de vorige reit nog later getroffen.

Ik bleef nog lang, om ook het nabijgelegen
naamwolkje te beschouwen en al het schoone en
verhevene, dat de Rigi oplevert, te genieten. Dank
laan naar het genot, dat mij te beurt viel, en
na de voorstelling van een tuarschynlyk niet
meer op dit punt te zullen komen, verliet ik de
Rigi. Langs een min gewoon pad ging ik,
hinder op niensz maar den Staffel te komen,
naar de kerk van Maria zum Schnee, in een
ruime veldje gelegen, en waaby 4 heuvelen zijn,
maar men voor de gezondheid komt nebblyg
zonden. Van daar ging ik naar het Kalte Bad,
grootendeels weder berg op, byna een uur ver.
Hier is een bron, die tot drinken en baden zo
bromt wordt, en een groote gasse heberg, maar
een 50 tal gasten waren. Rondtvoort dit had
toch velerzaam gebouwt, en de gewoonte, dat land
heden tuit met hunne kleeden aan laden, is zoo
men my reid, geheel vernallen. Hier is ook een
kerk en, even als in de andere, davygen. veld
et. vater, dat men niet vergeten, ter belevaant
naar den Rigi gaat. Ongeveer een kwartier
van hier is een uitsteekende heuk van een Berg
Känkeli genaamt. Men heeft van hier ^(een) zeer mooi
zichte op een deel van het meer der 4 kantons, op
den Pilatus en de Ineenwdergen. Ik ging nog
heel naar beneden en vond in Waggil nog de reit.

Tuy zagen in het noordlyant de ruïne van het *
Kasteel Nieuw-Askeburg.

Lucerw.

genoten, die my voorafgegaan waren. Zaam namen
my ader het Meer naar Lucerw, maas my by de Scher-
re herberg de Lueraan aamlanden, en my eene kamer
met uitsloekend goed uitzigt te beurt viel.

x
Ik was zeer vermaand en verhit, en verkenigde
my te kunnen intruften.

Om 4 ure at ik in de zeer schoone zaal; het
gezelschap was klein.

Ik maakte eene wandeling door de stad, welke
straten veelal een ondermoetsch voorkomen hebben,
over de zandberginge, lange, overdekte bruggen, waer-
van de eene, de Kaflung, byna 1400 voet lang is,
in tussch overbodig schijnt, want zy loopt over een
deel van het meer, terwyl men bruggen kon meer
aan mef had kunnen maken, zoo als men nu
meer terf straten in de zelfde richting gaauw.
Onze herberg is nabij de brug. Aan de zuid-
zijde is de Kapelle of kerk van den heiligen Leode-
gar, een schoon groot gebouw in Byzantinische
stijl, met ronse bogen. Bij de kerk zijn de begraaf-
plaatsen met menigvuldige opschriften. De reiz-
ger bereikt is de rustplaats van Friedrich Wil-
helm van Barnstet, welke 22 juni 1826 het on-
geluk gehad heeft om van een Rege in de diepte naar
te starten; hy was een Pruis.

Het grootste Hospitaal, dat ik ook bezocht is min-
er, zoo my voorkom, goed ingerigt. Er is plaats
voor 70 zieken; nu waren er 40. Eene Byzantische
zaal is voor de handwerksgezellen, welke daar
voor jaarlyks wat betalen; eene andere voor den
reizende handwerker. Er zijn 6 geestelyke rusten

[The text on this page is extremely faint and illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. It appears to be a continuous block of text, possibly a letter or a journal entry.]

naar de oppassing. De ligging van dit ziekenhuis is zeer gunstig, uit de wandelstr. heeft men heerlijk uitzicht, en nady het huis zijn fraage tuinen. Eene zwaak knaam mij toch verbaasd naar, namelijk, dat er geen geneeskundige in het huis woont, en dat men na 9 ure geen zieken meer opneemt.

Het groot geneesgen was ik dezen avond op het balkon voor myne kamer, het was schoon zacht weder.

Donderdag 21 juli. Voor het eerst op deze reis is het heeren slecht weder; ik moest dus wel hier slypen, en kan toch niet naar gaan zien. De Jesuitekerk is groot en fraai, zoo als de kerken dier orde doorgaans zijn. Het Collegie, dat er naast is, en een groot schoon gebouw is, dient nu voor andere scholen, want Jesuiten zijn hier niet meer.

In het tuighuis zagen wy vele merkwaardige oude wapenen en andere voorwerpen, die toch niet naamloos of geneef worden aangezien. De lansen der Oostenrykers uit den slag van Sempach; het pantserschild van Leopold van Oostenryk, welke in dien slag gebruikt is; de grotte Halsband, welke de Oostenrykers bestemd hadden voor den Schultheit Grundaldinger, die men 't hoofd der Zwitser was; - ook wapenen, welke de Zwitser in dien slag gebruikte hebben, byzonder de wapenstok van der Entlibuchers. De wapenrusting van Landen Sieg. Het zwaard en de Hoogbyl van Zwingli uit den slag van Kappel. Vele pylen, vanden en andere voorwerpen uit den slag van Marignano 1515, en beambelen de wapenrusting van Hans Tsch, welke in

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

dezen slagt zwaar gevonden werd, doch door het aanraepen van den heiligen, Sebastiaan hersteld is.

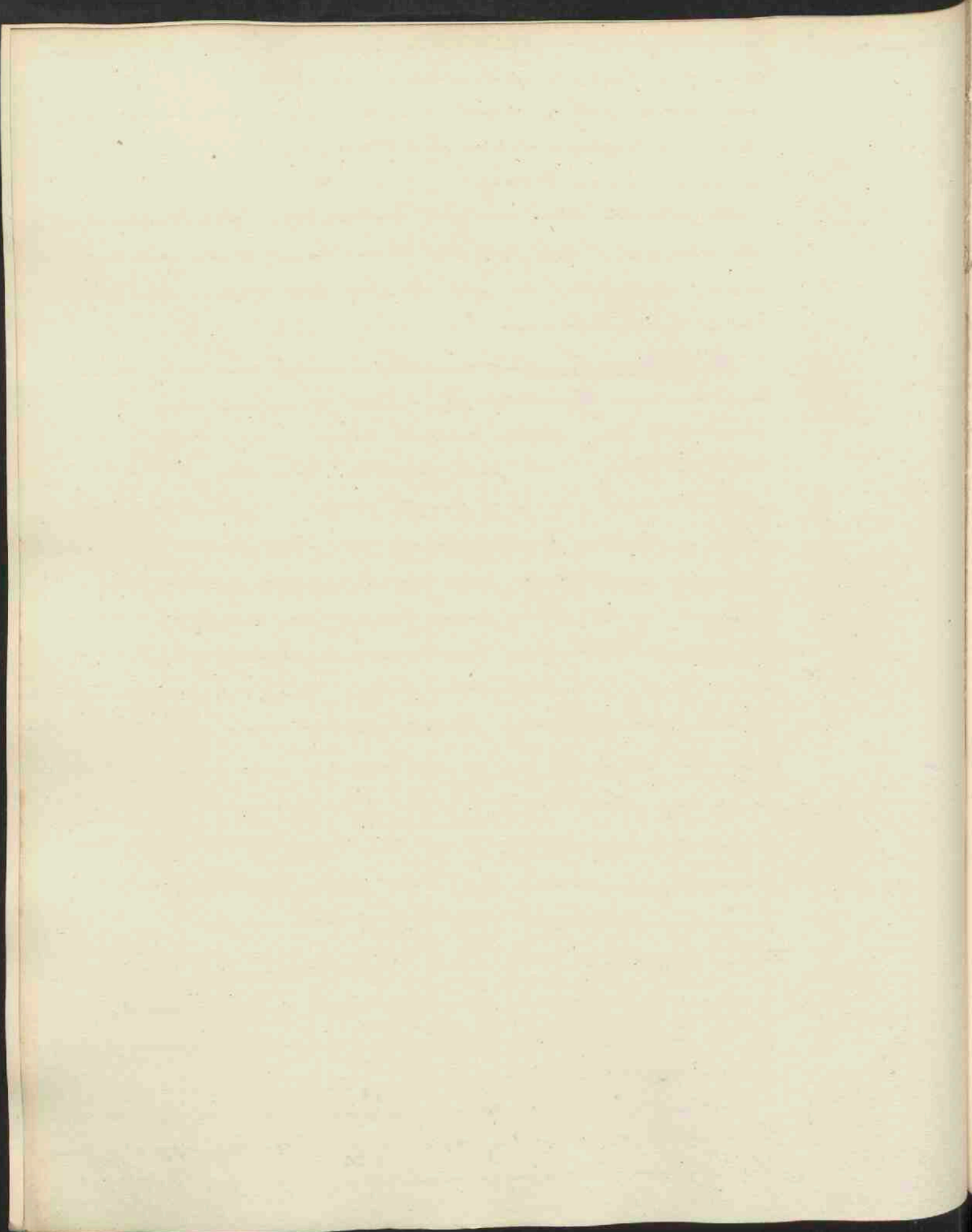
In dit tinghuis bevinden zich ook de wapenen van het contingent naar het leger, en die stekenen zeer goed in orde te zyn.

De glazen van een der zalen zyn beschilderd met de wapent der 13 oude kantont, met woenfgen, naar. Dit schilderwerk is uit het begin der 17de eeuw en is zeer schoon.

Het Raadhuys is merkwaardig om eenige zalen, welke met kunstig gewerkte zelden van kant voorzien zyn. Deze arbeid kwam my toch niet zinner naar. De portretten van hen die alt schuldheid aan het hofte deser republiek ge, staven hebben, te beginnen met het jaar 1476. De laatste was Keller, die voor eenige jaren na, moord in de Ruit gevonden is en ontrent twintig doot men nimmer zulken een opheldering deko, men heeft. In een der zalen zyn ook de gewestige tabellen van Zwitserland voorgesteld. De meeste daarvan op de inruining en vernoot, ting van het kasteel Neu-Habsburg in 1352. De Tagsatzung wordt in de grootste zaal op het raadhuys gehouden, doch men zal denkelyk een ruimsner lokaal daarvoor bouwen.

Het slechte weder heeft voortgeduurd, zoo dat ik alleen een kleine wandeling gemaakt heb, en in den platen en bakwinkels van schagen eenige bloei, nigheden gekunt heb.

De Rigi en alle vorderen meergederde bergen zyn nu zo, heel achter de wolken, maar zelfs de meeste omstree, ken beven een aangenaam gezicht op, zoo dat ik met

Naar Berw. gemaagen naar myne wankhartheit uit te loopen en te behyppen.

Vrydag 22 Juli. Het weder is wat beter geworpen. Ik deed een wandeling met myne landgenooten; my gingen in de groote kerk en bezochten den Ceown die als gedenktaken dient voor de trouwen der Zwitser, den 10^{en} augustus 1792. Ik had hem reeds meer gezien, en steeds bewonderde deze voorstelling en de onwrikbare standvastigheid, welke hier sererend voorkomt. Een oude Zwitser, een der 26, welke by zegt, dat wy over Zyn, bewaakt het gedenktaken en legt het over de reisgert uit.

Ik bleef thuis schoonen, de heer Drieling en wy we dan wel gingen naar Altarf; en ik ging om half 5 naar Berw. Men reed geheel met de naasten weg, en ter sake van de post hield de wagen menigvuldig stil. Langs het meer van Sempach, door een aangename landstreek kwamen wy in het stadje Särlsee om 7 ure aan. Het slagreed moest men my rechts, op eenigen afstand van de weg, naby een bosch. Het was een kasteel, bewaakte avond, doch dit land is altijd nog schoon, en is bleef met grasopen alleen bovenop tinnen tot Tell, waar wy om half 10 aankwamen. Op dezen weg reden wy langs een lief meertje, de Shandsee. Ik zag er een zeer klein eilandje, waarvan een landhuis stond; my dacht dit konse een aangenaam zomerwoblyf opleveren.

Zaterdag 23 Juli. Van het land, dat wy nader aangereken Zyn, heb ik twaalf gezien; het is ruiter

x ook eerste Rat. Le Schneider (Secretaris d'Etat).

begonnen te regenen, en met slecht weder ben ik deze morgen om half 8 aangekomen.

Ik heb veel rondgewandeld, en bezocht heer Kaller geb. Muslin, die mij tegen dezer avond verwacht. Zy waant thans buiten, niet ver van die Engle. Ik vond er heer Kerman geboren Tiband uit Heidelberg, eene jonge zeer beschaafde en communelyke vrouw, en de heer Kapper, lid van de Staatsraad der federatie* neef van den heer S. Gouant te Pa, ny; en als schryver gunstig bekend. Het gesprek was zeer onderhoudend. Wy spraken over Bern, de gebruiken, de beschaving, den tegenwoordigen politieken toestand. Wat ik hier vernam, was van de party der tegenwoordige regering, evenwel nog gunstig. Men is algemeen van gevoelen, dat er veel te worden valt, doch dat het werkeloos voorwaarts gaat. Byzonder waren de scholen vermaandloofd. Thans spreekt men meer veel over de waelingen der vluchtelingen in Zwitserland en de voordelingen der vreedbare geringen by die gelegenheid. Men is byzonder ontvreden over de Fransche diplomatie.

Zondag 24 Juli. Ik bleef lang lezen, en schryven, deed eene wandeling door de stad, op de Kleine Schanz en op de Platteforme, waar het gezicht op de Alpen zeer schoon is, doch nu nog geheeloos door de waken bedekt was.

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

Ik bezocht Prof. Herzog, dien ik vroeger in Jena
reeds had leeren kennen, en vond er den heer
Sufft, Untersuchungsrichter, naast wien ik
aan tafel gezeten had, en met wien ik reeds
veel gesproken had zonder hem te kennen.
Ik bezocht ook den heer Keller, professor
te Unisch en Thoms als lid der Tagesratzung
in deze stad. Ik trachtte naar de gelegenheid
gebruik te maken, om byzonderheden over
toestand van Zwitserland te
verneemen.

Deze avond bezocht ik die Enge en
wandelde daarna naar de Papiermühle,
ontkent een uur naar de stad aan de
oeverzijde van de Aar. Deze weg is uitstekend
kend schoon aangelegd en met groote boomen
beplant. Nu werd de Jungfrau en
andere Sneeuwbergen althans voor een tijd
zichtbaar: een heerlijk tafereel.

Maandag 25 Juli. De wolken zijn nog
steeds aan de lucht, hoewel het slechts nu en dan
regent; de koude is byna hinderlyk. Ik kon niet
dit weder myne reis niet met zwartvellen, dierige
het gericht op de Alpen ontval beids is.

Ik las in Stokholms historie van Zwitserland het ver-
haal der veranderingen sedert 1830; het is zeer
kort, maar goed geschreven, ook zoo als te vermoeden
was, niet onpartijdig. De oneenigheid in het
landje was groot, dat het niet te noemen is, hoe

De aanneming, welke sedert 1830 in vele kan-
tont heeft plaats gevonden, is veel bevorderd
door de Fransche Julidagen, maar niet door
door veroorzaakt. Men moet needs lang te vo-
ren bedacht, om de verscheidenheden, in de nego-
tingen te verlaten, en drie kantont hadden
zonne grondwetten reeds, voor Juli 1830 ge-
heel of bijna geheel vernieuwd, met name Turin,
waat en Tessin. In het laatste heeft zekere Livi-
no in 1828 een stuk uitgegeven dat veel gebruik ge-
maakt heeft: "Al popolo Sovrano del Ticino".

Veel meeyelijckheid veroorzaakt de katholieke
geestelijckheid vooral in de kantont, waat ge-
meene bevolking van protestanten en ka-
tholiken is: Argau, Thurgau en Glarus.

een goed politiek geheel daarmede vande kunnen ont-
staan. De vreesde invloed, zoo veel van nederlands,
als denapogen merkt ten eerste nadeelig. Eene
gunstige omstandigheid is nog, dat het volk niet
zeer bedorven is, en, hoewel in vele kantons ver-
maansloot, toch algemeen met goed wettenlyke
wettigheid begaafd is. In de katholieke kantons ee-
genes, zoo men my zegt, de geestelyke een grooten
invloed uit op het volk, en daaromdaan het ver-
derling verschymtel, dat de democratische kan-
tons niet zinniglyk by de aristocratische party
der andere kantons vaagen.

* In waans de deze morgen eene vergadering der
Tagsatzung (Raatsvergadering) by. Zy is tevens
twee jaeren openbaar, deze byeenkomst is de derde,
welke men met opene deuren houdt. In eene very
grote zaal zitten de leden om groote tafels in
den rang der kantons. De plaatsvervangende
leden zitten buiten dien kring en nemen de plaats
aan de tafels in, wanneer het lid van hun kanton
van afwezig is. Elk kanton heeft slechts eene
stem, zelfs wanneer twee leden voor hetzelfde op de
Tagsatzung worden toegevoegd, zoo als Basel.
Indien welke leden voor hetzelfde kanton onteinig
zyn, is hunne stem verloren. De president zit
aanipunt verheven. Elk der leden spreekt naar
zyne plaats zittende. Zonderling is de warden-
ging van talen. Men spreekt hoofdzintich, vele
Zwitserisch, volgens het taaligen van verschillende

de metgezende vergadering van het kanton. *

kantont, Fransche en de affenambijde van Tiemo te
 dest een paar jaren Italinantich. De Stukken worden
 in het Duitse opgemaakte, doch naar de omstan-
 digheden somtijds verstaect. De Zaak, die behan-
 seld wort, had geen groot belang, het was de jaer-
 rekening en waarborg van de gewyze gronden
 van het kanton Schaffhausen. De behandeling
 van zaken in deze vergadering heeft daarvoor
 minder levendigheid en belang dan in andere
 metgezende vergaderingen, omdat alle affen-
 dige zyn stem uitbrengt volgens zynen last, en
 wanneer iets voorkomt, waaraan hem by geen
 last van zyn kanton heeft, dit „ad referendum“
 neemt. Hierdoor vervalt alle berandslaping;
 niemand kan een ander overtuigen. In dit
 opzigt zyn de vergaderingen van de groeten
 raad, ras ik hoor, schynen veel belangrijker.
 Myn collega Kerzef heeft my zyne mededeeling by
 eenen avond van zynen post medegedeeld en eenen
 avond heb ik lang met hem gesproken. Het dylke
 my uit het een en ander, dat by tot de wyze-
 nigen behaant, die slechts eenen vorm als jaer
 naar de smaatschappelyke inrichting behou-
 ven, en het beginsel van volkshooversaamtheit ten
 grondslag willen leggen. Het welgemeend dit
 ook zy, komt het my zeer bekrampen en in
 strijd met de natuur van de samenlesing
 voort, en ik heb hem dit eeuwig te komen ge-
 geven. Zoo is ook naar de politiek de groete af-

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is too light to transcribe accurately.

keeling der magenscheken in vrienden en vijanden der
vrijheid geheel onjuist. De regeringen bedoelen hare
eigene zekerheid en voordeel, en narren zich, naar dit
beginsel, saamtzels by willekeurige, saamtzels by
noge regeringen van andere staten, zonder eenige
toefaan naar de eene of andere vorm daarvan in zaa-
ker die voor haar voordeel of nadeel belooft.

Er is thans eene tentoonstelling van voort-
brangpels van Duitsche kunstenaars, die's
iets nieuwts en schyns veel byna te vinden. Er
zyn eenige stukken, die my voorkwamen veel ver-
dienske te hebben; maar ver de meeste schone
my toe eerst middelmatig te zyn. Er zyn ver-
schieden stukken van Papel in Livich, maar onder
my Winkelried daer of het slapend geronden
Syonder David. He merkte op een gelyke van
Florence door Tanner; - twee stukjes, Italicaan
ke vrouwen voordollende, door J. G. Schaffers -
de Giesbach door Richter, nader en zoon; - de blin
de Salbaat met zyne familie door Maffat; - de
zyft van Venetie door Guignou; - de gewonde sal
baat bygestaan door twee vrouwen, van W. G. G. G.
laband.

Dezen avond bezocht ik Herr Kaller, die my onder
anderen vertaalde van Baggelen, van zyn hoo-
lyt met Sophie Kaller, welke hy niet gelukkig
heeft gemaakt, en die van de lezing in Lied gestar-
t. Hy was een zandeling, hinnig, antwreden man,
die steeds schelden maakte, eruit geroepd leuen,
en werkzaam zyn wilde, en zoo zoo gestorven is.

[Faint, illegible handwriting covering the majority of the page]

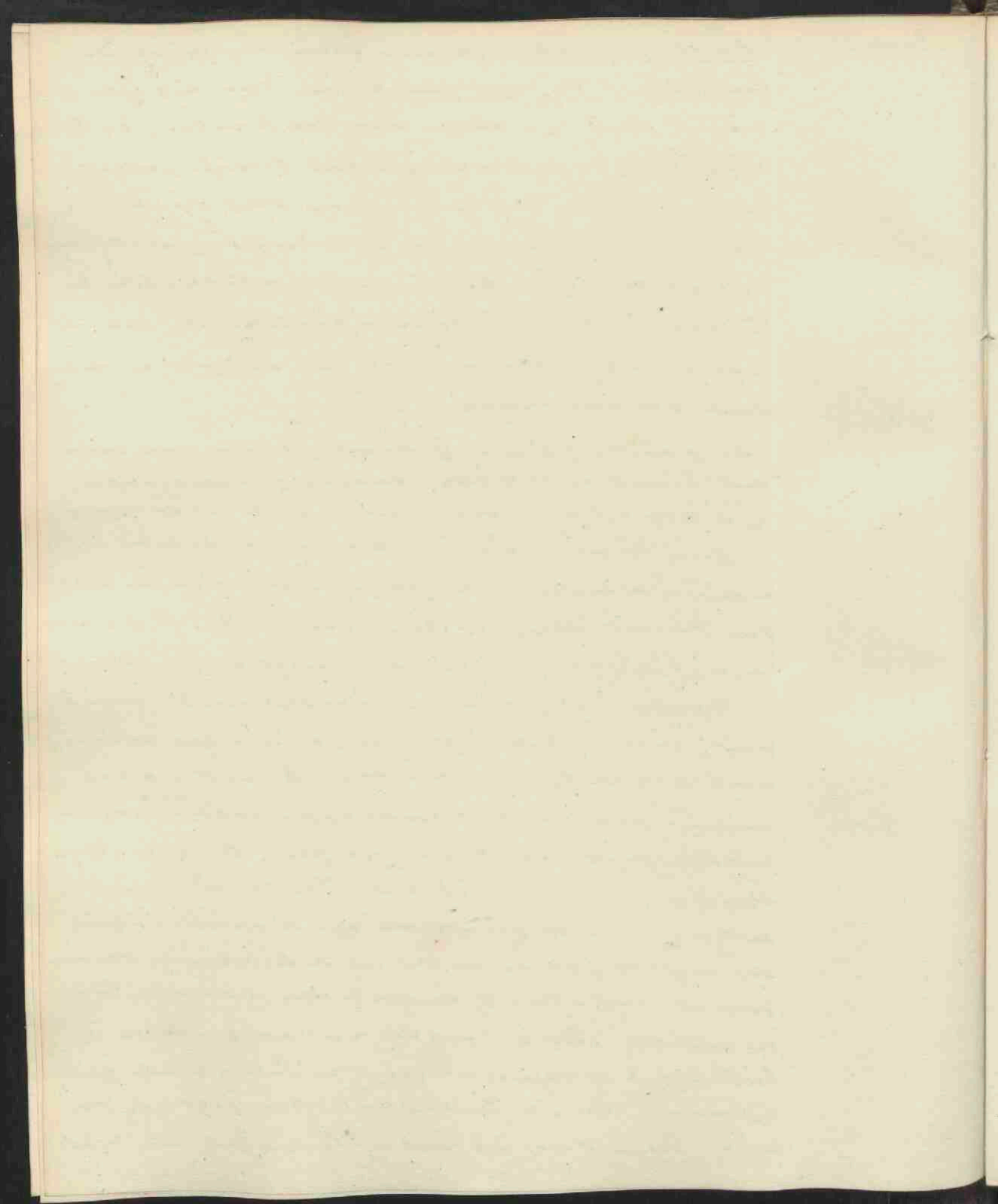
[Faint handwritten notes or markings on the right margin]

[Faint handwritten notes or markings on the right margin]

[Faint handwritten notes or markings on the right margin]

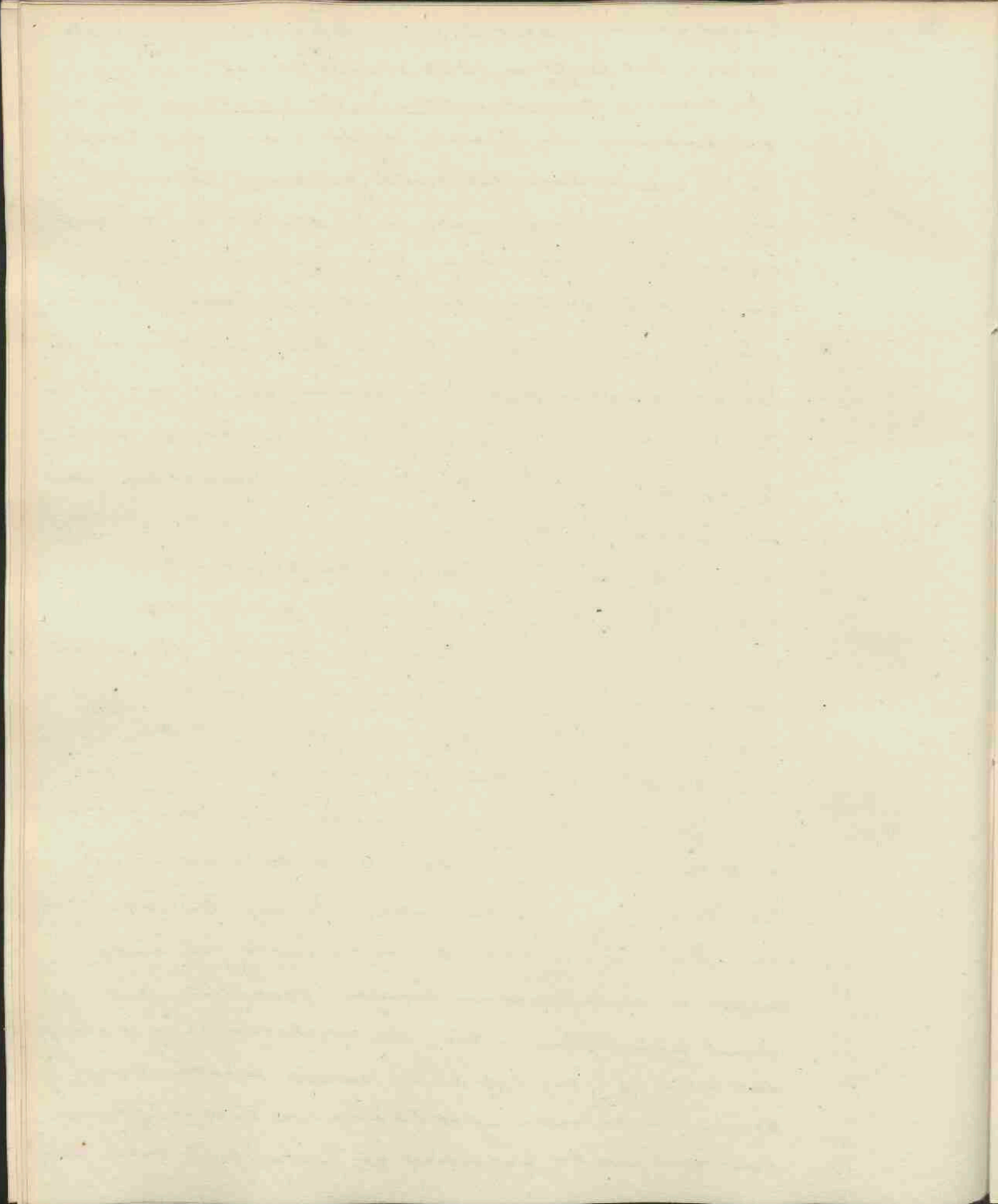
Dingsdag 26 juli. We zijn deze morgen de ten-
toestelling der nyscherheid berien. Zy is niet iets
 nieuw, doch zy is alleen naar het kanton, en Bern
 heeft want de fabrieksnyscherheid betreft geheel
 niet uit. Het is dus meer als een blyf van de
 toekomstheid van van den overloed der voortlaanf,
 als dat men deze toestelling betrachten kan.
 Landbouw is in dit kanton hoofdzak, 900 mel
 want den akker als wat het nu betreft, en daan
 door is er veel ryfdan.

De grondwet van de federatie is nog niet veran-
 derd, hoewel reeds dikwijls daerop is aangepoering;
 zy is nog die van 1815 en verspreidt de 22 kantons.
 In Bern, Zürich en Lucern is de toelief de toelief der
 regering getuende twee jaren, en het kanton heeft
 den Vorort. Thans is Bern Vorort. Men is het niet
 eens of de grondwet gewijzigd moet worden, door
 de Toeliefing of door eene constitutionele vergade-
 ring; in een of ander gewijze, en men zal het hier
 nog niet niet ligt eens worden. Een ontwerp van
 nieuw grondwet is reeds opgemerkt, en van de
 walt voorgevoerd, doch nuwopen. Men heeft alleen
 bepalingen in het verspreiden der Toeliefing veran-
 derd, en men de gewijzigde zijn de openbaarheid
 der vergaderingen en die, dat een besluit van 12 kantons
 naar alle verbindend is, nuwopen 15 stemmen daan-
 toe noodig. Het ontwerp, dat niet aangenomen is,
 hield in, dat de regering blyvend in Lucern hande geres-
 tigd worden. Bern en Zürich stonden hun recht naar Vor-
 ort af. Evenwel was het juist in Lucern, dat men door

keimping de meerderheid tegen het outmoep deed stemmen. Dit heeft in 1833 plaats gehad.

De nieuwe grondwetten in de kantons zijn zeer gelykvoornig. De grootste raad is aan het hoofd, en die wordt door het volk gekoren. Het stemrecht is tot alle burgers uitgetrekt, die niet veroverd of dienstbaar zijn. Doch in sommige kantons heeft het volk sabelyke, zoos als in Zürich, in andere heeft het de kiesers, zoos als in Bern. Andere byzonderheden zijn, er 400 al in Zürich heeft het volk $\frac{5}{6}$ en deze keuren zelf het overblyvende $\frac{1}{6}$. De Hr Keller zeide my, dat in Zürich deze keuren steeds zeer goed zijn uitgevallen. De post van lid van de grooten raad is andersaldig, de keimpingen, die in groote staten plaats vinden, komen hier niet voor. De grooten raad benoemt de leden van de uitnuerende magt. In Bern heeft de aristocratische regering ten gevolge gehad, dat er buiten haar zeer weinig bekwaame mannen gevonden werden, en by de commenteling hebben zich de voornamste families byna zonder uitsondering teruggetrokken. Hierdoor is toen de regering in vele andere vergeet en onbekwame handen gevallen. Dit staat men algemeen toe. De aristocratie meende, dat men spoedig tot haar zonde moeten terugkomen. Deze meening is thans verdwenen, en er zien zich reeds patrioten op, welke niet meer will-

geven om zich te laten vertieren; doch nu is de verbittering van de andere zyde zoo groot, dat men ze, by de laatste gelegenheid althans, niet gehoren heeft. Eene taanadering is toch te verwachten. Onder de beschuldigingen tegen de gerallene regering, is, dunkt my, de zwaarste, dat zy altijd het anderzins heeft vernemen loofd; ook naar het armwezen, naar de rygerheid heeft zy, zoo men bemerkt, min, men goede maatregelen genomen. Hele byzondereheden zy nog zeer onvoldaan, en men is bedacht op hare verbetering; hier toe behoort by uitstel de rechtspleging.

In Bern is, zoo men my algemeen zegt, niet de minste achtting voor wetenschappers; dit maakt den toestand der Hoogtschool en der professoren ongunstig. In Zürich is dit wat beter; wetenschappelyk is men er ook niet; maar men stelt er eene eer in, om wat voor wetenschappen te doen.

Ik heb nu een velen zagen als een karaktertrek der Berners de ongeselligheid of liever de afsluiting in hunnen omvang hooren opgeven. Byna nooit wordt een vreesdeling, zelfs een Zwitser, in de gezelschappen toegelaten; aan zoodanige professoren valt dit te beurt; en de heer Keller zeyde my, dat hy met Berners in Göttingen en Berlyn gestudeerd heeft; vele daarvan zy zyne

* Hy is kort daarna weder ontslagen.

byzondere vrienden; hy komt veel in Bern; leeft dan met hem zeer gemeenzaam; is ook met de vrouwen van Lammige wel bekend. Doch nimmer wordt hy op hune gezelschappen verwacht. Deze byzonderheid bestaat in de verschillende standen. Herr. Keller heeft my dit ook gezegd. In Zürich is het niet minder, maar het bestaat ook. Zoo reisde my Oken b. v. dat hy met eenige Zürichers omgang had, die verwachtten hem en andere Duitschers nu en dan, doch nimmer tegelyk met andere Zürichers. Ik kan nog als een trek der Berners opteekenen, dat zy van hune heerlyke wandelingen byna geen gebruik maken. Ik vand dit zondag avond; en weder was ik weder by schaan weder in de Enge, doch er was byna niemand. Ik zie keeren en dancen den ganschen dag werkeloos mit hune neesters byken.

De hooge school is hier zeer in de politiek gewikkeld, vele professoren zyn handellend geweest of zyn dit nog in de gebeurtenissen van een staat. Deze dagen is Prof Ludwig Sulz in verangenis gewaard als deel hebbende aan de samenwerking van het jonge Duitschland en het jonge Zwitserland. Hy is een bekwaam schryver, en uitgever van de Beobachter; hy is Duitcher. Zyn broeder, Wilh. helm Sulz, is ook professor en is zeer gezocht voor het Jus Criminale. Prof. Herzog is uitgever van

Ik hoor zeer raamen de hoogleraar in de theologie
Schneckenburger en Litz; ik heb by Dr. Herzog aange-
troffen Litz, een jong gelykewerd uit de school van
Berlyn.

Ik ontmoette hier ook meermalen een benedijgen
jong Hongaar, met name Edward Theodor, die
reel gereijf had en weinig lust scheen te hebben
om naar zijn land terug te keeren; hy behoorde
tot den Handelstand.

den Verfassungsreind.

Ik hoor dikwijls spreken van de maard in mei van dit jaar gepleegd te Zwitser op een Duitscher met name Lessing. Het schijnt thans zeker, dat hy spion geweest is, en door de lede van het jonge Duitschland te dien zake ten dood veroordeeld.

Gisteren zat ik aan tafel naast een man van hier, die onlangs uit Brasilië teruggekomen is, waar hy my zeide, dat hy een handelshuis heeft. De berichten die hy my gaf omtrent den staat van dat land waren veel gunstiger dan ik vernocht had. Volgens hem is Brasilië in een zeer toenemenden staat van bloei; de regering en byzondere de financiën zijn in goede handen. Don Pedro gaf zich aan groote losbandigheid over, en verspilde met Posten, gascle handelingen de inkomsten van het Ryk, daarom heeft men hem afgezet; zijn zoon de looft veel goeds, en intusschen bestuurt het regentschap met veel spaarzaamheid, en neemt het de metgeving. Alleen in de noordelyke provincien zijn wilden, welke veel onveiligheid veroorzaken. De Duitsehe en Zwitsersche volkplantelingen bevinden zich in een zeer varenenden toestand. Het klimaat is veel geschikt om te minder vlytig te maken, maar zy hebben de gewoonte, om veel te drinken, niet overgebracht, en dit is hun de hand. Zijn binnemen met hervarende gekomei, om

Faint, illegible handwriting covering the page, likely bleed-through from the reverse side.

aan zyne kinderen een goede opvoeding te bezorgen,
want hiertoe is in Brabant nog byna geene moef-
tyghheid.

Woensdag 27 Juli. Gisterenavond in de Luge wonde,
Lance, konde ik de Alpen nog niet duidelyk zien;
maandere wonzen was de kansel zonder wacker,
en dit gaf my mede om zyne reis voort te zetten.
In den tusschen Bern te verlaten, ik ben de stad nu
nog niet. Het uiterlyk voorkomen heeft de wonzen en
nu geen zeer aangename indruk op my gemaakt;
de omgaven lang, de huizen (Luiden) zyn som-
ber; zy zyn te laag en te smal om mooi te zyn, en
zy ontlenen aan de straten hare lewendigheid; de
winkel zyn donker, en de wonzen des winkelaars
bevoempt. Te voren is het my voorgekomen, dat
de helle in deze omgaven hangen bleef, en het nog
avondt niet nogt kiel werd; nu niet het zonn
en tachtig; en dit is het, zoo men my zegt, een groot
geaccelte van het jaar. De gebouwen zyn over-
gens meestal schoon en als gewoon niet men veel
nieuwe huizen opzyen. Enige openbare gebou-
wen zyn merkwaardig; meestal had ik ze te ve-
ren needt gezien. Het nieuwe tuichting maakt
eene goede nestwoning; inwendig heb ik het niet ge-
zien; hetgeen my de heer Harpag is van genoemd
heeft, was niet zeer gunstig. Gisteren bezocht ik
nog eens den Munster, inderdaad eene schoone
Gothische kerk. Men bemerkt er vele tapyten, de
kingsels en Haatrickleeden, die de Zwitsers in

[The text on this page is extremely faint and illegible due to fading or bleed-through from the reverse side. It appears to be a continuous block of handwritten text.]

Bern.
Salothurn.

de hente van Karel den Staaten gevonden hebben, en die nu in gaaden staat zijn.

De ligging van Bern is by uitstek bekend en de wandelingen in en by de stad zijn menigvuldig.

Om 12 ure ben ik naar Salothurn vertrokken, en om 4 ure kwam ik daar aan. De weg loopt door goed vruchtbaar land en eenige welvarende dorpen; op vele plaatsen werd het graan reeds gemaaid, vooral de haver, hier en daar ook de tarwe. Ik bewonderde, dat de landlieden ^{er} zoo gezond en saadgobloed uitragen.

Rechts zag ik nu reeds de Alpen met hare be-
sneeuwde toppen zich heeslyk in de blaauwe lucht verheffen; links vertoonde my de Jura geen schoone formen.

Salothurn is mooi gelegen aan de Aar, doch is inwendig onregelmatig en oud. Het is nu omringd van vestingen met muren van gehauwen steen. Op een plaats zijn die toch reeds doorgebroken naar den groeten tuyn. Ik hield my slechts kort op, omdat ik nu des avonds naar den Weissenstein naderlangde te gaan; maar toe ik toch niet mochte een wagentje bekomen, dewyl vele der nu-
tenrondeerschers, welke daarheen hier verpakt zijn gemaakt, dorwaarts gegaan waren. Ik besaf intusschen de groote Stiftskerk aan den heiligen Ursus toegewyd. Zy is nu in de tynde helft der vorige eeuw in Grieksch styl gebouwd. De schilderingen, die ook gevonden worden, veldden my niet. Uitwendig verpraagt twee fonteynen deze

Ik zag hier den Bischof wandelen. Hy is een bejaard &
man, Zwitser van geboorte, en, zoo ik hoor, is hy
niet vyandig aan het Lager onderwijs en de
Hogt geenszins de Jezuïeten, welke hier ook geen
Collegie hebben. Zijn naam is Salzmann.

Weipenstein. Jakobine kerk. Het Tinghuis konde ik slechts
vlugtig bezien. Het bevat eene groote hoeveel-
heid karnaffen, waarvan er, zoo my de karnaffer,
der ziele, 700 verkocht worden. In eene zaal
zit een groot aantal ridders in volle rusting
om eene ronde tafel; deze zwaerlinge ver-
tooning verplaatst ons in andere tyden. Men
heeft hier ook vele trophien en andere histori-
sche overblyfsels, zoo als lanssen en karnaffen
van Sempach, twee namen van Noort, een ge-
meer van Karel den Stouten.

* Men heeft 3 uren nodig, om op den Weipenstein
te komen, doch ik ging meest te voet en kwam
het middagje met myn gast vooruit. Naar
mate ik nu hoger kwam, zag ik den reu der
Freunbergen meer, volledig en schooner door
de avondzon beschouwen. De zon ging juist
onder, toen ik naar de herberg aankwam, en
spoedig kwam de volle maan. De hemel was
volmaakt helder. Long bleef ik nog dit heer-
lyk toekanspel genieten.

By het avondeten zag ik nu vele der natuur-
ondersaakt.

Donderdag 28 Juli. Ik ging, zoo als de meesten,
welke zich hier bevonden, tydig naar een punt, dat
nog aansmerkelijk hoger is dan de Weipenstein,
namelyk de Röthelich, een half uur meer oos-
telijk gelopen, en 4285 voeten boven de zee. Hier za-
gen wy eerst de morgensterkemerung en vervolgens

Faint, illegible handwriting covering the page, possibly bleed-through from the reverse side.

81

Weissenstein. Het opgaan der zow. Het was meder volkomen
helder, en ik had dus het geluk, om van hier den
avond en den morgen volkomen te genieten.
Ik behaef den indruk, die dit maakt, niet op
te teekenen. Dezen morgen was er op de heuvels
heugen minder verandering van kleunen dan
gister avond. Het meer en meer duidelyk
worden van hunne omtrekken by het aan-
breken en ryzen van den dag was een der
merkwaardige verschyningen. Toen de zow op
was, maakte de zewel, die eenige gesceelden
der vlakke bedekte, een schoone uitwer-
king. By zyn langzaam ryf, en toen zag
men een groot en schoon land voor zich,
waarin de meenen van Biel, Henschatel, Lem-
pach met vele heden en dorpen; de Aar, de
Emme en andere rivieren. Ik maakte my
nu meer en meer bekend met alles, wat ik zag,
hetgeen door panoramas zeer zamathelyk ge-
maakt word. Het wakt mede tot onse
bewondering, en de verbeelding draagt by
tot onse opgetogenheid, waarmeer men naan-
kenig herkent, welke voorwerpen men voor
zich heeft. Zoo wort ook meer duidelyk,
welk het verskil is tuschen dit geyft en
dat van den Rigi. Daar bevindt men zich op
een voorberg der Alpen, heeft een uitge-
strekt land rondom zich en een zedecolte

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Weifentlein, van de Zwitserfche Sneeuwbergen, die niet juist ⁶²
4000 voet boven het zeevlak, omdat hy niet zeer
ver af is. Hier staat men op een der hoog-
fte punten der Jura, en ziet van daar een
ontzakkelyke reit van Alpen, meer dan 60
uren lang; van den Koogel Lentil tot den
Mont Blanc en den Dent du Midi; - Dier
alle de Zwitserfche Sneeuwbergen, - Daar
voor den Rigi, den Pilatus en vele andere; -
nader by een groote uitgestrektheid in ver-
gelykfing vlak land. Men ziet ook eenige
Jura-bergen en valleeyen, doch die zijn minder
fchoon.

Onder de natuuronderzoekers, die hier waren,
was voor my verreweg de belangrykfte Elie
de Beaumont. Hy heeft met 200 veel gemeen-
fchaft den oorsprong der bergen te doorgronden,
en te verklaren, dat ik hem met een soort
van eerbied op deze plaats aantrof. Gistera-
vand zat ik aan tafel naast hem en fprak
met hem, maar zonder raad te weten, dat
hy het was. Zijn uiterlyk voorkomen is zeer
eenvoudig; hy is niet zeer fpraakzaam; 200
my taefcheen, wat hy ongeveer 46 jaren oud.
Er waren veel in de wetenfchap beroemde man-
nen, 200 als Agafus, Carl Schimper uit Mün-
chen, en andere, doch my minder bekend.
Onder hunne gefprekken maakte ik op een zeer

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

ongunstig oordeel over den bekenden Prof.
Schubert in Munchen, van wien een vande, dat
 hy een reyt darme en halstarrige Heptmaest
 was, en een ander, dat hy in de wetenschap
 nooit eenige verdienste gehad had; - welk oor-
 deel algemeen werd toegejuicht.

Tegen 7 ure ging ik aan de andere zyde
 tusschen van den Meijseustein af. Men komt
 spoedig in een smalle maar ruwe en ruichte
 base vallei. Het eerste dorp daarom is Gänzbri-
 nen. Daar zijn yzermelterijen, waarrvoor het eerste
 vier reuwhellende mynen gebruikt wordt, gadaaltelyk
 slechts 20 minuten verwyerd en het eerste 7 uren. Ten
 men my raede, zijn de meer verwyerde ryter aan
 metaal. Hier is een kops oxen en 4 uren van hier
 aan de klaf, nog een. De blaasbalk wordt door een
 vrompge in beweging gebracht. Men gebruikt enkel-
 tend houtskolen, en men het yzer giet men dadelg
 platen en aan de klaf, ook wel fyndere vromtge per
 vander dat het yzer meer dan een getmaltte wordt
 Dera oxen is in de laatste twee jaren nooit niet ge-
 maest. De eigenaars zijn de H. Von Röll & Comp.

In kwam meldna in Gremigne, het eerste dorp, waar
 men Fransch sprecht, nevvulpent in Grandval, in Be-
 praow en eindelyk in Montier waar ik thil med.
 Myn goed kwam op een karretje met een paard.
 Waby Montier komt men aan de Buis die naar
 Basel loopt. Eijentlyk is het land derylge vallei met
 de vaastloopt, doch de Buis heeft links door de
 van eengetheerde rotzen een doortogt gevonden.

Men maekt dit Streektot onderskeiding van
gelijkenzige plaatsen. Nontien Grandval.

x Men zag veel versen van houtskolen, die maken
een gewigtig vuotbrongtel uit van deze bolshyke
Streek.

Gleete Blatshem 6^e buff 318.

68.
en die naemt men "Les Gorges de Montier". Men ging
ze niet zachtelyk berouwen, omdat de warme bonting
waaronstak wel en te ver van mynne verandering
van een Tweiffelstein, ongeveer $3\frac{1}{2}$ mynne maast
uitrukken. Ze vond daartoe zalgelykheid in de
zeer goede herberg te Montier.

Deze plaats is een dorp van ongeveer 600 inwoners
die van Landbouw, handwerken, houtskool - pek en
teerbranderijen leven. De ligging in de vallei is schiel-
aanachtig. Op eene kleine hoogte staan de ruinen
van eene kerk, en daarby het slot, waan te voore
de Landvoogd der Barsche regering verbleef hield,
en nu andere, minder ryke en aannemelyke, men-
schen wonen. Men is hier protestantsch, doch de
meeste andere plaatsen van het gewone Saksen Bie-
tel zyn katholic, het buende dorp van hier Coswadelin,
is nevens katholic. De taal is hier Fransch of Linn-
con daartoe behoudende tongval; evenwel zyn er vele
van Duitschen thorn, waartoe ook de Linn in de
dorp behooren, en alle 4 welken waer is vromt even in
het Duitsch gesprek. Deze spraken behooren tot
de zogenoemde "Lobderfische Keunten", welke eerst in 1815
by het kantou Boon gevraagd zyn. Men heeft hier, zoo
men zyn in de herberg zegt, by de laatste aannemelyk
gemeenen en thans is men tereken; doch in de katholic
plaatsen is men verbleef over de maatregelen, die tegen
de kloosters en de geestelykheid genomen worden. Hieraan
is het zelf dat zachtelykheid, gekomen, die men door het
vanden van krygszinnige heeft doen ophouden, doch thans is
weeder alles rustig. Onder Napoleon behoorde men hier
tot Frankryk en men wenschte zyn dien tyd terug; als ge-
maenlyk in Zwitserland hangt hier het partys des keizers.

* Op eenige punten vormt zy byna een geheel.

* Gyten en eenige kleine kaeyen werden tusſchen deze
rotsen; de meeste derwaert tekonen niet aan haer,
wel kunne kindeer behelen.

Taen de marante wat afnam, den ik lang te Birt
gewoondeld tot nuwby Roche, ongenes een uue nes.
Hier was ik steeds in eene groote kloof der van eengescheerde
rotsen. De rivier en daarnaast de weg maken daar
tufsteen velle duffen; de eufte neemt toe en of,
whgat niet op vele plaatsen te slinken, was dat men
dikwyls rondom ingeloten is. * De rotsen zyn niet
altys hard, veelal zyn vy met doomen * begraaid, en;
maar de tuinte het taclant, met goud en zalf,
met guss bedekt. * Tufsteen de kaomen en over de
groene steenen niet men kleine stroompjes in de ri-
vier starten. Dit alles levert eene kroeffende natu-
ring op, en de verwonderde weg niet, dat men wy
de gorsot de kortie, geroend had. Hier en daar
staan eenevane huizen in dere eufte, ook een
paar raafmolens. Het dorpje Roche zelf bestaat
slechts uit weinige huizen, die wy van rotsen
ingeloten zyn. In zyn punt op het dorpje de lare,
de stralen der von bekken, door dat het dal beneden
die plaats eene noordwestelyke uytung aannemt.
Dere verlichting op die affgeleene woungen, terwy
alles rondom nees in de loka binn' wat best eene
allerslechte uitwerking. Op mynen terweg kwam
de maan op; ik zag haar licht op eeuze toppen der
rotsen waar ik tufsteen wal, maar haer volre kans
ik niet zyn: eene statige somberheid beersichte tufsteen
die houge muren, welke aan groote ornamentalen
der natuur herinneren. De mensch is eandly een
klein, want de minste schok, merandover welke
natien slykten, verplakert eene geheel besinking.
En toch is de mensch groeter dan die gehele natu-
want datgene, wat naar haer kracht, moet dering.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

68.
ken, is slechts een voorbygaande vorm, die de mens
heeft aangenomen, en waarmede naar hem gewis
niets verlazen gaat. Het gevoel over onafhankelijk-
heid van de Stoffelijke wereld wordt, zoo my dunkt,
juist opgewekt by het zien van die natuurwonderlijken,
welke ook tehuizen te vernieuen. Het is als een
stem in ons binnenste, die, ^{mit} kan met meer kracht
doot hooren; dat die stem wordt alleen verstaan,
wanneer men er naar leeft.

Het was ruim 9 ure toen de postwagen van Ba-
sel hier doorkam, waarmede ik mijne reis naar
La Champ de Font voortzettede. Het was een
der schoonste nachten, die ik gezien heb; de volle
maan scheen zoo helder dat men de sterren nu van
weinig zien kon. Ik zoot naar in den wagen en kon
ons den schoonen nacht genieten. Wij rezen de
vallen van de Bris op, sloepen toen links ons en
kwamen aan Pierrepartuit. Zoo naemt men
een opening in de rots, als een poort, waar men
doorgaat, om uit de vallei der Bris, het Münsterdal,
in de vallei der Saïfs te komen. Zy is eenigzins on-
regelmatig aan de eene zijde 40 vast hoog aan de
andere juist lager, 24 vast breed. Het is een smalle
kam, waarvoor deze opening vaart, slechts 12 vast
diep. Men meent dat zy door de natuur zelve ge-
vormt is; en my herinnerde zy aan Predischthor
in de zoopenaamde Sächsische Schweiz. Le. Co.,
meintich opschreef, dat ik nu niet lezen kan, bewyst,
dat het onder de Romeinen bestond.

In Soucebar komen de wegen naar Aarau en naar
La Champ de Font byeen; ik bekwaam hier een nieuw

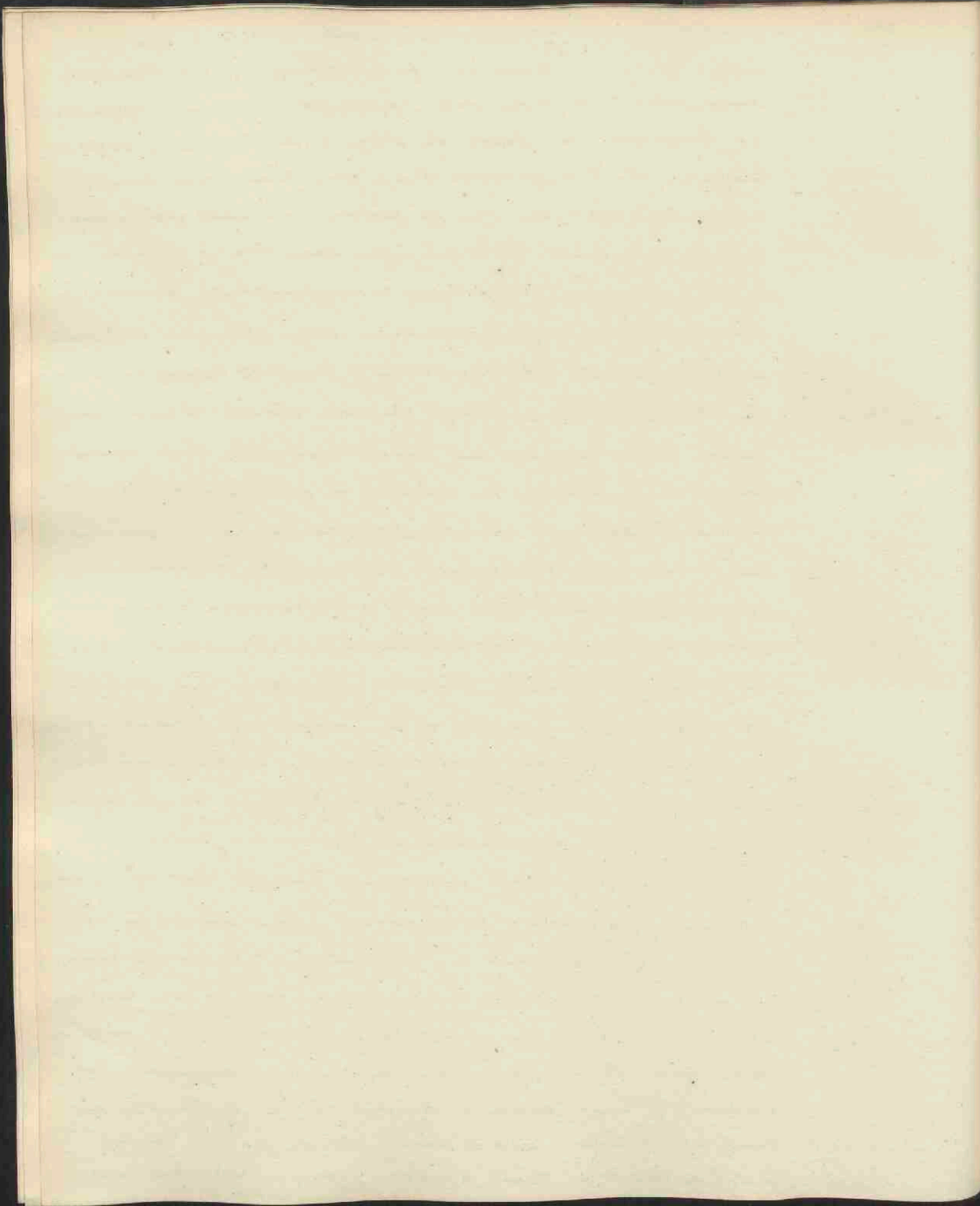
Het dal wordt Enguel of Saint Immer genoemd; +
links naar my naar de Chaporal en der hoogste Jura-
bergwand.

67.
men magten en reed nu in het gedeelte der Junce, dat
Enguel genaamd wordt, steeds op maasder langs
de Ruff. De dorpen zijn menigvuldig en zien er vrij
goed uit; evenwel kwam mij nuar, dat men
de hoopde de vruchtbaarheid afnam, doch hier
heeft reeds de kunstigheid van het korolapema-
ken eenen bron van melnaast opgeleverd, welke de grond
aan de bewoners weergaet. Eindelijk verlieten wij ook
deze vallei, klommen over menige hoogte, en kwa-
men in de vallei van La Chaux de Fonds, welke men
aan 3000 voet boven de zee ligt en weening water
heeft met steenachtigen onvruchtbaaren grond. Zelf
boomen ziet men in de vallei byna niet, maar wel
op de hoogten; kaarsrechte en vele huizen meestal van
steen met kleine graantekinnen daarby, doch ook
behouwen. Zier weening grasland, doch vrij goed gras
dat nu algemeen gevonden werd, bedekte deze heu-
ge vallei. Om 7 ure kwam ik in het dorp aan.

Vrijdag 29 juli. Ik besteedde den voormiddag om
my campment met de ryksheid deser plaats bekend te
maken; at om half een ure aan de publieke tafel met
een aantal Communist voyagenot, die onder Louis Philippe
en Nibaud verbleefden en keurden dat de laatste al
leer gedwaald eigentlijk geen middelen bezien had; - van
volgens ging ik met een zaapman anders ommekeer men
toegrad, dat id een tlechten onvleaden maasden naar
Loche, een ander dorp of vlek van korolapemaakert
eveneens in eenen kale vallei, twee uren meer westelyk
en wat lager dan La Chaux de Fonds gelegen. Een
hoogte scheide de beide twee dolen. Beide plaatsen
hebben hetzelffe roothornen; zy bestaan meest uit

Glutz-Blotstein 6° Sept. 372.

grooten steenen huizen, welke veelal nieuw zijn en in
 Loche byzonder naar een gebouwt naar een verhanden.
 Deze plaatsen is nu vier jaren grootendees afgestaan
 en het zelfde lot heeft La Chaux de Fonds in 1792 te
 treffen. By den grooten troeg was veelvuldig sinnen
 zulke tegenstaeden om de gebouwen veel schoner
 te doen hervormen. Behalve den kern waar straten als
 in een stad zijn, ziet men menigvuldige huizen in
 deze dalen verspreid, eveneens van steen en meestel
 met geplystend. De bevolking wordt opgagener van
 La Chaux de Fonds 6000 en van Loche 4300 inwo
 naar. Nu vier 100 jaren vandaan hier ziele
 dan enige huizen en heesters in elandige hutten; toen
 is men begonnen inwoners te vernemen en
 daardoor is de veelvuldig en tegelyk de bevolking
 200 toegevoegen. Dit heeft zich verspreid over vele
 andere dalen van het vorstendom Genèketal en
 het gewesene biddam Basel. Men kan dit verspreij
 tel niet zonder groote beloufstelling waarnemen
 het bevestigt op een treffende wijze de theorie der
 rynerheid. Ik heb ontrent de historie deser ryner
 heid hier geene byzonderheden kunnen vernemen;
 doch algemeen heeft men my gezegt, dat zy in den
 laatste tyde steeds taaneemt. Men vindt in alle
 landen gelegenheid om honderd te verhoogen
 en men verwaardigt te opraethelyk op die wyz, dat te
 aan den smaak die in elke land heerskende is valdaen.
 Men maakt byna intolintend verhuurwerken. De sac
 neelheid is niet bekend, derye de handelaarf er dik
 wyz een gebouw uit maken. Glutz B. zegt dat er
 jaarlyks uit dese twee plaatsen 130,000 werten uitge

69
voerd, hetgeen waarschijnlijk te laag getaxt is. De
prijs is zeer ongelijk; zoo men, my reide korten en goed
koopke slechts drie frankes, doch die maakte men niet
hier maar in het dorp Saint Trimer. De zeer kost-
bare worden meer te Genève dan hier vervaardigd
omdat men daar tegelyk zeer ver is in de zaagvaan-
de bijouterie. Een merkwaardig is de wyze maary
het werk vandeest is. Men heeft hier niet eens fabriek,
maar in horologies geheel vervaardigd worden. Zoo
men, my reide, bestaat zulk eens fabriek alleen te
Fontaine Melon, twee uren van La Chand. de
Joux. Hier geschiedt het werk in de families en
ik zag dat er zelfs vrouwen deel aan nemen. Elk
maakt slechts een stuk, dikwijls een naalje, een spij-
letje, een zeer klein gepaakte van het horologie, en
maakt dit steeds volgens het model dat hem de
handelaar in het groot daaraan geeft. Deze han-
delaar voorzichs hem ook de grondstof, en de
betaling geschiedt by het stuk. Voor de families
die afgelepen vrouwen gaat meestal de vrouw
of een kind het afgewerkte aan een meester over-
geen, en ontvangt het geld benevent grondstoffen,
en als 't nodig is modellen voor het nieuwste
werk. Sommige merken zijn bekwaam, om
veel soorten van werk te verrigten, andere dan
steeds hetzelfde. De meesters hebben byzondere
lieden om van alle de byzondere stukken een ge-
heel te maken (rapportent) en op zeron komt het
meer aan dat de horologies goed uitvallen. Zoo men,
my reide, verzeigen, zij hebben daar in de dertig
arbeiders, elk op zynzelf vervaardigd is. Naamken

In het noot meer opgemerkt dat het goed beleid
van Traubays en de Kartingthaid van Holland
in het opzigt der Doornen uit Zwitserland geheel
naar Karve hebben doen vloeijen.

nig te depalen onder knuelen, en arbeid verbeeldt is, thande
 niet veel mogelijk zijn, sommige bejopen, aan wie het
 vernaandigen van eenig stuk wuort opgevoeren, door
 gaant weder anderen onder hem laest merken en
 zoo op meene de arbeid zeer verbeeldt wuort. Het is
 verbaand wanneer men niet voorstelt, hoe dikwijls
 alles, wat tot een horologie behoort, door de han-
 den gaat, eer een horologie gereed is. De men-
 die de neenen vernaandigde, meent my dat by als
 grondstof het staal in twee repen gesneden
 bekwaam, en dit ging by hem nog 32 malen door de
 hand, eer de neenen in brinkbaeren staal wuoren.
 Eveneens is het met de andere stukken. De han-
 delvaart, naar wier rekening al dit werk geschiedt,
 hebben daargaat agenten in de vernaende landen,
 aan wie zy de horologies by honderden reanen
 om ze te verkoopen; ook komer afgesondere
 van kooplieden uit vernaende landen om hier
 aankooper of bestellingen te maaken. En zy
 hier ook ondernemer, die anderen laten merken,
 en de afgemaakte horologies aan de handelaers
 van hier verkoopen, sommige zy zelf niet zwaar te
 pistaal of betrekkingen hebben, om vesties bruten
 i landt te zoeken. Op deze wyse verspreidt zich
 in dere hoop onvrochtbare dalen, niet een groot
 te welstand. Men zent vele horologies naar
 Frankryk, waar de tolleren niet meer zoo hoog
 zyn dat het een malite waard zy te in te smakke
 ten, hetgeen anders ook niet mogelijk is. Door
 Frankryk, over Havre zent men te veel naar
 America en andere landen over zee, sedert
 de daarnoor zoo gemakkellyk gemakke is. In

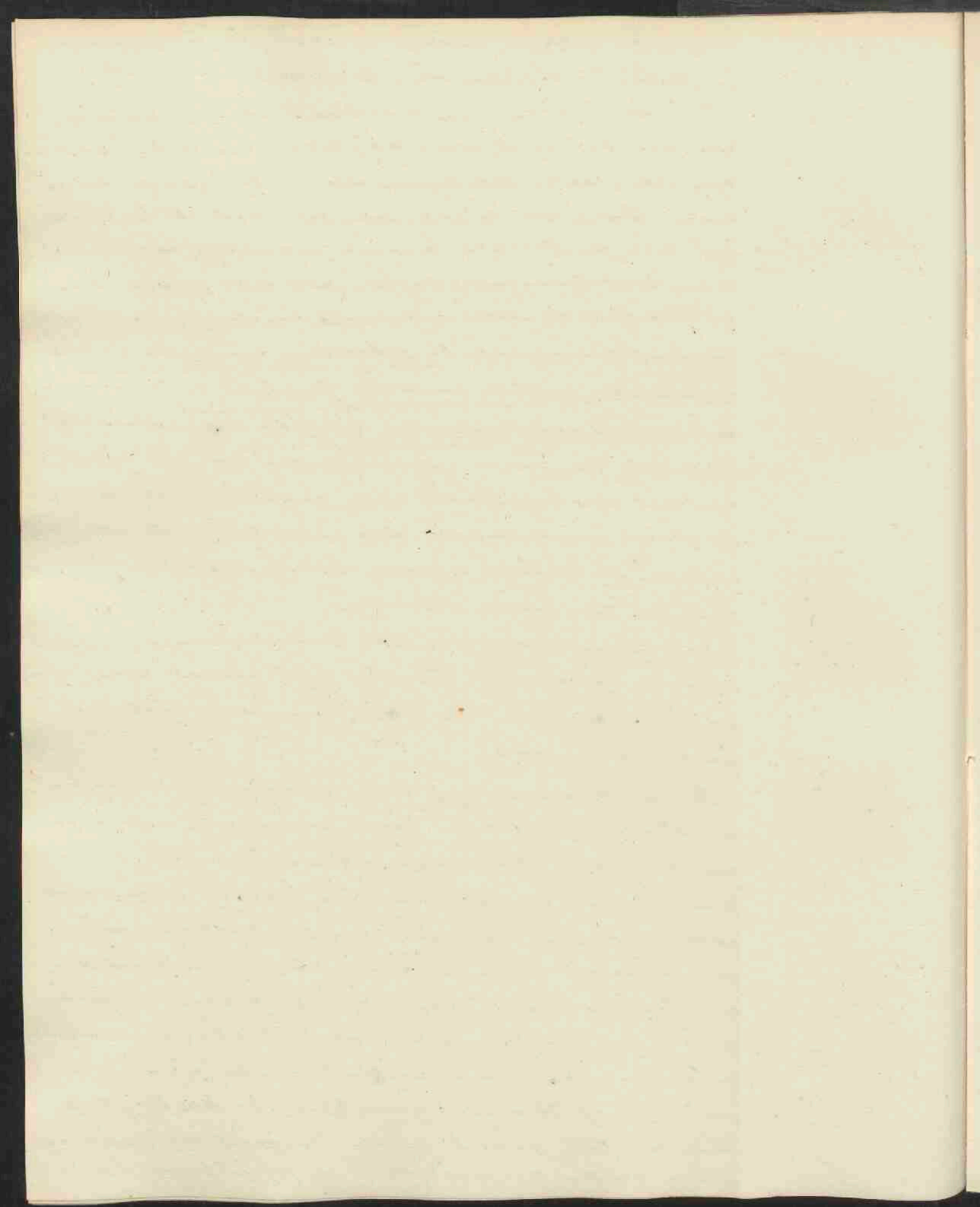
In La Chand. de Font. zag ik een zeer kunstig
gemaakte Planetarium door een oud horologe-
maker Francois Dubouin vervaardigd.
My dacht het wat volkomener dan die ik eens
gezien heb.

America, Spanje, Turkye vindt men veel vertien
in Holland minder dan te voren.

Van de verschillende merkwaamboden, die ik ze,
zien heb, behoeft ik geene aantekening te houden, die
zyn eldert beter beschreeven dan ik het zonde kunnen
doen. Byzonder merkwaardig vond ik het werk,
dat men „guillocher“ naemt, namelijk het vernemen
digen van horologieketten uit veel platen door
het draagen van een rad, waarmede men in alle
hande figuren, ook de getallen, zoo veel in als
opgemerkt, met de grantste fynheid en naauw-
keurigheid opbrengt. Men had daarvoor tusschen
masselen, ronde en platte, en die hande men
zoo veel verkleind als men gebruid op de leuf
af plaat overkruysen. Dit maat ten interste ver-
kuyfij. De meeste metalen horologieplaten worden
geslagen zoo als de munt.

De vrouwen die geen deel konnen nemen aan het
werk der horologieketten hebben zich veelal bezig met
het vernemen van kant, wantbouw ook veel
verdiend wordt.

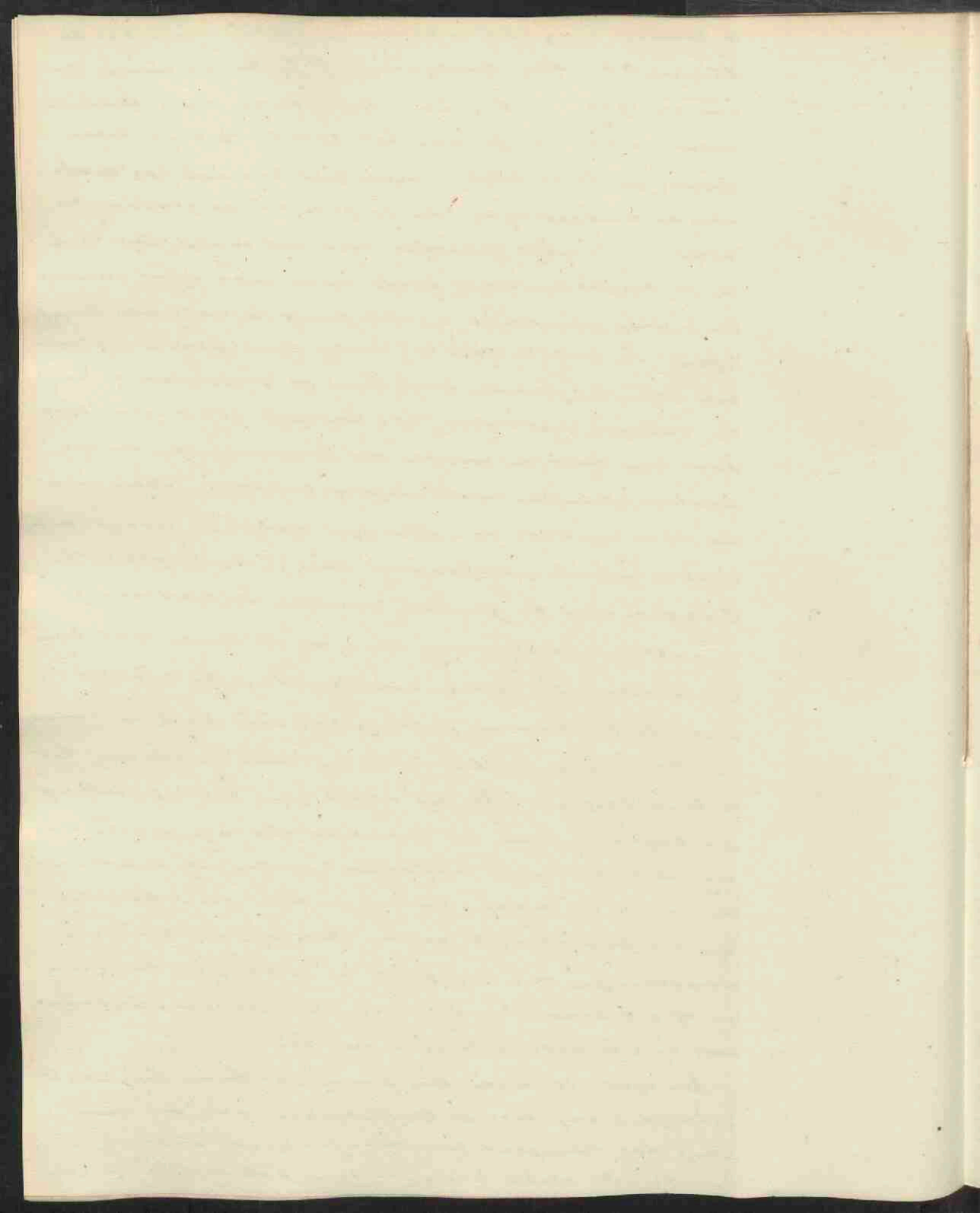
Ik deed dezen avond eene wandeling naar het
einde der vallei van Laclé, waar eene rots de grens
scheiding van Frankryk uitmaakt. Hier is een
klein stroompje, dat voor een gedeelte in de diepte
verdruyt, doch overigens geew uitweef vindsende
eene maent vromde, waardoor veel land on-
vruchtbaar bleef. Om dit te verhelpen, heeft men,
in 1805 eene gallery in de rots uitgehouwen, waer
door het water eene uitweef vinds naer een
riviertje op Franssch grondgebied. Het land le-
verf nu zeer goed huai op. Volgens een opschrift
is deze gallery 900 vaet lang, en is uitgeveerd naer

rekening van 12 burgers van Laide, onder het de⁷²
stuur van den Luitenant J. J. Huguenin, gebo-
ren in 1745. Men kan hier deze rots beklim-
men en dan heeft men het gezicht op een lieve
vallei in Frankryk; men ziet hier ook het water
aan de andere zyde van de rots uit de gallery ko-
men.

Het gescelte van het water, dat zucht
in de diepte verliest, heeft men met veel over-
ten nutte gemaakt, en dit zyn ik nu ook bezig
tegen. In de rots valt het water door groote natuur-
lyke holen en daarin heeft men op verschillende hoog-
ten naderen geplaatst, het laagste 150 naasten diep;
door deze naderen worden een korenmalen en een
kontraafmalen in beweging gebracht. Men zocht
nu door middel van sluizen dat hier navit meer
water wordt aangevoerd dan in de diepte weg-
loopt en dat de gratten, waar in de naderen ge-
maakt zyn, niet meer zoo als te voren, val ken-
nen worden. Al het overvullige water wordt
naar de beeknerene gallery gevoerd doch is vooraf
in allerlei buigten door het land geleid om het
te bevochtigen. Ik zie altyd met belangstelling
die puggingen van de menschelyke mynsheid, om
zich de krachten en voortbrengselen der natu-
ren nutte te maken en waar hem die schadelijke
zyn het kwaad af te wenen. Het zyn als het mane-
verreningen van den geest op de staf, om het of my
als of dit byzonder de taak van het mensche om
wat zich de natuur te onserwerpen.

Men was algemeen bezig met het haren binnen te
halen; dit gaf eenige luxendigheid van het land-
tehuys, dat overigent geen aangename indruk
maakt. De witten huizen in een kale vallei, zonder

vruchtbaarmer, zonder behudum, vermaayen haer
 oog, naamal leesen by zeer sterken zonneshijne,

De kofaken vonden Lencoren nog veel hout op,
 evenwel waart hier veel turf gebrand, en die
 zag ik heden op groote wagenen van het neel bin-
 nen brengen.

Zaterdag 30 juli. Dieren morgen om 6 ure
 ken ik met den postwagen naar Neuchâtel ver-
 trokken. De weg ging door La Chaux de Fonds
 en vervolgens over eene aanmerkelijke hoogte,
 Les Loges genaamd, meestal met dennebomen
 begroeid. Het gezicht op de bergen werd geseeltelyk
 beecht door de wolken, want het maal guur en
 regenachtig weder. Myn eenige reisgenoot was
 een koopman uit La Chaux de Fonds, Monsieur
 Robert, 76 jaren oud, maar nog sterk en vroelyk.
 Hy onthaalde my anderswef op wyen met brood
 en kaas, en hy verhaalde my dat hy lang in Ma-
 laga gewoond had, waar thant zyn zoon zins.
 tijd was. Zy vonden daar veel restien van de
 horologies van hier. Ik need daar Vallan-
 gin, een onbedruidend vlek met een slot, dat mynne
 zalen maar niet moer gebouwd is. Hier maal
 in vroeger tyd de hoofdplaats van een byzondere
 graafschap van denzelfden naam, waervoor een
 lak van het vorstelyk hant van Neuchâtel neperde.
 En zyn nog eenige waarnemten aan het burserschap
 van Vallengin verbonden.

Om 11 ure kwam ik te Neuchâtel en had nog
 tyd eenige merkwaardigheden te bezigtigen.

De stad is niet schoon, maar zert mynne zalen aan

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is too light to transcribe accurately.]

so heppen en aan het meer. Er zijn voorbijgane
 uitstas boude gebouwen, welke men vooral ver-
 schuldigd is aan Klenckatellers, welke en andere
 lander groot vermoegen verworven hebben,
 waaronder thees met aanbesteding ge.,
 naemd woorst David Parry. Ik konste het
 schoone stadhuus dat mit de 4 millioenen
 frans, die hy aan de stad gemerakt heeft, ge-
 bouwd is. Er is een mooi portret van een ver-
 dienstelyker burger. Ik zag hier ook een
 zeer gelykend portret van den generaal Pfuhl,
 die nog gouverneur van dit vorstendoms is,
 maar meestal zich te henen bevindt. In de
 nabijheid is het Haarrickenhuis eveneens mit
 het geschenk van Parry gebouwd en het meest
 thuis door L. Allemand gesticht. Een ander ric-
 kenhuis is door de familie Pourtales gesticht
 en daarin worden de ricken door loewen groter
 versorgd. Naby het Meer zag ik een geheel
 nieuw gebouw voor het Gymnasium; het is
 geheel van gehouwen steen en zeer schoon en
 eenvoudig. Men heeft er zalen voor allerhande
 schalen en boven lokalen voor de Bibliothek
 en het Museum van natuurlijke historie
 dese manen nog niet voltooid. Op de hoogste
 verdieping zijn zalen voor schilders bestemd,
 het licht komt daar van boven. Zoo my toe-
 schouwen, is dit gebouw zeer omzwaam en dact-
 matig ingerigt. Men moet my de wooningen
 of liever paleizen van de drie broeders Pour-

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is too light to transcribe accurately.

75
talet en van den bankier Rangemont, die ook
van hier is, doch niet altijd in Parys bezigt.

Ma at om de nabijheid in de haven Le Havre,
die mij nog slecht is voorgekomen. Om half
twee ging ik met de stoomboot naar Cudve,
fin. Er was veel wind, de vrouwen werden zeer
en wij kwamen eerst om 3 ure aan. Het duurde
tot over 4 ure, eer de reiziger, die naar Freyburg
midden gaau, met ellentrije ruytrijen en zwakke,
vermaelde paarden derwaards konden afryden
Cudvefin is een klein, vernallen stadje en de
de haven wat afschuwelyk.

Het land dat wy dooreeden is vruchtbaar
en schilderachtig, wy kwamen zuidelyk langs
het meer van Morat, door het dorp Evry,
waar ontwaanden een schoon landschap is van
een der heeren Paurtalat. De natman zocht ver-
geefs raovspan te bekomen, zoo dat wy zeer
langzaam gingen en ik meestal wandelde; het
geen mij niet onaangenaam was omdat het
land schoon en het weder zeer goed was.

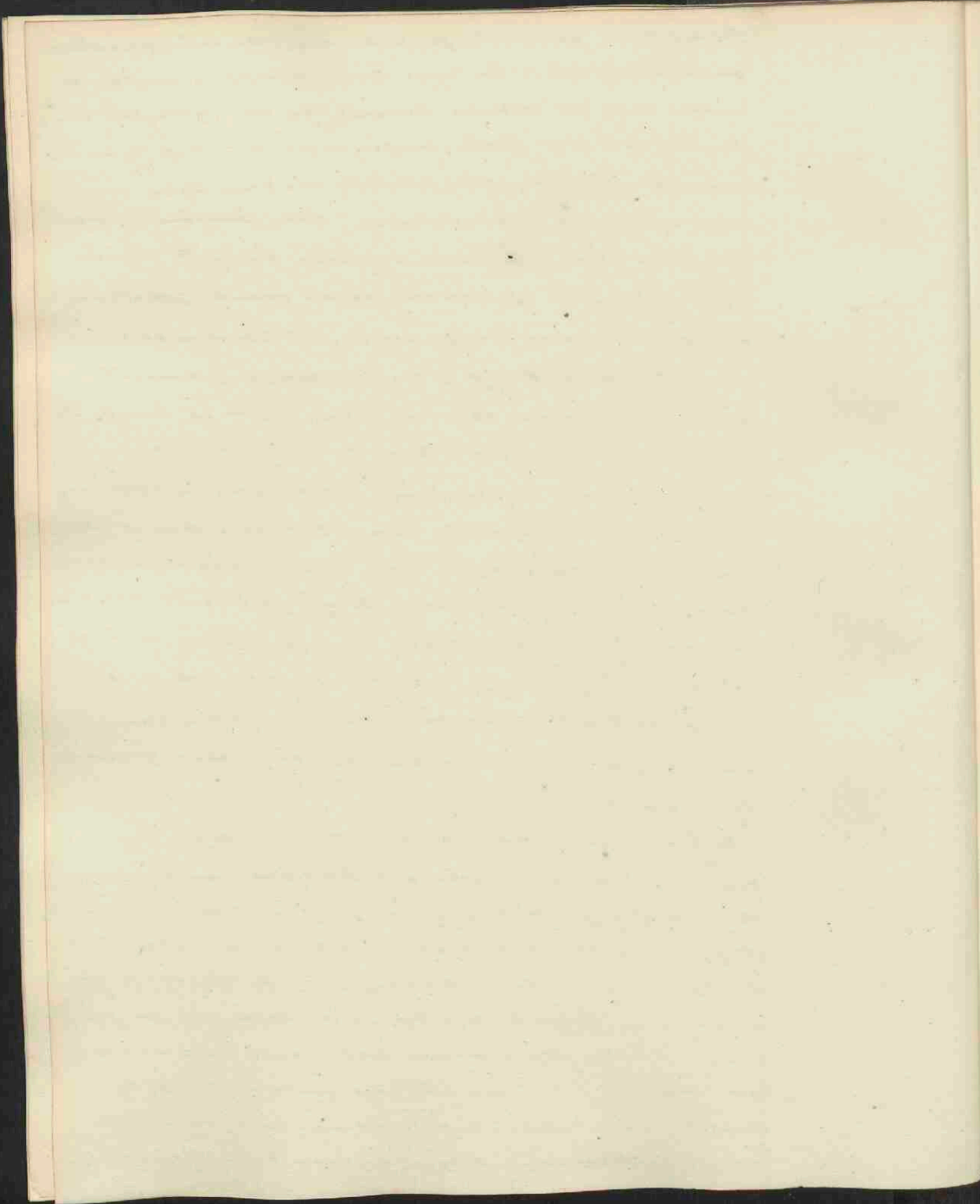
Om 11 ure kwam ik in de nieuwe groote her-
berg der Zákvinges Hof aan.

Zondag 31 juli. Freyburg is op zeer ongelijken
grond gebouwd, aan de twee oeveren het Saane, die
in de her valt. Men moet zeer op en af klimmen
en op eenige plaatsen gaat de straat boven over
de huizen, die lager gelegen zyn. Rondom zyn heu-
ten welke die van de stad overstreppen; de rivier kan
heel vele malen en heeft dan een stye vollen aan
hane zyne en dan vlakke begraafde oever. Dit alles

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is too light to transcribe accurately.]

levert eeno ronscheilings, dikkinge, zeer behoudersachtige
 vertanding op. Er sijn drie bruggen, welke be-
 waken over de rivier vascow, en de ruytlingen maect
 ten langst zeer style wegen aan de eene zyde der
 maardt af dalen, om aan de andere zyde enen
 style weder op te klimmen. Dese tuestand heeft
 het plan doen ophouwen om eene brug te maken,
 niet enkel over de rivier, maar over de gehele val-
 lei, van het eene hooge punt tot het andere; -
 en zulk eene brug is nu werkelijck gebouwd
 51 meters boven de rivier en 246 m 26 lang. Hy
 hangt aan kabel, van yzerdraad en is over een
 ruelstreck niet ondersteund. Taloznam heeft my
 een waerke van kunst zoo getroffen. Men is ver-
 wonderd en opgetogen over de stoutheid en trouw
 over de schoonheid deser brug. Ik konde my niet
 veradelen van de te zien; doch ik behoeft er hier
 weder niets van op te tekenen, daar ik in de
 gedrukte beschryving alle byzonderheden vanden
 kan, en de afbeelding nag het best eene voorstel-
 ling zal opleveren.

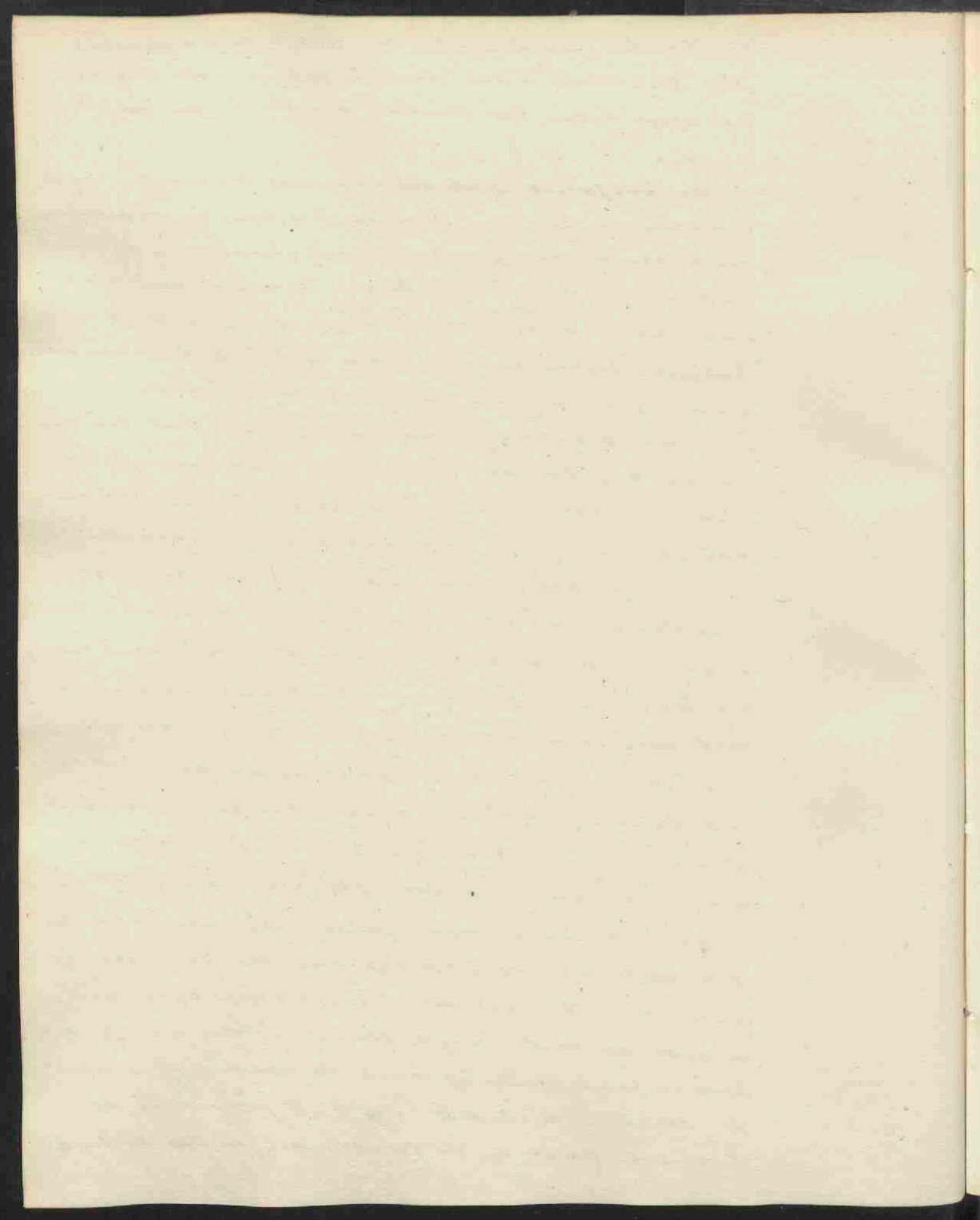
Ik heb verhaald door de stad gemanteld, die my
 om hare zonderlingheid behaagde, en waaren
 ik vele zeer goede huizen opwerkte. De ransaf
 gaf eenige leventigheid en ik vond dertigftal dat
 het landrult veelal schoon is en de kleeding der
 vrouwen schildersachtig. Het belangstelling was
 ik den anderen landbouw, welke men zegt dat ten
 tyge van den slag van Marat reeds bestond; hy
 spreidt zyne takken niet zeer ver uit, maar is
 nu krachtig van stam, en rondom den stam

Zijn danken, waarop het landrath niet nevensat.
 Het Raadhuis is een zeer oud gebouw en moet in
 vroegere tyden het kasteel der hertogen van Saks
 ningen.

De hoofdkerk is als gebouw niet byzonder merk
 waardig; maar zeer belangrijk is hier het orgel door
 den beroemden kunstenaar Sloys Meester in de laat
 ste jaren vervaardigd. Ders „maaspe. werd als ge
 waantelyk naar de vreesdeling, daarop gespeeld.
 Hoewel ik geen kenner van muziek ben maakte
 dit orgel op my een diepen en zeer aangename
 indruk; ik had my niet voorgesteld, dat het zoo
 schoon zijn konde. Byzonder trof my en alle
 andere de zeer natmaakle nabootsing der men
 schelyke stem met de grootste veelzijdigheid
 de dander werd ook nagebootst, evenwel
 niet bloot ras als wy dies in de natuur hooren
 maar tot werelyke kunst geidealiseerd, en
 die klank zeer schoon. De kunstenaar was
 zelf zegenwoordig; hy is reeds bejaard, en zou ik
 hoor, is zijn werk nog niet voltooid. Het was
 inderdaad een verheven genot zulke mensich te
 hooren. Ik verbe my hier en by het zien der
 bouw, wat kon mensichelyke ^{kunst} niet daverstellen?

Dere stad is de voorname zetel der Jesuiten
 Het was juist de feestdag van den heiligen Jy
 natint en ik hoorde in de schoone kerk van
 de orde, die op de hoogte staat, een der jonge na
 ders in fraai gewaad over de vordiensten van
 den Richter prediken. Dit had plaats in de
 Frankehe taal, en de leunleden, welke de kerk

vervullen, zekere die goed te verstaan. In het
kanton spreekt men de twee talen.

Stad De kerk is het Collegium waarin een
groot getal jesuiten wonen en onderwijs geven.
De kerkelijken, die verscheiden honderden tellen
wonen gedeeltelyk in de stad, gedeeltelyk in
het Pensionaat, waarvoor een groot praec-
tij gebouw opgericht is, hetgeen sedert 8 jaren in
gebruik is. Men woont tusselaten om dit te be-
zigtigen, en hier van maakte ik met nog een
paar andere neerzigt gebruik. Men heeft my
een gedrukt opgave ter hand gesteld en wat
daarin staat behoeft ik hier niet op te tekenen.
Er waren thans 390 kerkelijken, met alle con-
den, doch, sedert men in België ook Jesuiten
collegies heeft, niet meer uit dat land. Zy ont-
vangen hier het eerste onderwijs en bezaken
als de andere dit goed vinden, later ander op-
zigt het College; ook voor andere stonden dan
de voornoemde geleerde leidt men ze hier op.

Men kan zich maagelyk een schooner lokaal voor-
stellen; het gebouw staat op de hoogte, geheel
vry, aan alle zyden heeft men een schoon uit-
zigt, overal frische lucht. In ruime zalen word
naar alle de afdeelingen onderwijs gegeven, in
andere grootere zalen wordt gesprok; - byson-
dere zalen zyn naar uitspanning en naar
lichaamsaefening bestemd. Behalven de kerk
zyn naar de afdeelingen bysondere kapellen. Al-
le deze vertrekken zyn net en lievelyk. De hang-

x De Straffen zyn: openlyke berisping, - feral, -
opsluiting in de Salte de reflexion.

Zalen zijn zeer groot, naar 120 jongelingen, doch daarin is voor elk een kamertje afgesloten; dat gesloten wordt, ras dat die er in is het open maken maar niet weder sluiten kan. Dit stel tel, zaid mijn leidsman, had men daar de andere vinding het beste bevonden.

De kusselingen zijn in 4 klappen verdeeld. Men geeft hun geen rang in dien zin dat de een eenig overste of magt over den anderen heeft; dit plagt men te doen doch men heeft het te moeilijk in de uitroeping bevonden. Overigens zaid de vader die ons begeleidde, dat men vooral hunne eersucht trachte op te wekken, en met zachtheid en beloning en onderscheiding het meeste uitwerkte. Zy komen hier reeds des verkiezende op hun 9e jaar, doch later behoort men ze wat later. Zy staan altyd om 5 ure op en gaan somtijds om 8 om 1/2 9 ure naar bed. Alle morgen waken zy om 1/2 7 de mid by. Men maakt veel werk van muziek, ook van ligchaams oefeningen; dikwijls gaan zy naar een landgoed op een uur afstand van de stad. In de vacantie kunnen zy naar huis gaan, of hier blyven, sommigen ook onder sprengt kleine reizen maken. In alles wat wy zagen scheen zeer veel orde te heerschen, onder anderen in de wyze van de kleedster te beuwaren en te rangschikken. De byzondere kleeding is een vandy en net: een blaauwe rok met zwarte flanelle kraag. Doch men heeft daarvan alleen

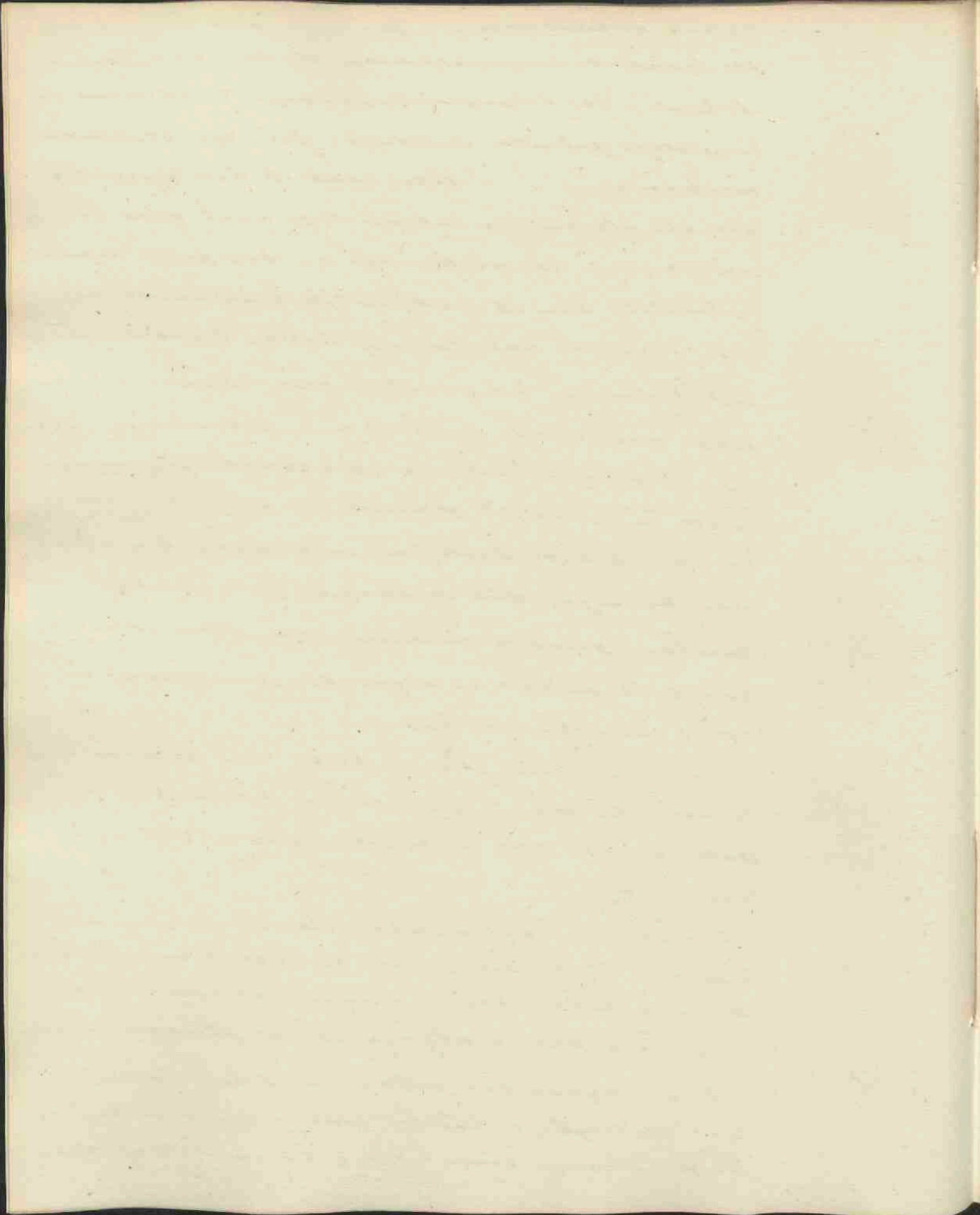
Ik wou of men ook protestanten aannam in
het pensionaat. Zy zouden dit zeer gaarne doen,
zeide my de vader, indien de andere er in toe
konden, dat kunne kinderen, indien zy het
verlangden, katholiek werden.

op zow en feestdagen. Zoo men ont ziele is die
 penitenciaat nagenoeg even als dat van Saint
 Acheul; het bekende Montroaise wat voor toe
 komstige jesuiten bestemd. Hier zijn 30 scholaren
 werkzaam. Alles wat ik hier opteekers
 betreft alleen het uitwendige doch ook het in
 nerlyke van het onderwijs en den geest die daer
 in heerscht kan ik natuurlyk niet overzeelen.
 Men bemerkt dat daarin ligt en subaltrunij,
 heid, sluwheid aan de kinderen woor ingeprent
 tebyn omw menzelykheid veraptrouwen; - alle
 met de onbesnooping aan geestelyke opper
 magt in verband gebragt; - wat hier van
 zy kan ik niet beschyfen. Ik moet hier alleen
 nog byvoegen, dat de knapen zeer vruyllyk
 spreken, grante en kleine van elkander afge
 zondert, en dat zy algemeen een gezond en
 sterk voorkomen hebben.

Zoo men ont gezegd heeft zijn behalve hier
 zulke jesuitenwistipelen in Wallis en de
 daten hooyte dat er wellone ook in Schwyts
 zijn zonden.

Naast het Penitenciaat is het Seminarium,
 waerin 37 toekomstige priesters worden (adep
 tes). Zy hebben eene bekende eetzaal en elk
 heeft eene kleine afzonderde slaapkamer.

In een byzonder gebouw is het Gymnasium,
 dat statelyk is maar niet uitsluitend Jesui
 ten anderszys geuen. Het gebouw is nog niet

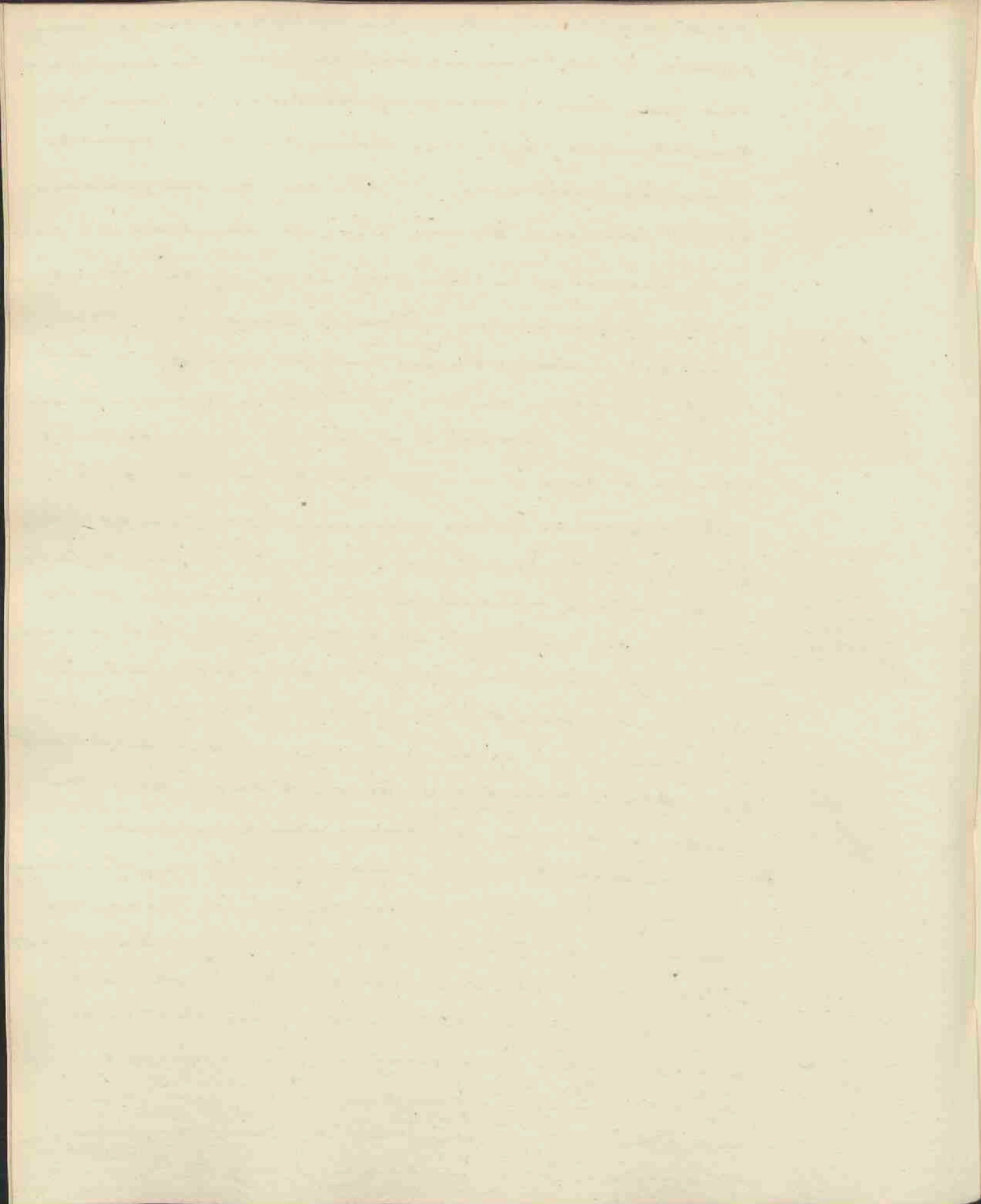

gemaal nactavid. Hier maakt byzonder onderschepping
 zegenen is natuurmetentenschappen. Er moet juist
 een openbare zitting of vestiging van na-
 turekunde, dat een komedie van groote
 verniaandheid was. Boven op dit gebouwen

is een belvedere maar men de landstreek goed
 zien, haastelmen hier vry loop is, 4yn vanden
 op een niet grooken afstand haage punten.

Men zal in dit gebouwen ook de openbare biblio-
 theek plaatsen en een schouwman, waarin men
 anders een theaater is dat in de nabijheid ge-
 vonden is, doch dit alles kande men nu niet zien.

De wandelende dezeren wegen een eind weg in het
 Galterenthal; dat is een zeer enge vallei tusschen
 hoge rotsen waerdoor een Straumippe de Gal-
 tern, loopt dat rechts by de stad in de Saane valt.
 Men heeft er verscheidene malens gebouwd. Ik
 had geen tyd om dieper in dit dal te gaan dat zeer
 ingesloten is en zelfs nuwaer noch behidderich-
 tig. Dezen avond wandelde ik lang aan een
 linker oever van de Saane bendenwaerd; men
 heeft nady de stad eenne schone brug van Luidesbo-
 men, die men Palatinat noemt, en dezen weg
 vervolgens kwam ik in een zeer schone land-
 schap maar men de rivier op vele wyzen zeer
 krankelen, en zeer styf rotsen met lachende
 groene velden en geboomte veel afwisselen; de
 stad verstant zeer ook schone, zeer schone
 van hier. Ik blaar van de kuypte af tot aan
 de rivier in de vermaaktung van te kunnen

overnemen, doch deantue wat geene gelatenheid:
 ik hoorde dat denzelfden zelf terug; de avond
 was zeer tekoorn, en ik was niet vergenoegd.
 Byzonder trok myn aandacht een eenvoudige
 maar net landhuut, waanvoor ik onder een
 houten tent een bijraad man met zijne vrouw
 en dochter (zoo dacht ik) zag zitten praten; een
 andere dochter speelde in de kamer op de piano.
 Tegenover het huut, aan de andere zijde van
 den weg stonden vier lindebaomen en
 daaromde houten tafel en banken. Toen ik
 terugkwam was de docht uit de kamer ook
 naar buiten gekomen, en de vader stond
 te kijken naar zijne kinderen die men in de schuur
 bracht. Deze plaats en de bewoners maakten op
 my een zeer gunstigen indruk. Zoo dacht my maar
 men zegt gelukkig op het land leven; en ik droomde
 de my zelf eenen avond voor mijn leven. Men
 heeft my onderhand gezegd, dat het een graaf
 d'Epinae met zijne familie is, welke aan het
 Hof van Keizer X plaats te laden en sedert 1830
 met een aanzienlyk vermogen hier gevestigd is.
 Ik kan my niet als mogelijk denken, dat hy in
 dezen toestand het Hof van de Keizerin zoude
 Eene fraaye buitenplaats aan de meubeling
 zeide men my dat behoort aan den heer Diez
 back van Kalleroche, een der rijkste bewoners
 van Freyburg.

Maandag 1 augustus. Dese morgen om 7 ure
 ben ik met een reiziger uit Frankfurt aan den Oden

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

met name Berthou naar Lantanne vertrokken.
 En ont naar Freyburg zagen my het landschap
 der Jesuiten, Bellefleur geheten, dat er zeer
 gaed uitsag. Zy hebben dit naar een paar ja-
 ren gekocht. Zoo het schijnt kunnen zy over
 vele gelden beschikken, en is hun pensionaat
 geen middel van inkomst, doch veelmeer
 een opoffering, want het kostgeld is
 niet hoog in evenredigheid der uitgaven
 die zy doen. Hun verblijf in Freyburg men-
 schaft veel voordeel aan de inwoners en
 het is daarom niet te verwonderen dat de
 regering en het volk naar hen zyn.

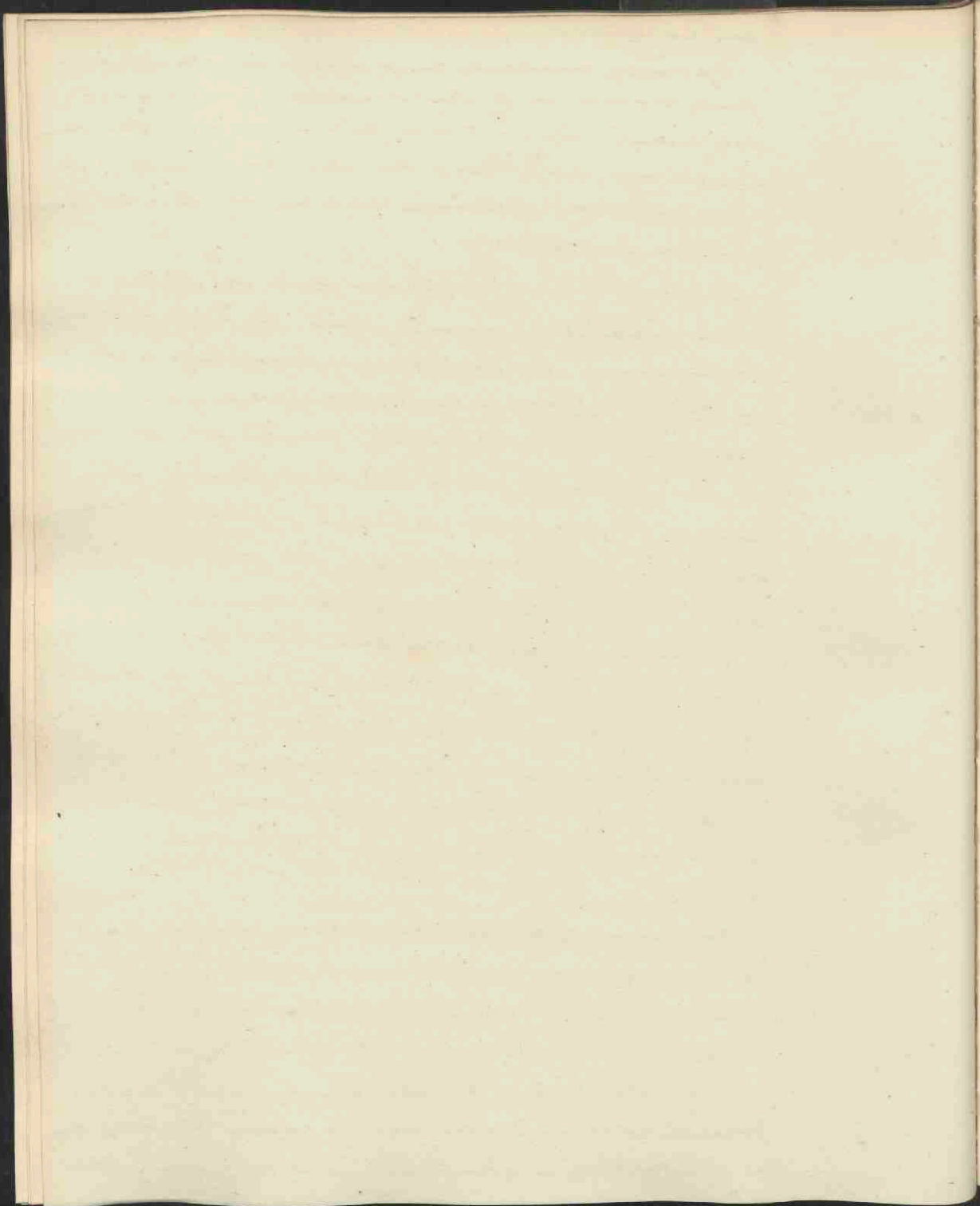
Wij reden naar Payerne een middelmooij
 stadje, het eerste in het kanton Uri. Het
 land kwam ont niet meer en ziet vrucht-
 loos voor. In plaats der schone vruchtbare
 men staan hier willigen en andere wilde bos-
 men. By Lucerne werd dit beter, het graan
 stond gaed, hier en daar zagen wy ook tabak,
 die toch weinig belooft. Er is by dit plek
 een oud kasteel op de hoogte. Wij reden
 hier over een Heenen loop die ont op een
 linker oever der Bruggen draaft. In het stad-
 je hielden wy meden; het schijnt
 nog al welvarend. Wy vanden er een heer
 de Sali met zyne familie; en een Duitscher
 met opschonen laard, die er zeer waakt in
 zag en waarschijnlijk met tot de uitgewerkte
 "Volksbeglucker" behoorde, die men thans uit
 Zwitserland verniyert; ik hield hem eerst voor

Er heißt in Gammelsunderland 1820 zumeist
mehrfach plants zovanden

Op onzen nedereft met zagen wy fpnecdig de
kale natfen en de fneeuwbergen; — vervolgens
het meer. Voor 4 uur waaren wy in Lausanne,
waar wy nog wat handen waandelen. De
avond was fchroom meer als de lucht was
volkomen helder.

Ik fpreek veel met den heer de Sallis, dien
ik in Moudon gezien had. Hy heeft my on-
deranderen gezegd hetgeen ik nog niet wift, dat
in 1815 aan Graubunderland aangeboden is,
Veltelin terug te bekomen; maar als een vrie-
de „Bund,” niet meer als onderdeelen. Men
heeft dit afgeflagen, vooral uit vrees dat
daardoor de Katholiken de overhand over
de protestanten zouden bekomen. Toen
heeft Oostenryk het behouden. Sleest heeft men on-
derhandeld over de fchadefengacding, en daarvoor
is in 1832 eene fchikking tot stand gekomen. Men
eerft worden gezegen, wien guldereen by de inly-
ving in de Cidalpynifche republiek zijn ne-
deft verklaard, eeuwigermate fchadeloos ge-
held.

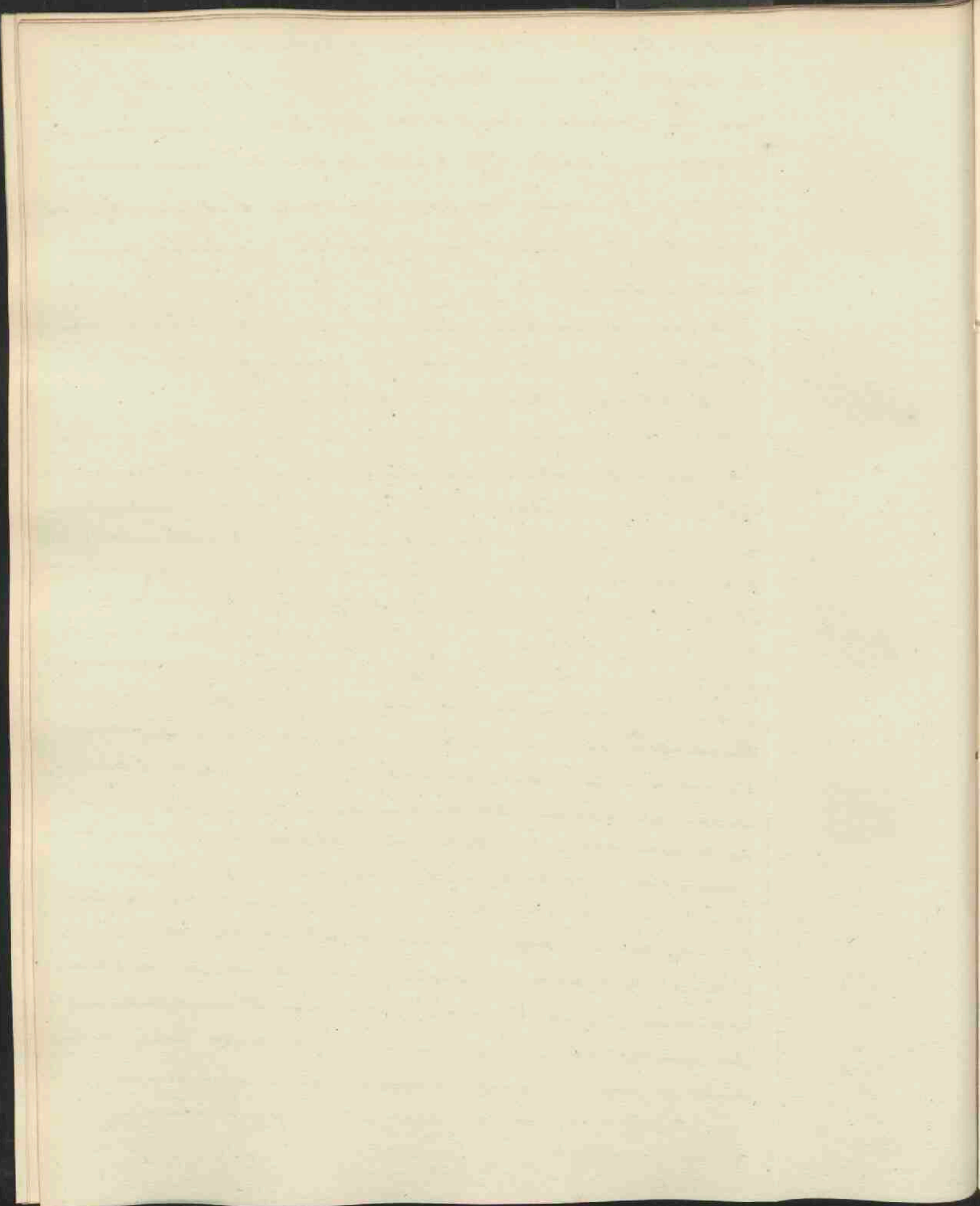
Ringdof 2 Auguftus. Deze morgen vand
de een brief aan de post, en vervolgens, ging ik
naar de fchoone wandeling Montbenow, die ik
thies op nieuw bewonder. Op het eerste punt vond
ik twee Duitfchers, die met den rug naar de helpe,
zeker, d zaken te praten over de wyzen waerof hun
ne landsleden in Lausanne geld woonnen. Wat

verder trof ik een gansche gezelschap van doersaf
 de natie, die my toezaken en veert bestendig te
 zijn. Zy spraken lang over het kaartspel van de
 laatste nacht. Ik hield de eerste voor indut,
 twee de tweede voor politieke uitgaanskenen,
 voor beiden wat de behaave natuur niet
 veel waard.

Ik ging in baekwinkels, verkunde naar een
 betere kamer en schreef in myn dagboek, ook
 een brief, dien ik op de post bracht.

Sezen namiddag maakte ik met den heer Ba.
 kon een groote wandeling. Wy bevochten vorte
 lyk van de stad het landhuis Nou repol, waas men
 zegt dat Voltaine gevonden heeft. Het is sedert twee
 zekert bebouwd en niama aangeplagd, en is een der schoon-
 ste plaatsen der ontrachten. My beviel myn niet de lig-
 ging en de uitzicht van de aanleg. De eigenaar is de
 heer Perdonnet, welke in Parys groot vermogen verwor-
 heeft. Op onze verdere wandeling zagen wy vele der
 Tempelken, waarvan eenige, zoo men ons ziede, door
 Engeltische families bebouwd worden. Wy vonden er
 een openstaen, hetgeen ons de vryheid gaf om er
 op te wandelen en byzonder beviel ons een
 voranda met lofs onafwagene wyngaardvrank.
 Wy vernamen dat de eigenaar was Mr. Coyot.
 Verder gingen wy nog over de plaats van den heer
 Gray en een paar andere, en ras kwamen wy aan
 het meer en te Onchy. De avond was te hoorn
 het water wy sterk bewogen vormde eenen brom-
 ding op een eener, die aangevaem bomschikte.
 Lang andere wege klommen wy weder op
 naar de stad.

den kofel werd gesproken over de tong van Freyburg, en
 nadat alle gezegd had, dat zij de tehouwde taal, die hij
 gesien had, nathengde met een Paragonaats, dat zij
 eens een Franschenen vromendijde taal, - dat de Ten-
 nel in Londen eens een Franschenen gemakke taal.

Waensdag 3 angultus. Het de heeren J. Kove,
 jaards en J. Kinkopen, die gittoren hier vijf uonpake
 men, ging ik in de kerk Sint Laurent, waar men ons
 gezegd had dat een nerspelding van vromendijde
 moment wat vrom welke een behend spake, haldend
 uit goudse eens nerspelding door vrom. Hij vromen
 ons bedrofen; en werd alleen vromslaf gelaan van
 de vromdelingen, en daerom bleek dat men de school
 daerover te Lanthone uit gelaan van halden,
 den gelloten had; doch dat enige vromdelingen van
 hier aan de halden anders de vromden wathoren
 zijn. Ik maekt mij dus nerspelding met den heer
 haldend te zien, die een vromendijde vromden had
 met goudse haren. Zijn spake went op een avond
 haldend, doch ik wath met oppendike om het goudse
 van de vromde nerspelding daerover op te offereit.
 Men zegt mij dat de vromdeling hier afgelinkt;
 de wath teper de haldend is afgelinkt, en dat zij
 vrom kunnen halden, en vele der jonge vromde
 halden vallen tot hen over, en dat zij nu met
 meer op vromdeling halden.

Ik besocht een jongen heer Van Mijlen, sedere
 twee jaren professor van de Akademie van de
 Romeinse en Criminal recht. Hij heeft mij een
 vromdenen ontrent den haldend van dit vromden.
 Hij gaf mij de grondwet, welke in 1871 door een haldend
 vromdenen constituanten ontwerpen en door het vromde
 vromdenen is. Men heeft daerby alles nieuw ge,

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is too light to transcribe accurately.]

maakt, doch veel even zoo als het gemeest was. Omtrent
 het veert en de veertigste eeuw is het meermalen verandering
 het heeft gesciedtelijke zijne met boeken op Fransche
 leest geschied, en voor het strafrecht de wetgeving
 van den Code penal, slacht, hier en daar gewijzigd.
 En zijn zeer veel rechtbanken. Sijn alle berot met
 rechtspraak van alle studie en metenichap vreesd
 zijn. Hij keelde my ontwerpen van metten ontrent
 die onderwerp mede, die toch meer geadvanteerde
 rangenomen zijn. Het heeft geen gesmeeten en de
 algemeene meening is daar niet voor.

Tesert de laatste ornamenteling heeft men in den
 groeten raad steeds hoofdleeraren toe voorzitter
 geboren, eerst Gindron, professor de philoso-
 phie, daarna Bidan, professor de droit, en
 thans Howard, professor de literatuur.

De Academie is eenigen Gymnasium en ho-
 gerschool. Het onderwijs is verdeeld in 4 an-
 deelen. Literatuur, philologie, theologie en
 droit. Het recht wordt zeer vlijtig behandeld,
 want de kennis daarvan wordt voor geen post,
 gerekend, alleen voor advocaten. Men vernemst
 een nieuwe invulling van het hooft onderwijs.
 Het jonge lieden gaan in Parys of naar een
 Duitse universiteit hunne studien volmaken.
 Men naar Zurich gaan zij meermalen.

Het mijne stadsponten derop is de hoofdkerk,
 die in 't jaar 1000 begonnen en in 1275 ingewijd werd.
 Zij is een zeer schoone, gothische kerk en mag in
 gaaden staat. Nuor eenige jaren heeft men ze
 inwendig opgemakst zonder ze te bederven.
 Men niet er veel gedenktekenen, eenige naar de oude
 bischoppen. Onder de Capucieniel mij in 't oog dat naar

* Hier heeft thans een lograapplaats buiten de stad aan
den weg naar Bern.

88.

Johannes Petrus Beccaria + 1750 aet: 87 professor te Bro-
mingen en leraar hier. Verscheidene Engelschen lij-
zen hier begraven. Een mooi monument vindt
men op het graf van de jonge vrouw des En-
gelschen gezants Stratford Canning, bestaande
uit een vaat op een voetstuk, verbeeld met een
la sachelief dat de bekende kunstenaar voorstelt.
Het is vervaardigd door Bartolini uit Florence.
† Op een terras voor de kerk heeft men een uitje-
sticht gezigt; en uitgestreker mag op den toren
hier ik ook beklaam. Het meer met de bergen van
Savage en Wallis bevoert het land vandaan de
stad, de zougenaamde Cote en nader een groot ge-
eente van het koninkrijk verstaan met hier zeer
zaad. De stad zelfs met hare ruwe saken bevoert
van hier een duid en lelyk gezigt op; men ziet zo van
te nabij.

Wij gingen vervolgens de gevangenis-besien,
Zij ligt oostelyk van de stad op de hoogte en is ge-
heel nieuw gebouwd. Sedert 20 jaren is zij in gebruik
Men plaatst hier alleen die naar meer dan drie
maanden gevangenis verwardteld worden. Dit
huis is voor het gehele koninkrijk. Er zijn 111 cellen,
en men waart er 96 gevangenen, waarvan
slechts 12 vrouwen. Men tracht hier het stelsel
van verbetering van volkamen als mogelijk toe te
passen. Daarvoor heeft men het nabij gevangenen om
altyddurend te zeggan op te leggen. De gevangenen
slagen elk afzonderlyk in een cel, die zeer net in-
rigt is. Uit de cellen komen zij in een groote
ruim waar ze werken: weven, spinnen, schoenma-
ken enz. ongeveer 30 in elke zaal. Men werkt
dus van 5 tot 4, van 8 tot 12, en van 1½ tot 7 ure.

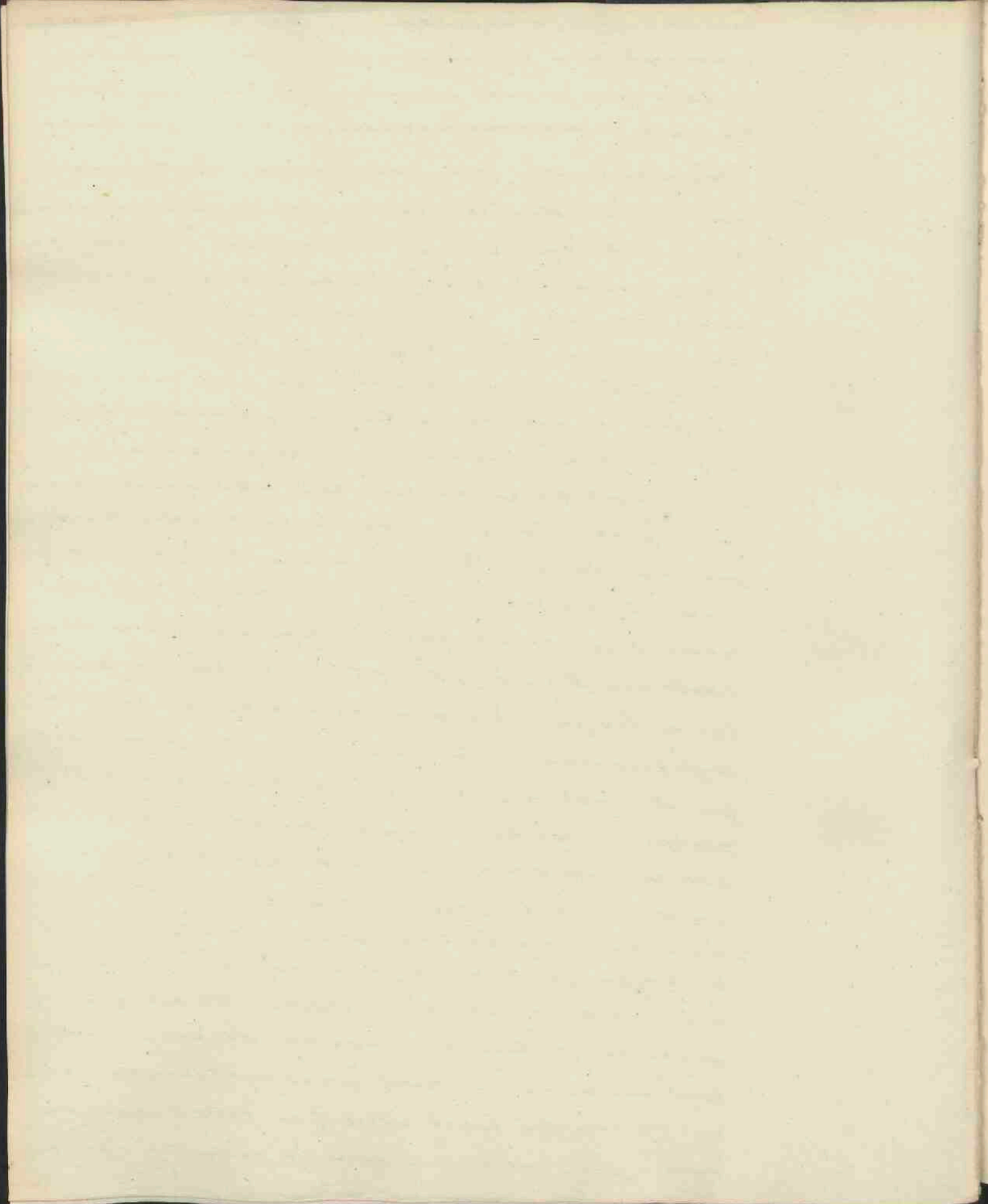
[Faint, illegible handwriting on aged paper]

89
doek van dien tyd waarts een uur afgenomen, om op de
plaats te maandelien. De helft van hinnen vertoelsten
waars hien toegesproken. Zy leeren alle leeren en leeren,
ven, bekomen bydel, en men verschoft hien ook
andere doeken om te leeren. Anne kleedingen van
ding is zeer goed; twee maal tweekt bekomen zy
 $\frac{1}{2}$ pond vleesch. Voor degenen die wat middelen
zyn drie graas, van staaf: in hinnen tel blyven; -
in een donker dok opgesloten waarden; - in een ander
aanstet dok of kelder opgesloten worden; steeds of
de staaf met water en brand versald. By een
gastdient in de kaper zyn vrouwen en mannen,
ook criminalen en connectionen naanwkening
afgetoelien. Diegenen welke by herhaling
nervoordeeld zyn, worden hien steeds, elk alleen in
een cel opgesloten. Dese verwondring van staaf
meent men, dat hen later zal afschrikken. Dit is
een byzonderheid welke in Geneve niet bestaat
en daar afgekennd waart. Men pleakt die ge-
vangenen daar niet afgeranderd van de andere
maas niet elk alleen. Zoo men bemerkt is dit
voor de vadelijkheid niet gunstij. Er zyn hier
onder de 96 gevangenen 28 by herhaling gestraften.
Men kan hieruit nog niet wel besluten tot de uit-
werking van het staltel, denge men eest laas
3 jaren het volkomen stilzitten heeft ingevogt.
Opmerkelijc is het dat er zoo weinig vrouwen van
vondeld worden; en zoo men ook velle zyn er
dan nog steeds onder haar naar oenseidigheid
minder by herhaling nervoordeelden. Sedert 10
jaren heeft men hien niemand ter dood vervordeld;
de langste gevangenisstraf is van 20 jaren. Er
zyn bekomen den Inspecteur 10 mannen en 4
vrouwen in dit hinf aangeslotet, die van de ken-

x Four de nailphard nym or altyd 8 zenslarnes.

kan daaronder begrepen. * Het huif is zeer schoon ⁹⁰
gebouwd, van zekonnen steen, zeer ruim en
luchtig, met groote plaatsen en trinnen. Overal
heerlijke welkome netheid en zeer rijke lucht.

Wij aten by den heer Van Nuygen Porta, onzen
landsman. Hy is lid van den Staatsraad en is eerst
teerst kort afgetreden als voorzitter. Wij vanden
er zyn brader en veel meer over Holland en het
reeds gesproken. Tegen den avond wandelde ik
met de twee heeren V. M. naar Ouchy waar de
schippers om pruyen raaden. Het was met veel
men glad en dit vanden, kopten ook andere schuit,
het met zylen en tanninge met vrouwen der
waars gelakte had, leverde een schitterachtig ne
koning op. Wij gingen vervolgens op het land
goed van den heer Kaldimann, Benarantant ge
naamt, het uhaante in deze straat. De zige
naam is een schatryk man van hier, die in Eng
land een handelskemp heeft en slechts korten
tyd in het jaar hier dworbrangt en dan naar de
leefheid van de Landmanen en de vreesdelin
gen bewyft. Zyn huif was vol van zandzelle
gasten en vanden wandelen, allen die het goed
vanden. De verenging was zeer talryk van
dat dat ook het eigentlyk gemeten, er veel van
nam. Er heerichte een zekere bescheidenheid
en betraefde kwam, die men niet overal by zulke
gelegenheden zonde aantreffen. Op het groot an
der de heere bauma, stonden stalen, hand
ker, menaroy men zink naar melgenallen plant
te. Op tafeltjes werd vleesch en gebak geplaatst,
ook men gaf er zeer weinig gebruik van ma

ken anders dan door de kinderen onder opzigt
 hunner ouders of konink. Dit liene feest werd
 door mij niet verledenigd en het versmaakt de
 Zaamgeloofde, werd eerst een kleine lucht,
 het opgelaten en laten een nummerwerk afgesto,
 ken. Men kon niet naar dit alles goede gunstige ge-
 legenheid denken: het hevelige gezigt op het meer en
 de bergen, begunstigd door den schavotten avond
 eerst het avondrood en daarna den helderen
 sterrenhemel. Ook bleef de verspreegdheid even
 als de volprouweheid onder het grante gewelthij
 algemeen te heerschen. En wat iets pastich in dit
 alles, hetgeen de voorstelling gaf, dat men toch som-
 tijds niet gelukkig zijn kon. Dien het te beest valt
 welk een avond door te brengen met haar, die de
 vrouwen zynar verducing vernemenlyks, zal ge-
 wis met my zeggen: Ik ga dat jaart hennemf, id n'y
 a pas de vie hennemf.

Na het nummerwerk begon het bal, en toen wandel-
 den tog weder stadwaarts. Het was over tien ure
 toen ik thuis kwam. Ik ging nog wat praten
 met myn college Rooymanst en zyne vrouw,
 die beiden ook hier aangekomen is, en misse
 weder vertrekt.

Donderdag 4 augustus. Ik heb een groot gedeelte
 van den dag met lezen en schrijven doorgebracht.
 De stad heb ik nu in de meeste rigtingen doormen-
 seed, of later met moeite op en afgeklimmen,
 want dit is hier steeds wandrakelyk. De straten
 zyn daarby zeer onregelmatig en slecht geple-
 neid. Als ghewont resident nag eenige melding
 het slot, dat zeer oud is en nog ziedend heeft al,

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines across the page.

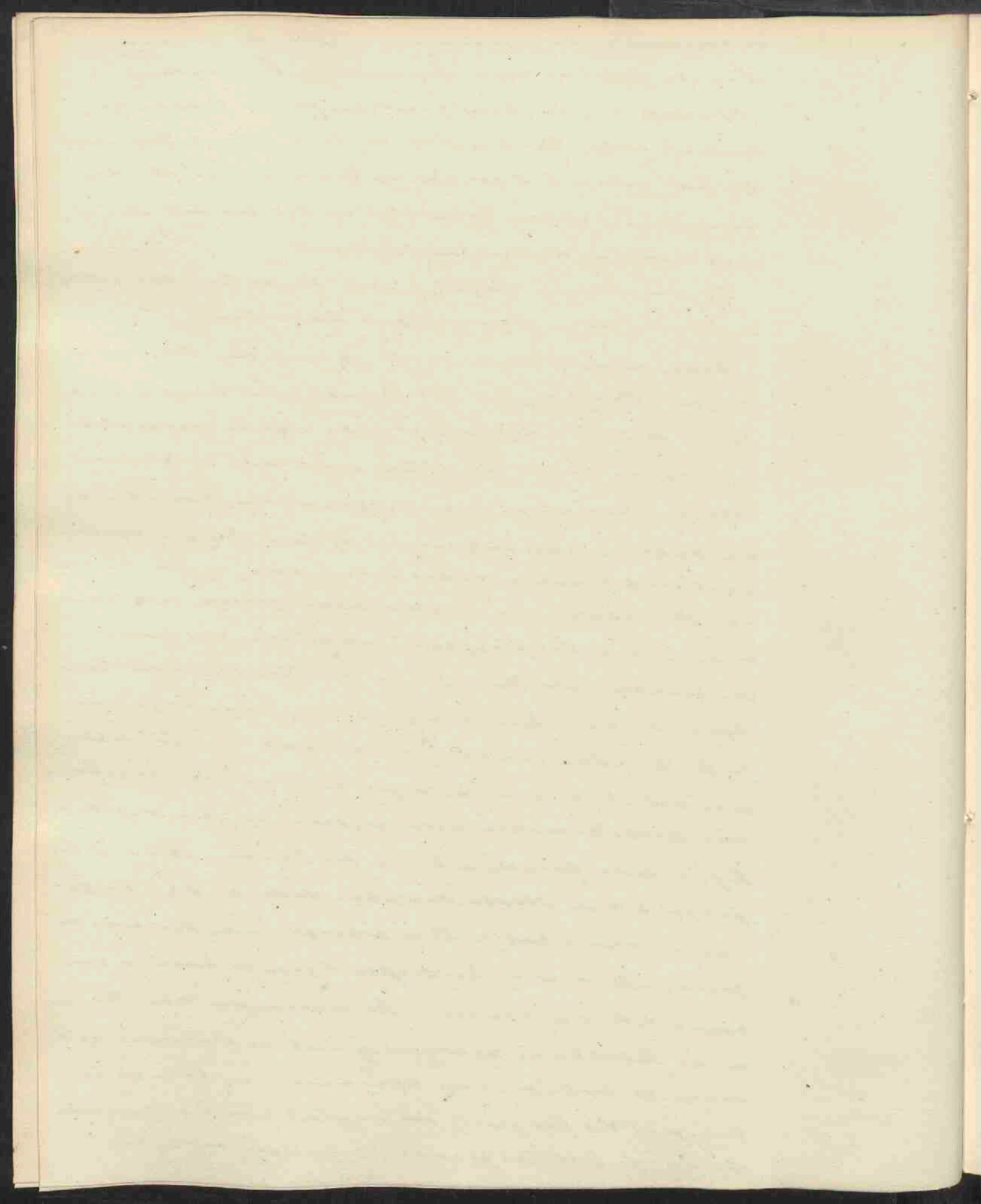
verdelingsplaats der Bifchoppen. Tieders de hervorming is er een Bifchop van Lantsamie te Freyburg.

Men heeft my het hant gegeven waar Gibbon ze, woonde heeft. Het is achter de kerk Saint Francois. Wy had daar het gezigt op het meer, en werkte daaropant in een kaapeltje op het tornad. Dit is niet meer in denzelfen toestand.

Ik vond aan tafel weder twee landgenoten, de heeren van Styrum uit Kaarlen.

Dezen avond was alles ik met den heer van Snygen (Prof) naar het Signal, een hoog punt boven de stad. Het gezigt is er nog uitgestrekter dan op den toren, doch het was niet volkomen helder. Wy gingen vervolgens thee drinken by Zyn vader, maar ook want de heer Berger, predi- kant en Schryver over het armenwezen, en een lid van den Staatteraad, was ik meer Nicolas gebeten, met vyne vrouwe, zeer betchaafde en welonderripte lieden.

Wy spraken over Halland en over Zwitserland. Eene byzonderheid komt my niet onbelangryp voor. In het kanton waas heerscht veel dranktenap, men drinkt er vooral wyne, doch ook is het gebruik van sterke dranken niet aangemoen, en angeluk. Het is beide raenement. In het kanton Bern is het gebruik van sterke dranken sedert 1830 ferge- nomen van 1 tot 7. Dit schryft men toe aan de Jansenite om in herbergen byeen te komen en over politiek te praten. De naemen van Bern naar Solothurn veride my ook dat overal op de dorpen de herbergen was raenemen, en toen ik hem vraag of dit het gevolg der vyghand was? antwoorde hy my: gy hebt het geraden, myn heer, daervan

Vrijdag 3 augustus. In ochtend op, brong mijn zwaard op
den postwagen, at in het restaurant des Caphis en met
2 ure vertrok ik met den postwagen die naar Genève
reed, doch waarmede ik alleen ter Sleemann, een doop van
wan. ik een vragende om in het mij in een loop van twee
naar Aubonne. Deze plaats is bekend door de vanden
welke en Turverner eenige zogenoemde kerk; en ik was nieuwsgier
mij het ontzag te zien dat by de Constantinekerker was het
bekende van Europa en zijn kind. Hy heeft in het kerk
leer gevonden, doch het uitgestrekte jonge kerkmen
op een hoogte ongeveer drie kwartier van Aubonne
by het Signal de Bouge. ik had mij een tyd daarvoor
te wandelen, doch het was nu eenmaal was van het
meest. het was gemiddeld en ontspanning gevonden en naar
welke ulpen dan de lucht. Verdere nallou ik de
zachte van het behoren en uitgestrekte tafereel hadwel
dit punt aankomt. Men niet te het hier een veldsiging
op zee. andere plaats; men is gewoone verwyderd en verhoort
en ook de noordelijke banden zeer goed te kunnen over
zien, en die rug ik een juist het zuidelijke. De na van
Savonika heeft waardere de Maatblauw teel van
goutuk verheft waren op sommige plaatsen, vooral
uistelyc met wolken en weels bedekt.

De kerker den leer doctar Nicati, welke in Holland
familie heeft en hier ook te Utrecht godsdienst heeft. De
vriend of twee broeders van hem tean predikant en de
andere kerkmen. Hy dronken twee thee en ik bleef
lang met een heer praten. In de kerkelijke uisping
is het beginfel der verkieping tot my toe met inge
ruwe: de Maatblad deel de kerkmen op een
oude een clufer was toe de plaats behoort; doch men
gheekt te zien om dit ook te veranderen.

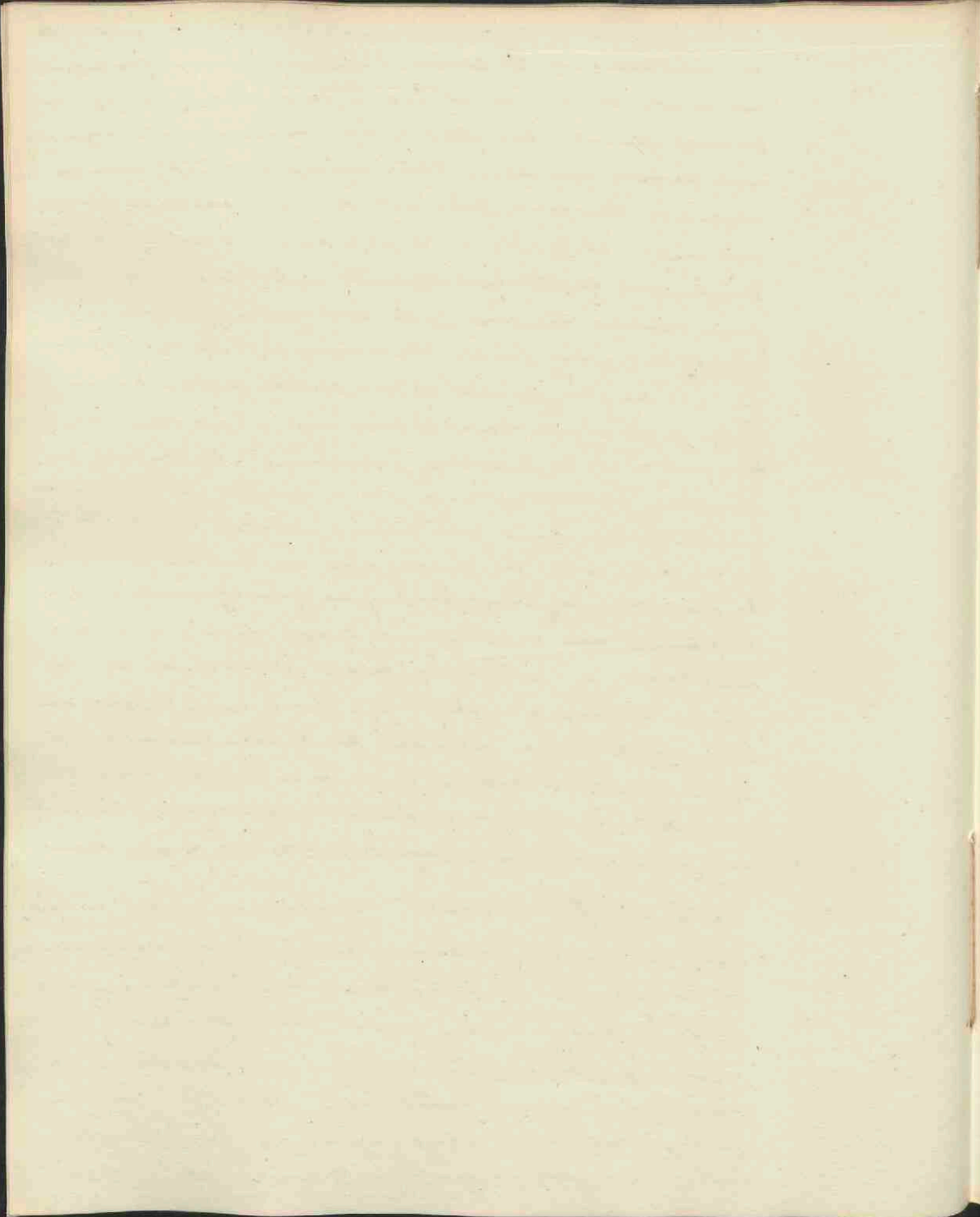
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Ik ben hier in de Staat die men La Côte naemt, en die gae
 een wye opleent. De kultuur daarvan is zeer bescheiden;
 men vindt steeds meer affack en de laatste jaare wye zeer
 gunstig geweest. Men legt er niet op toe om een wye uit
 te te brengen, zoo als in Champagne en draaft de wye
 volkomen. Van deze schuimende wye verhoort men
 ook veel in America en in vele andere landen. Doch de
 bereyding is kostbaar en duurt ander half jaar. Som-
 mige soorten van deze wye, niet schuimend gemaakt,
 gelijken veel naar gouden Rijnwijn, doch die wye ook kost
 daar en kan men by ont of een gouden de fles kennen.

Het de Franse taal vindt men in dit land men en
 dan ook needs de Franse galanterie. Op een weg van
 een dreef, vandaag twee jonge meisjes; de laatste
 van een wagen kind haar satelje plaatsen van in de Cam-
 pe die laby-wal. Het sprak van volz zonder betaling.
 De postillon, die vlieg jong man, nam de eerste galafan-
 kind wagen dat de wagen, de huple opging en de paar-
 een stapte, om niet op een tree te plaatsen en aan de
 meijer het hof te maken; zoo dat by volz verpat, om
 twee op te visten voor dat het drauen hervat werd,
 en met veel moeite al loopen in het zand kwam.
 Nangakomen lefte by re beide uit van wagen en rende
 ten: maintenant je suis Cagnelle's est la plus legere.

Zaterdag 6 augustus. Doren nacht den 4 vrye
 held geworden, de kansse is wy op de weg gevallen
 de heer Strati heeft wy met van geschieden en de
 den byna van gansche dorp te had gevallen.

Zondag 7 augustus. Het was niet beter en ik konde
 wyne reis nog niet voortzetten. Ik heb een wye wye
 van dag doonpebragt, een wye in een dandich plaatsje
 en door het foppe wading het lezen en schryven ge.

95

Schicht. Aubonne is een Stadje van 1600 inwoners,
die meest naar den landbouw, vooral naar de wijnbouw
leven. De eigendommen zijn zeer verscheiden en elk
heeft eenigen grond, al is het maar om zijn eigen
wijn te kunnen drinken. Het ligt niet aan den
groeten meê, hewel die er dicht by, door alle
man, loopt. Een klein ^{Gall.} Struompje links van de
Stad in het meê heeft denzelfden naam ^(als de stad) en heeft dien
waarschynlyk oorsprong. Deze stricken
zijn door de Romeinen bewoond geweest; men
vindt dikwijls peeningen en andere overblyf-
fels. By het kasteel staat een Luane ronde
koren, waaraan de grondslagen Romeinsch, of
volgent sommigen Gallisch, zijn. Men vindt
ook Romeinsche wapen. Die zijn niet langs het
meer, maar ontrent ter halve hoogte van de
eerste heuvels; een gedeelte van den meê naar
het Signal van Bonje is Romeinsch. Men ver-
maakt dat by gebrek van goede bruggen de meê
op de hoogte gemaakt zijn, maar de berpstron-
men doorwaard kunnen worden.

Er is eens zeer behaave woudeeling naby de
Stad, met hooge bomen geplant en niet het
gezicht op het meer en de berpen. Ik heb er twee
maalen bezocht. Er waren byna geen men-
schen en de Stad was ook als verlaten. Men
heeft my dit verklaard, door dat de meeste
menschen het er zijn gaan zien naar het kamp
der traepen naar het kanton Waat, dat op een
paar uren afstand van hier is en waar helder

Faint, illegible text covering the entire page, likely bleed-through from the reverse side of the document.

grootste wapenschenning was.

26

Er is hier een orthopedisch instituut van een heer Martini dat geraamd wordt en waaraan vele vreemdeelingen hunne kinderen brengen.

Maec is in 1830 hier de overtuiging opgeho-
men? En wat, zegt men mij, in den grooten
raad eene party welke de hervorming van
de grondwet had voorgesteld, en men had
ook daartoe besloten doch na een Tydsver-
loop van vijf jaren. Toen de Franische over-
tuiging uitbrak verloor de party nieu-
we kracht. Eerzige lieken, vooral advocaten
zonder proceffen, ruiden de landbouwers op,
en die kwamen naar Lantanne, evenwel
hechten niet stakken gemeenschap, en ruiden
maye beslaat men tamen in den grooten raad,
dat eene "Assemblée constituante" eene ge-
taal nieuwe grondwet van een ontwerp.
Dit geschiedt zeer vreedzaam; de staatsraad
bleef intusschen bestaan. Na een half jaar
was die nieuwe grondwet gereed; die werd
aan het volk voorgelazd en goedgekeurd.
Tot nog toe gaat het vrij goed. Het jaer ge-
vaarlijk zijn kanke is vooral de kuisperg
om lid van den grooten raad te worden; doch
die post is overaloud, en tenens heeft men
wetten tegen de kuisperg gemaakt, die reeds
toegepast zijn geworden. Het landje is klein,
de bewoners tamelyk verlicht en er is weinig
verbarren gemeen.

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

brandop 8 augustus. Ik wuelse my wat later, en hoopla
met mateghheid meden geheel met te zullen worden.

Om 7 ure wandelde ik op mijnn naar het signal van
Bange. Het gezigt was nu zeer verschillend van laatst: de
licht was zachter en zonniger, maar de wolken hadden zich al,
een groote knaust om de bergen verspreid. De toppen kwamen
meer en boven uit, byzonder de Montblanc, die zelfs een
groote wolk schijnt te zyn. Daar tekene voortaan ook de
laagde struik land rondom het Meer, met hare vele
bepalen: Staden, dorpen, boschen, weybergen, groeven,
valleyn; alles met vele megen dorrenaden. De laemare
vrijge, als gewoonlyke een vroelye lijd en vanden my
wanden te schopen.

In de kerk is een grafscrift van Augustus dat my
eengryns mennerardig voorkwam, daaron het ik
des afgeschreeven, haemel het al te lang is.

Siste gradum mator

Hic conditus

Cor

invisiti hovit

1765^m Achilles Abrahami du Quatre de Walgrand,
de honou, de Querrichard, & In drotte etc.

Clopinus Galliarum praefecti

Cujus anima in caelis

Corpus nondum ullibi sepultum

Ita unquam sepelientur praecelare gesta

Si ante ignoram quibus tanti viri

Incorrupta erga principem fides

Imperturbata in proclis animus

Singularis in consiliis sapientia

Generosum et excellens pectus

[The text on this page is extremely faint and illegible due to fading and low contrast. It appears to be a single column of handwritten or printed text.]

Ardeus pro vera religione zelus

Interroga

Aulam, exaratum, ecclesiam

inno

Europam, Asiam, Africam

Utinamque palafus

namque te quoscat

Cur postquam Bentara

Superbum auctum tot mantalem

Routari victori

Nullum

Respondere notat late regnantis venerentia

Hoc tui luctus ac pietatis erga patrem

Fuisse monumentum maestus ac lacrimans

Poluit Henricus epus primopontus huzusae

Toparchiae ac ecclesiae patronus.

anno 1700.

Ik bezocht het kasteel, dat aanspreekte zeer oud, maar naderhand zeer herbarand en verfraaid, byson-
 der door Tancruier, die het herbarand heeft en een ge-
 deelte van een vernieuwen verspeld heeft, om het in te
 rijten. Dit alles is gwaatendeels vernieuwt door de Fran-
 sen in den Franschen revolutie-oorlog, welke, zoo men
 mij zegt hier gebruikt een zonsaat. De overblyfselen van
 ingeslapte vlaenen, beschikende tot eert enz. herinneren
 mij aan vroegere tijden. Omlang heeft de stad het
 gekookt en men is momenteel het naar behoren te
 varen insrijten. De Franzen gebruikt men naar goud-
 zonen, welke gataf thans twee bedraef aan welke men
 een mij taetscheen, heten lucht behoorde te bezorgen.
 Het gezicht op den toren is zeer schoon.

The first part of the document is a letter from the Secretary of the Board of Education to the Board of Trustees of the University of the State of New York. The letter is dated the 10th day of January, 1848, and is addressed to the Board of Trustees of the University of the State of New York, at Albany. The letter is signed by the Secretary of the Board of Education, and is in the following words:

Sir, I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 27th inst., in relation to the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and in reply to inform you that the same have been forwarded to the Board of Trustees of the University of the State of New York, for their consideration.

I am, Sir, very respectfully, your obedient servant,

Secretary of the Board of Education.

The second part of the document is a report of the Board of Trustees of the University of the State of New York, dated the 10th day of January, 1848. The report is in the following words:

The Board of Trustees of the University of the State of New York, in their meeting of the 10th day of January, 1848, have had under consideration the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and have resolved to recommend to the Board of Education the adoption of the same.

The Board of Trustees of the University of the State of New York, in their meeting of the 10th day of January, 1848, have also resolved to recommend to the Board of Education the adoption of the following amendments to the Constitution of the University of the State of New York:

1. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

2. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

3. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

4. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

5. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

6. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

7. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

8. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

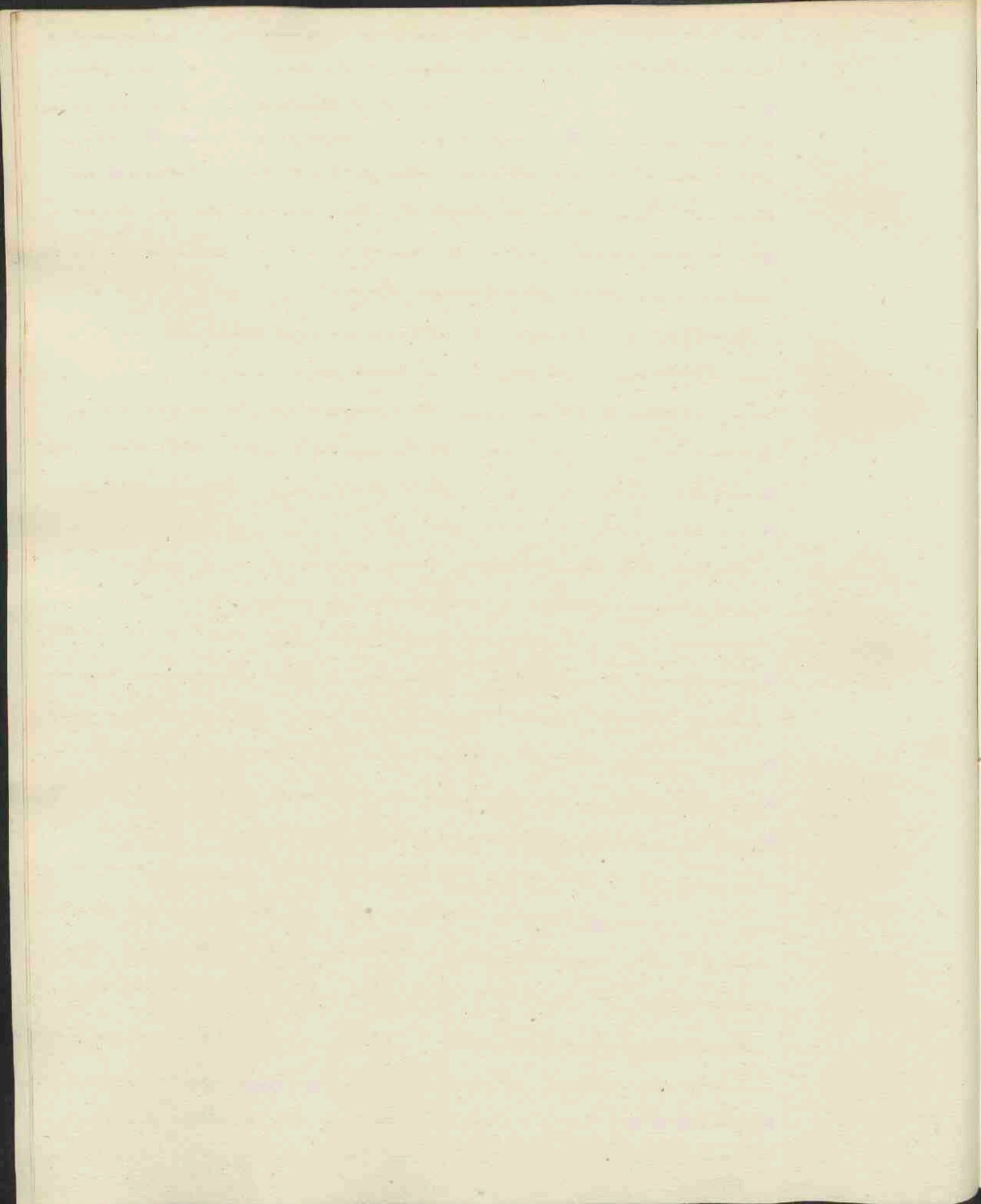
9. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

10. That the Board of Trustees of the University of the State of New York be authorized to appoint a committee to inquire into the expediency of the proposed amendments to the Constitution of the University of the State of New York, and to report thereon to the Board of Trustees of the University of the State of New York at their next meeting.

In een klein uur en langs een schoone weg naar de
naam Rolle, een nat Stadsje. Onderweg, nabij Sella,
man moet men nog een lieftlyk landschap geheel rond
als een onder tempel met een voorgel van ruiten.
Dit is dove een landsman den graaf van Haysink ge-
bannet. Zoo ik hoort heeft hy het verhoort en heeft een
een ander gebouwd in de nabijheid van Horges, in den
vorm van een gothische kapel.

Om half een kwam de stoomboot van Genève en
een half uur later droefte de rivier af, op
een recepte ik my in. Het getal der reizigers was
groot maar er niet zeer belangrijkheid. De Landen
van het Meer zijn hier zeer levendig, Nyon en andere
plaatsen vertonen niet zeer mooi, en als men Genève
nadert is het land als een tuin, overal met schone ge-
bouwde verveld, waartuffchen fraaye landhuizen als
gevoerd zijn. Hier niet men komt de rivier de Schou-
ne natuurt gemeten. Reisin 4 was kwamen my voor,
ik troef weder myne landsteden den He Dooling met
lyne dienst. Met hen deed ik na 1 eten een wandeling
door de nieuwe Straat en elders. Naby het Kasteel
was ons de Lombardische hee Bastion de Hollands
het geslacht, omdat de Hollanders in des tyd de rivier
ten de overen gedragen hebben, om de Genève in het ver-
bedigen kunnen verhoed schuldpaans te zijn. Wy
gingen ook in winkel van Koolofriet en bijsterien.

Dinsdag 9 augustus. Dese nacht was ik op
nieuw ongesteld. Ik heb een my twaalfen dag doorge-
bragt, het was 4 was een id den hee Provoost, die my als ge-
meester was aamboden, by my zelf, en ten laatste ik my

keuze was op fructuiflora's waakt. Deze avond heb
het niet vast met later namme.

In het behoud en een hantelyk besoch gelad van myne
Landgenote Brieling en Eustache. Anders is de velle
behand in een groote lering, manneer men niet is, een
naamgenamen. Dit groot geneespe niet my het, schone
uitrijt met myne kammer, dan ik my niet lere en
whyyen eenigermate konde lerey houde, is my de
dag nog al niet lang gevallen. Ik las onderaander
ten einde Jollyn van Leuwarden, waarin my voorkomt
dat myne plantien zy, hewel het als bittende niet
gheel te naemen zy.

Walrusdag is aangekond. Myne gezinnichheid was nog
niet beter, ik bleef den gabelen dag of myne kamer, tot
12 ure maakte ik op den geneesheer, en vervalpent hield
my het voorafschreuen middel thant. Myne Landgenote
ten zy vertoethe, was dat ik geen besuch heb gehad.
de dag is my juist niet lang gevallen, doch het doet
my leed die niet naamgenamer en nuttiger te ken-
nen besteden. Ik den bejamer het Leuwarden der
Geologie und Geognosie van Leuwarden te lere. Die
wetenschap is byzonder in Zwitserland was lering
wakkend, dat ik er gaarne wat van konnen vande,
doch het is moeilijc vande hulp en veel studie
was nu te konnen, om niet van den waer en het ver-
thel der nutten en borgen behoortlyc verhandeling te
zonen. Intusschen viel ik beproeven wat ik van lere
kan: de algemeene beproeven zelft zy my nocht
niet waard. Een andere waernameerheid heeft de
my niet niet ontbraken. Ik las veel over Zwitser-
land, ook in de aanteekeningen van waagere velle.
Mer veel belangstelling heb ik een thelyp van de
heer Berger sur le Panperifone dant le canton de

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is too light to transcribe accurately.]

Vand. De schryver, dien ik te Lantanne by den heer van
 Muzen. het aainjet raffien, is in Holland geweest, en heeft in
 zyn gunstige voorstellingen van behaalen; mynelyk
 gunstiger dan de werkelijckheid. Hy is geestelyke en ver-
 wachte veel heil van het godsdienstig onderwijs. Ik zou-
 de hem hierin gaarne bystemmen, indien dit onderwijs
 algemeen de strekking en uitbreiding had om de men-
 schen beter te maken; gewis zoude dan daarvan het kwaad-
 tijgste middel tegen de armoede de zegenen zyn. Doch de
 ondervinding leestigt dit niet. Vlyt, orde, spaarzaam-
 heid, naauwgezetheit in het maaken van zyn beroep,
 zyn niet de gewone eigenschappen van hen die het
 meeste werk maken van het onderwijs, dat in de kerk en
 elders door de geestelijken gegeven wordt. Door een
 ongelukkig mitverstand handelt men zelfs veelal
 het maaken van hetgeen men godsdienst noemt
 voor een sarnogaat van threufe plichtsbetrachting.

Ik geniet steeds het uitzigt op de schoone boorden
 van den mond der Rhone naar de zee van Coligny,
 en ik heb de verandering van de verlichting op alle tyden
 van den dag kunnen waarnemen. Gisteravond en
 dezen avond op nieuw heeft het zwaar georne
 seid, waarvan ook de uitbreiding zeer merkwaardig
 was.

Het heeft myne opmerkzaamheid getrokken, dat er
 byna geene nametingen uit het Meer de stad in ver-
 ren. Het schijnt dat behaalen de stroombuiten, die
 byna alleen voor reisigert zyn, nagenoeg geene vras-
 tingen hier maekt af en aanvaeren.

Zaterdag 11 augustus. Heden werd myn gedruet
 zyn op de proef gesteld: het voorafgehooren middel van

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

den genasheer had de gemeentelike intusschening niet gehad en ik bevand my nog niet beter. Intusschen wachtte ik verjaars op zyne komst; haer hoe drie uren geworpen was, zoud ik om hem op te wachten, doch ook zonder vrucht. Hier voer deren avond om negen ure berocht by my en vertoende zyne weging zyne vergetelheid. Kame ik my niet zoo zeer ongeteld gevoelde was my toch deze verlatenheid zeer onaangenaam.

Groote troost en genaspen is my toch de lieve natuur, die ik steeds naar oufen heb; en aan wachzaamheid ontbreke het my gelukkig nooit. Ik zag het leven van Lombard's Levensboek met groe voort; — ik ga myne aantekeningen van vroeger neer en; teke samenge op de kaart over; — lees over Twintig landjaren.

Dezen avond deed ik ook een wandeling op de brug, het eilandje daarby, en aarop men een bronzen beeld van Rouffen, dat hem gezeten en vasthoudend, maar zonder gelijkenis of uitdrukking, voorstelt, geplaatst heeft; — verder langs de nieuwe krazen. Toen ik dit nieuw gesien en bewonderd had, den ik met opzet in de oude stad gegaan, die van het vlytje, Spaansche Genue een goed denkbeeld geeft. Men verfiarit daar ook wel wat, maar langzaam. Ik berocht daaron de meeste wandelingen, die my van vroeger tyd bekend waren. Het weder was schoon, maar de wolken bedekten nog een groot deel der bergen.

Vrijdag 12 april. Een groot gedeelte van den dag heb ik nog thuis doorgebracht; myne gezondheid is nog niet zeer gaet. Ik at toch weder om de publike tafel. Tot verstraging ging ik in een plantewinkel en zocht my

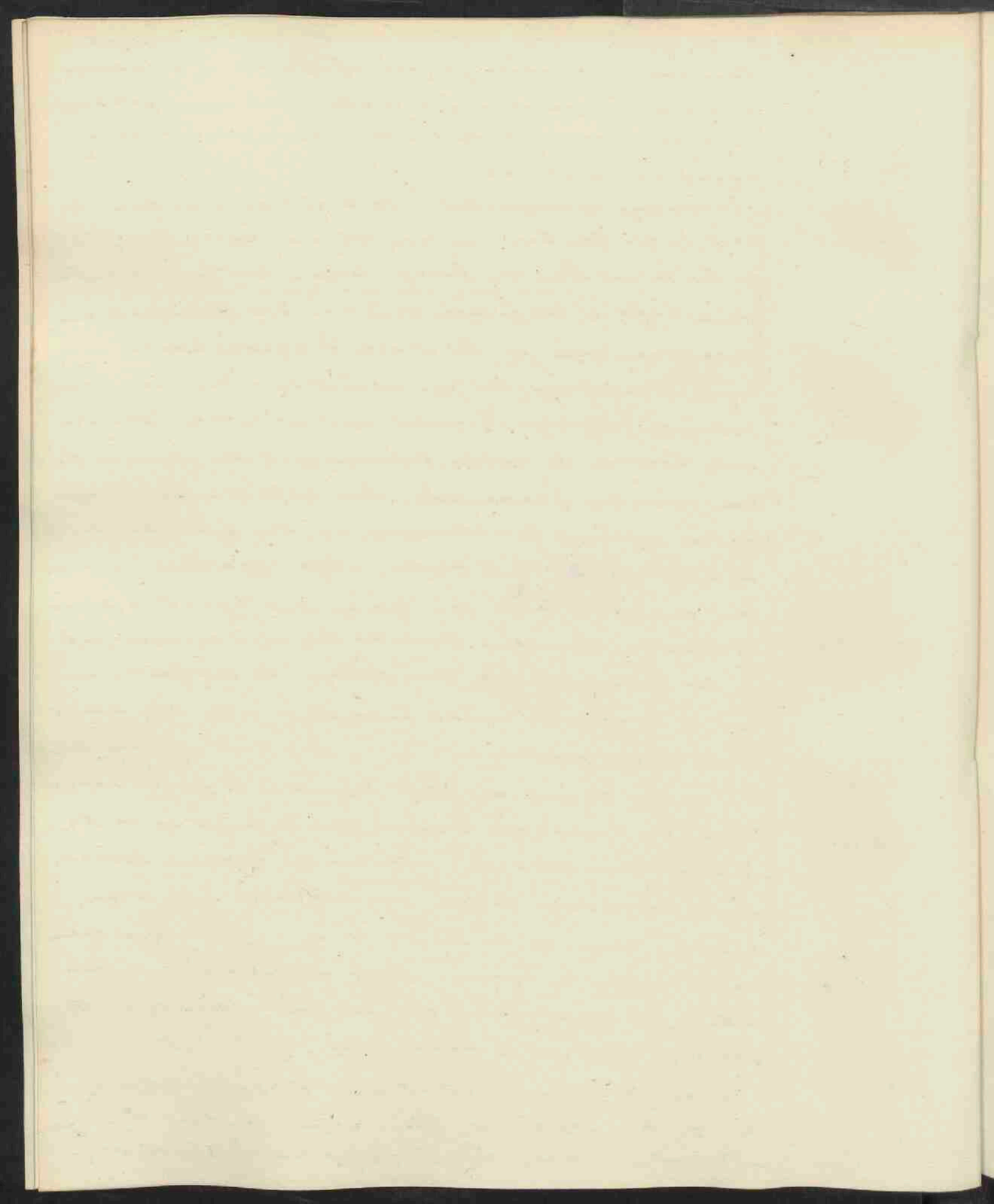
Zie de afteekening van het gedenksteen.

compte gescripten uit; - ik konst ook de naam van de zaak. 103.
Van enige mandelungen. Schied ik niets op te tekenen.
Thans verzalgde ik enige latijnen en enige geschiedt
mat genaegen. De doctus bevalde my weder sara
aan om negeen ure.

Zaterdag 13 augustus. Ik was heden niet beter. Ik
ging by den bankier, en was nu van daer hier op ik
op het terras van den Graaf Sallon het gedenkteeken
voor Calvin, ter gelegenheid van het eeuwfeest van
leden jaar opgerigt. Er is over dit gedenkteeken over-
nigheid ontstaan; het zyn naamal de ondesmetische pro-
testanten, die men krommest naemt, welke Calvin in
eene honden; de andere kerklieden dit als een teken
van onoverdraagbaarheid. Dit heeft te uwe ggebracht,
dat de regering het versuek, om dit gedenkteeken in
de hoofkerk op te rigten, heeft afgelagen, en even-
wel gemengd heeft, om het op sene openbare plaats
op te rigten. Daarom beweent het niet voorloopig
op het terras van de heer Sallon. De catholiken zyn,
nu ik hoor niet zonder inlaet en aan hun hoofd
is een listig geestelyke.

Het huis van de heer
S is op het hoefde der stad tegenover de porte neuve,
die naar Couronne noemt. Het uitzigt op de kerk
is daar zeer schoon. De maaye nieuwe straat
de la Conscience loopt aan den voet van sene
hoefde, waerop de Traille is, en vele andere schoo-
ne tervafvan en huizen. Voor de Traille is de tuun-
seling, die men Petit Langue noemt, en la
gros van de Jardin botanique.

In de Maison penitenciaire berocht ik den opsig-
ter, den H. d'Abanel, kennt van den heer Storingen.
Hy is vol gner van zyn geestelyk werk, en val ver-

104.

Troevenen op den gouden uitdraf. In het lang mat hem
gesproken, en daar ik in 1833 het kind gezien had,
was dit nu niet meer nabij. Hy zeide mij dat
men bopanden met mat heel te racht te zyn; de on-
bespinding had tot eene strengheid gebragt, die
hy by den aanvang niet zoud hebben willen insae-
ren. In 1834 (vrij) heeft men het zwijgen ingevoerd,
en die heeft grooten invloed. Alleen met hunne
oprigters te met de geestelijken spreken de gewone
ren. De afdeeling in klassen is nu van minder be-
lang; doch de toestand der verschillende afde-
lingen is sterker of beter, en men laat hen daan
goed gedrag uit de een in de andere overgaan.
De recidives worden zoo streng behandeld, dat
de heer S. mij zeide dat hy niet geloofde dat iemand
den toestand zo jaer. 40. de kunnen uitkonde.
Vrij de afdeeling kunnen zij in die der criminelen
kamen en zoo verder. De beste klasse is die der
ameliories, en zoo mij de H. S. zeide wist men
zoo niet te onderscheiden of de verbetering slechts
gehinteld was. Men heeft hier voor de recidives
niet, zoo als te Lombardie, de valstrikke afson-
ding, doch de H. S. zeide mij dat men te voren
schynlyk zoudt insaeven; en wel slechts al, een
punt waaraan de straf uitgaat en met de
gelegenheid, om spoedig daarvan berouwd te wor-
den. Ook zoudt men niet de eenzame opsluiting
inpakten, die aan alles oprigt oottrakte, maar
en achter ydren hebben, waardoor de oprijters
altij de gezangenen kunnen tusschenemen.

Men konintt niet zeer veel by het stelsel van zoogenamen
de panoptiek, en ik konde opmerken hoe men niet het
niet konversteek, waas my ons bezonden, in alle de zalen
van een rondet gevein te werken. De invalst, mochten
dit heeft, is zeer groot; en, zoo my de H. d. A. vande, beklaagt
men niet te Leuven dat niet ingesurd te hebben. Men
kan daar overneemt in de zalen van rondet gevein te wor-
den, doch alleen wanneer men door de gring gaet. Over-
tignis moet men voor die panoptiek het gehele ge-
bouw in den vorm van een half rondt maken.

Wat de intrekking betreft, zee de mij de Hr. A.
 dat men zekere zeer nadeelen magt zijn. Men
 had als beginfel aangenomen, om over hen de liet
 verlamen, eens leest van de bevoering of nauwlij
 te blyven uittegeven, en hen een bestaan te doen.
 van Van de 280 welke in het land gemaakt zijn be.
 vonden zich 230 in dien toestand en suldrage. Het
 niet meer. Het verhoornen op de middelen tot
 verbetering wat by deze man zeer groot. de groot
 ste misdadigheit, zoudt hy, die nu het langste hier
 geweest zijn, maardelwaart da arondt, zijn verdorving
 verbetert, dat ik niet aarzelen zoudt hem mijn land
 en mijn goed aan te verstrouwen, en dit zoudt een
 uitrundering. Hy kwam dit zeer sterk voor. Hy is
 in briefwisseling met hen die zich in andere landen
 met dit onderwerp bezig houden. Zoo hy my zie
 de, zoudt nu voor de Engelsche regering de heer
 Cranford naar America verren, even als Tanguette
 van de Franseke en Julius voor de Pruisische des
 waardt geweest zijn. Hy brengt ook het skelkel van
 Senonue en verbetering in verband met de afschaf
 fening van de doodstraf, die onchristelyk is, zegt hy,
 wanneer men den misdadige de gelegenheid nenschaf
 fen kan, om zich te bekeeren.

Ik maakte een kleinen uitstap aan de westzijde
 van het Meer. By Lecheron bezog ik de buitenplaats
 van den heer Bertolini. Zy is geheel nieuw, zoo als
 ook de eigendar, nonnean rieke is. Hy is zonder
 verropen van hier gegaan, en is in korten tyd, door het
 spelen in staatpapieren, te Parys naar nye geworden.

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

Het huis is een mooi klein paleis, de veranpatoons van
 het, de aanleg is met veel betrekking tot het gras is
 slechts. De opping is heerlijk. Te Pagny, een dorp
 lenger aan de rijkste type gelopen, was de ik een
 heer Sellow, op zijn landgoed La Fenêtre te de
 Vauban. Hij was niet door de jacht doch zijn vrouw
 ontving mij in zijn naam zeer vriendelijk en ver-
 haalde mij van de tyer der keizer S. voor alle
 menscheleken en ingefen. Ik gaf er de brieven
 der vorsten ontrent de Societe' de la paix
 welke door hem 1 decemb. 1830 opgezigt is en
 waarover die van een koning van Pruisjen
 een vreselievende gezindheid uitdrukte. Ik ont-
 ving een briefje over de afschaffing van de daut,
 straf benevens afscheffing van het landgoed en
 van een pyramide opzegt als gedenkteeken voor
 de Societe' de la paix, welke gedenkteeken ik ver-
 volgt ook bezag. De welmenende pogin-
 gen van een graaf van zeer pryswaardig; jammer
 dat, zoo mij althans tetschyn, enige ydelheid
 mede daarin duarft, valt. Het huis van La
 Fenêtre is eenvoudig, de tuinen zijn mooi.

Ik bezocht nog in hetzelfde dorp het landhuis
 van een heer Saladin, een ander rijk Genoot.
 Dit is een schoon gebouw, zoo mij voorthaan
 onoverstemmende met de rijk, van goede bouw-
 kunst, de aanleg is groot en in gaede smaak, de
 grasparcken zijn groen, rondom zijn bloemen, en het
 uitzigt is heerlijk. Het gaede menschen maakt dit
 een genoeptje verblyf opleveren.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines across the page.

Verder ging ik nu naar Ternay, om de woonplaats van
 Voltairne nog eens te bezien, haerel ik daar reeds een
 maal geweest was. De zaal al, men inhaant en de
 Knaaphamer daaronder zijn nog in den ouden toe-
 stand, al het overige van het huis is veranderd en
 ook thans bewoond, door een eigenaar, van ik
 men Boudet gelaten. De tebeelden in de zaal
 komen mij niet byzonder uitgeraakt voor. Eene
 daarvan is merkwaardig om den ouden man
 vol ydelheid te beelden kunnen. Zy stelt voor de
 Apotheke de Voltairne. Men ziet goden en godin-
 nen en de groote mannen van de verheerlijkte
 landen en tyden. Voltairne zeer kennelyk en gelyk
 kend wordts in dat gezelschap, zinnengelyk en
 met zyne kenmerk in de hand, door "La France"
 vrompotteld aan Apollo. Dit tebeelding is, hoewel
 zeyt door Voltairne besteld, en eerst nu zyns doot
 nactavid. Hoe klein en verbaaslyk. De byzonder-
 heiden van zyne Knaaphamer zyn overigens bekend
 Een oude tuinman begeleidt de reizigers op hem-
 ne wandeling, byzonder in de bossen waar
 Voltairne dagelyk, neest het moogen om 5 ure
 nabentken en sichten. Zy had er het gezigt op
 den skantblanc en het meer. Midden in een
 bosch van hooge bomen was een kabinet van
 Voltairne, waar hy zitting, zat te werken. Toen dit
 inniel had de eigenaar een gedenksteen voor hem oen
 opzietten waarop vele tekken zynes menschlikenend-
 heid vermeld stonden. Dit is, van de tuinman zende,
 in 1817 door de Katholiken vernield. De opschriften heyl
 by laten drukken en op dat blad drukt hy zelf ten de-

Op den terugweg reed ik door groot en klein
Sacooney, welke even als Pnaguy van de zee,
na Franfche dorpen, waan deze het bette zijn,
herinneren. Naar de Deutfche Zwitferfche dor-
pen gelyken zy niet.

Lieve der berisaken, het regat van Voltaine. Zulk een blad
 heb ik ook medegebragt. Deze oude man zoft de
 raan te zyn van den Timunan van Voltaine, en toen
 deze stierf wat hy 14 jaar oud. Hy verhaalt, zoo ik
 hoor aan alle reizigers, een anecdote van Vol-
 taine en Gibbon, die ik ook geloof dat niet eek is,
 maar uit andere zamenfatteld. Aan J. Schryge
 hy toe deze regels, die zoo ik meer van een ander zyn.

Je comptais dans ce lieu voir le dieu du genre
 L'entendre et lui parler et m'exprimer en tout
 point
 Mais vous êtes comme Jesus Christ dans son
 eucharistie
 On veut boire, on veut manger, et l'on ne veut
 rien point.

Het opschrift der kerk die over het heid staat;
 Des eretit Voltaine, is zoo de Timunan zegg, in
 1791 ingegedaan; het staat boven den ingang.

Die kerk dient niet meer. In 1823 is eens veel groo-
 tere in het dorp gebouwd, naamelyk voor de katto-
 liken; en in hetzelfde jaar is er een voor de hen
 voornden gebouwd. De eerste zyn hier thans 1200,
 de laatste 300 in getal.

In wandelende ezen around buiten de Poole nenne
 over Plain palast; zynf over de Apne naar de plaats
 waar men een geheel nieuw gebouwe voor Linnale
 zien oprijft. Dit behyft zeer groot te worden: er zyn 19
 nengflak naast elkander, en er is eens groote ruimte
 rondom zonder gebouwen. Deze plaats heet Queue
 de l'Apne. - In wandelende nerruiffens lomp, de
 Apne luf daar by in de Rhone valt en verber
 lomp deze rivier lomp. Hier zag ik vele groote-

Faint, illegible handwriting covering the page, possibly bleed-through from the reverse side.

tuinen, waarmede Geneve nuwmen waart. Men noemt
 ook deze wandeling Le tour des jardins. Men
 heeft daar middel van waterpaden die tuinen
 zonder moeite steeds vernagroomd vochtigheid be-
 zond, en daardoor zijn zy voor het buchten van
 groenten zoo geschikt.

Op het Plain palais staat eene kerk van 1600,
 waaraan het avond restauranten naar het veld
 plaats hebben. Gisteren las ik daarop: Aujourd'hui l'on
 représente la passion de notre Seigneur J. C. sui-
 vée de la glorieuse résurrection, pièce morale
 et tragique en cinq actes, représentée par les
 frères Favre. Een men nodigde uit om kome-
 te treden, entree schiefent et schekmet, en na
 te hebben on s'attend que l'honneur de votre
 présence." Men zoude verde by morgen zenen Gene-
 viève de Brabant, onsmangen Joseph en Egypte.
 De grootste schouwburg is tegenwoordig gesloten.
 Aan de poorten heeft men hier eene groote ver-
 botening gemaakt, namelijk dysurbane waatpe-
 den ten zyde buiten om, zoodat de waatgang
 niet door de ruyten gastaard worden.

Ik vind in Walsh, dat de vooruitsteekende baken op
 lange houten kanten, die beneden in de straat staan,
 vanden verbeemen zyn; dit is niet juist; ik zie
 er nog vele, en ik heb zelfs opgemerkt, dat aan lom-
 mige kanten met alleen het dak op die tynge nuwmit
 springt maar eene haupste of halde verdieping
 met nergstort, hetgeen zeer nuwmitlyk staat.

Zondag 14 augustus. Ik maact weder een deel
 van een morgen Paris blyven, en zoo als vryd
 voerer arts her waerde, aan de gezondheid wyden;
 eigentlyk aan de ongesteldheid. Ik word aan dit

[The text on this page is extremely faint and illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. It appears to be a continuous block of text, possibly a letter or a page from a book.]

116
110

leven in de grootste berouf, die er wellicht bestaat,
neest eenigzins gewaand, haemel ik zeer verlang te
kunnen vertrekken. Want als men ongesteld is te
vinden men zich nogens zoo goed als thuis en ver-
leest men heel zonder genot. Haemel hier 4 nec
begrijpen zij elk met 40 tot 50 kamers, waarde-
na een 5e verdieping voor bedienden, of het hui-
lyne vol, en kamers eenhonderd zoo veel nei-
lijkt als er vertrekken. Thuis zittende verwonder
ik mij over den aanhullende toestand. Als men
reisigen te voet of van de stoomboot of post,
vinger komt wordt ercent met een zware schel
geluid; kamers reisigen met zijn twaalf, zoo
luidt men twee maal, en komt een kaermer drie
maal. Schryft kamers familie welke een
reest van kamers in een inneren. Verleden
jaar was hier een Engelsche prins, zoo niet
mij zegt, die de gehele eerste verdieping bewoonde.
Zij is bezet met 18 personen tegen de francs
voor elk, en hare bedienden tegen 6 francs. Kane
versterkingen behiopen ongeveer 2000 francs daags,
has bestemd is zoo mij twaalf, zeer genoged,
lach daar alles van een middelpunt uitgaat
is de ofstand voor de bediening zeer groot en
dit is een wezenlyk bezwaar. Veel malen daags
wordt met verschillende klokken geluid om maal
tyden van te handigen: om 8 ure ontbijt naar
de tweede bedienden, $\frac{1}{2}$ 9 uur die van het hui-
11 uur bejinnen a la française voor de reisigen,
1 uur middageten; - 4 ure de voor den
waand en de bedienden; - 5 ure kullade

x de la Justicia.

116
111.
middageten namt de gasten; - 6 une khae van
de bedienden; - 4 une derde middageten van
de gasten; 8 une vromdelen van de bedien-
den. Er zyn een en den tyden, op den dag, dat
men niet haast.

In eene der kerken hoorde ik een gedeelte van eene
preek over de nederlyking van Jesus. De redenaar
kwam mij niet voor zeer welgesproken te zyn, even-
wel afschoven had de nederlyking veel, vooral op
vele teehoorders. In de hooftkerk was geen wandel
en ik konde er dus te beter blyven. Het gesantschap
van Henri de Rohan is in de amentaling slacht om
mij beschadigt geworden; men hoort het niet meer over
baker, het is niet tehoor. Zyne naam zigt ook ten besprek-
dank van de kerkte zyft is verpant eenig tyden van zyn
van Taverne. Deze kerk is gedeeltelyk zeer oud
en zwaer gebouwd, sommige gedeelten zyn, dunkt mij,
zeer tehoor, en mettenandig b. v. kapitelen, van allen
hande soort. Het voerportaal met twee corinthe-
sche zuilen past niet by de middelening kerk, doch
is op zinschep wel tehoor. De kerk staat in het hooge,
meestbekende gedeelte der stad, zoo dat men er niet
goed ziet. De koster weet mij den graffsteen van een
des bishoppew, die schaarsmaer geweest is. Het plege
te gevoorte te zyn dat jaarlyk de schaarsmaer met
eene plegtigheid de gebachtenit van eenen bishop van
vanen, en die gevoorte had na de beproefing van
druid tot een de Franche amentaling; zoo dat de
koster zeide, dat by 40 jaar geleden, die plegtigheid nog zo
was had.

De gung in de Societe de lecture, welke hier zeer goed inge-
nigt is, heeft eene groote bibliotheek derer, en naoveren, is
van alle belangrijke tydschriften; de bankier Louis Pictet

[The text on this page is extremely faint and illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. It appears to be a continuous block of text, possibly a letter or a journal entry.]

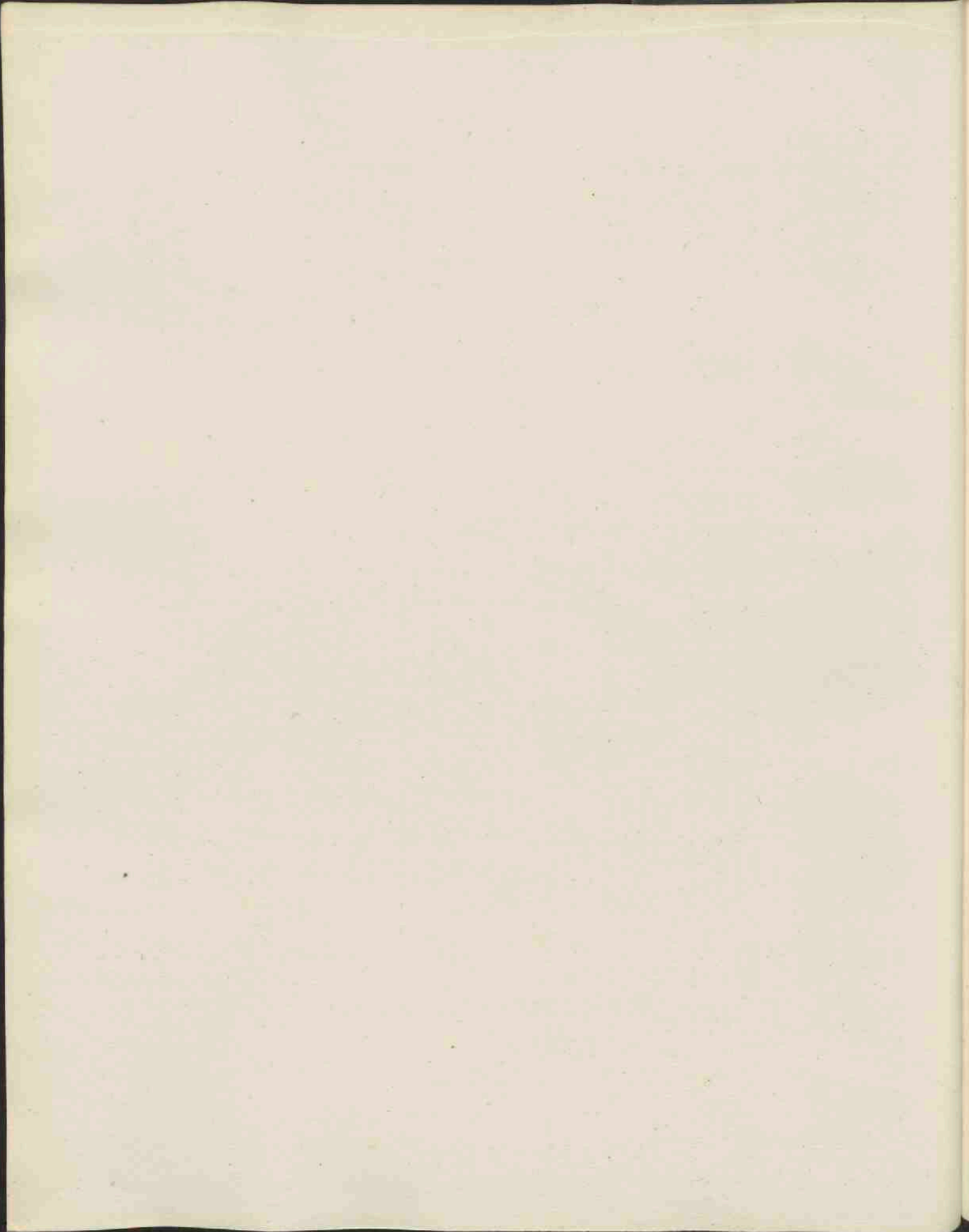
114
112

was een goed geneesde my daar in te warden. De laatste
byzonderheden van den rampzaligen Staat waaren
zich spangse bevinden.

Derom avond deed ik een wandeling over de wallen en
kusten de stad, doch een zwaar onweer noodte
my en de vele wandelaars om overhaast naar huis te
keren.

Maandag 15 augustus. Het gief my gelukkig be-
sen, want later, was dat ik maad, vette, om mygen
myge veel moest te zetten. Ik wilst of oordien
naar Holland en nam myne plaats op den post,
waagen naar Sallouche.

Hiermed ik nu lang in Geneve gebleven bin, heeft
myne ongesteldheid my verhinderd kennissen te
maken, en daarom blyf niet gouwe nog langer.
Enkele bezoken wilde ik nog maken. Ik gief
by den heer Buspat, prokurator, kennet van den
heer Ducloux, die my van hem had aangevalen. My
ontving my vriendelyk, doch had vele bezigheden
met het onderzoek van keuskeuzen, zoo dat ik
niet lang met hem kon te spreken. De heer
Decandolle fils is een kennet van den heer Bern-
baum; dit gaf my aanderling om hem te bezoe-
ken. Ik vond hem zeer vriendelyk en haerel zyn
vuk plantkunde is, is al myn zyn gesprok zeer be-
langryk. Wy spraken over Zwitserland en Geneve;
over de meesgelykheid welke naar een deelmatig
algemeen baltim in het federatief stelsel gele-
gen is. Dit is echter geheel oogen van het land,
en de verwillende kant ont zyn alleen op die
voorwaarde leden van den Staat, dat zy in de
meeste punten, die niet de verbedryng des lands

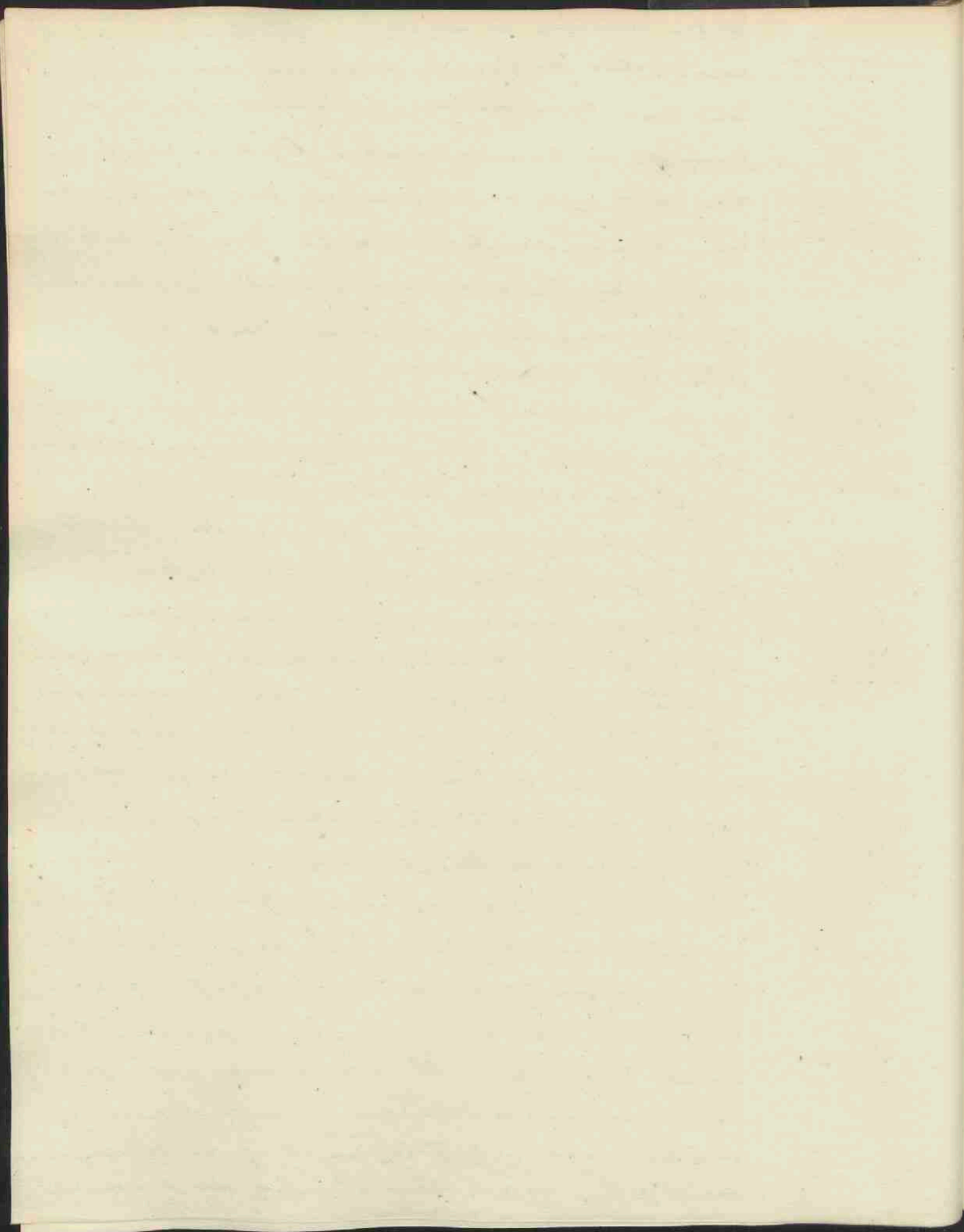
110
113

betroffen, door zame meenderheid van stemmen,
haar groot ook gebonden zyn. Dit maakt dat
b.v. de Tagsatzung zeer zelykvoornige maat
kan innemen. In zulke gevallen maken de
kantons die het een zyn, een concordant
voor hen. Twee kantons zyn zelf weder af-
zonderlyke federaties: Graubundenland en
Tessin, het eerste is in "Bundon" verzeeld, en
het tweede is elke gemeente eigenlijk een kleine
staat, en moet in hetgeen de kantonsregering
besluit toestemmen, en is voor de meeste onder-
werpen aan zame meenderheid gebonden. Men
leest in de laatste jaren de constituties afge-
maakt meer democratisch gemaakt; doch alleen
in zwa zwa, dat het recht om te verkiezen uitge-
breid is; maar steeds met behoud van het
stelsel van vertegenwoordiging. Dit maakt
een onderscheidende karaktertrek uit, waaraan
daar deze nieuwe regeringsvormen verschillen
van die der kleine kantons. In deze verkiest
niet het volk de wetgever maar oefent de
wetgevende magt zelf uit. De historie eeren
kantons leert, dat daar alle verbeteringen by-
na onmogelyk zyn. Men kan niet behoorlyk
raadplegen, en men besluit nooit reglementen
die volksverzamelingen. Dit bestaat in Uri,
Schwyz, Unterwalden, Appenzel. In Zug
wendt men thans pogingen aan om een stelsel
van vertegenwoordiging in te voeren, doch die

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

114
is ten uiterste noodgedwongen. In Genève was be-
paald dat de Groute raad, met een meerder-
heid van twee derden veranderingen in de
grondwet konde maken. Op deze wijze zijn
dan ook vele veranderingen tot stand geko-
men, byzonder sedert 1830. Zoo zijn o. v. de
lezen van het intraneend bestuur (Conseil
d'état) niet meer voor hem levan binnend.
Men heeft door aan een wensch van het volk
op deze punten toe te geven, alle onoverwinnelijke
vraagstukken. Ik heb my een constitutie
met de veranderingen aangeschaft.

Ik heb ook aan het gebouw der Academie
nie een programma van de lessen. Daar
in komen exemplen van veranderingen, want
men heeft een meening met op het onderwijs in
gevaerd, welke onder anderen een Conseil su-
prême de l'instruction publique daartoe stelt,
en byzonder de gezelligheid van het opvoer-
tensje verhoogd. Dient zijn byzondere ma-
ten omtrent de hooge school, het college,
en het lager onderwijs gemaakt. Voor het ho-
ger onderwijs is een uitbreiding aan de Academie
daniel gegeven, waardoor de professoren talry-
ker zullen worden, en zijn de vacatures veel
korter gemaakt. Ik heb verzoekt, gevraagd my
die wetten aan te schaffen. Het het onderwijs
van politieke wetenschappen heeft niet vragen
berog gehouden de heer Prevôt, die het over

115

van Spaltheus verward heeft, en die ook wysgeerte
en natuurwetenschappen bekendheid heeft; Thans
een 80 jarig man; evenwel nog steeds werk-
zaam. Thans draagt de staatskassier,
kruide voor de heer Charbulier, zoon van den
boekhandelaar, te voren groot aanklager van
het stelsel van Bentham, en uitgever van een
tydschrift „L'Utilitaire; doch, zoo ik hooren
compromis daarvan terug gekomen. Ik heb
verlangt, die heeren te leeren kennen; doch zij
waren buiten en het begon te regenen; Zoo dat
ik van een bezoek op hinnen landoverblyven af-
zag.

Ik ging in de openbare bibliotheek, waar
ik nu de rector aanklaagde, byzonder de hand-
schriften te zien bekwaam. Ik verhoef een
kleine gedrukte opgave daarvan, die mij ont-
klaart van de moeite, om er hier aantekening
van te houden. Er is in 1834 een wetenschap-
pelyker Catalogus van deze bibliotheek ge-
drukt, welke sedert wordt bygeschreeven en
die zeer bruikbaar schijnt te zyn. Den heer
bibliothecaris Brodetti, die deze Catalogus
heeft opgemaakt, heb ik gezien, maar niet ge-
sproken, omdat hy het te druk had. Ik zag
op niemant met groot gemak de portretten
van, groote mannen, byzonder Genereers, die
men hier bemerkt. Het bewondering zag
ik het schoone portret van den zempdigen

Faint, illegible handwriting covering the page, possibly bleed-through from the reverse side.

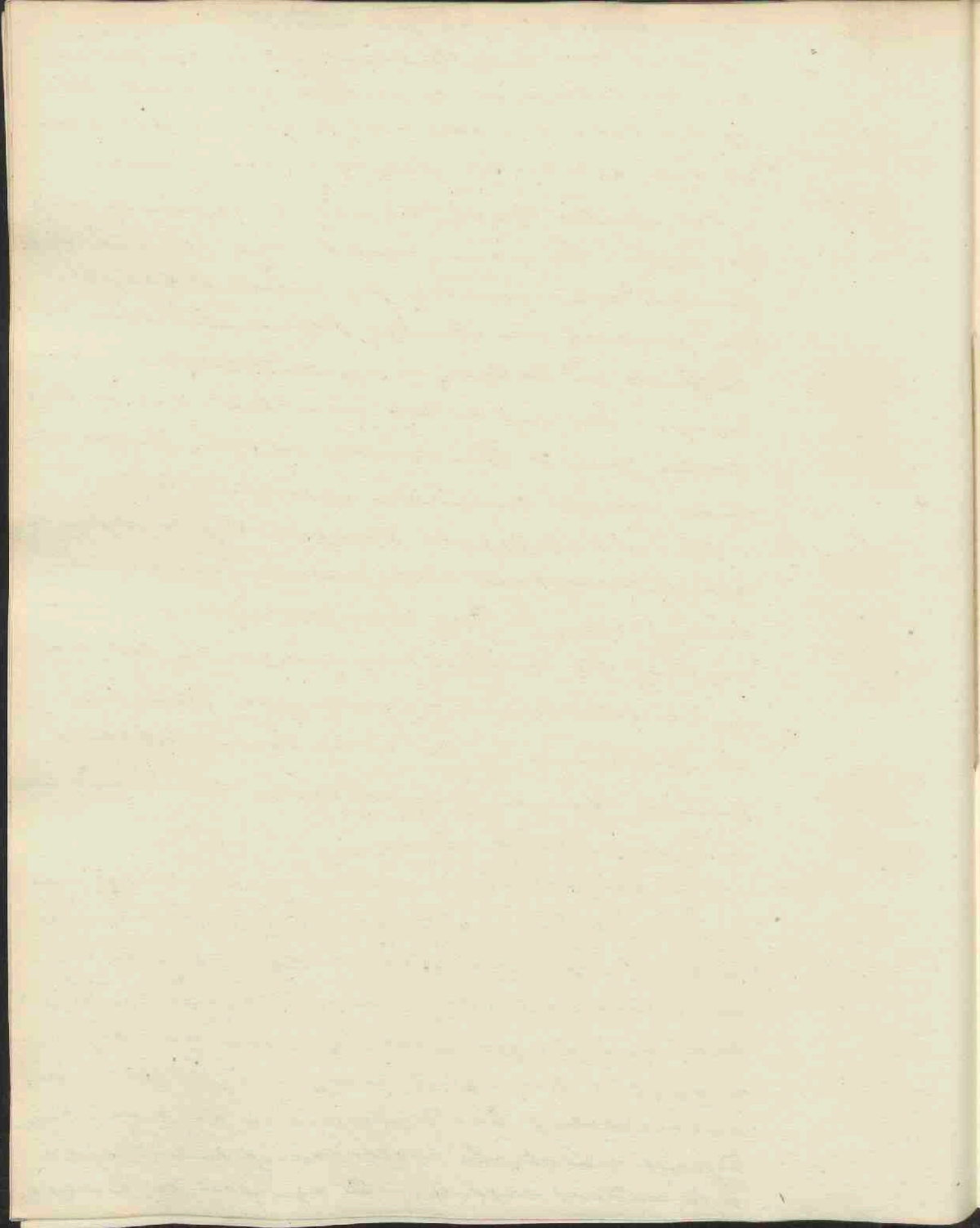
Calvin door Titiaan. geschilderd.

Levert 1702 is de Bibliothek in het lokaal van het College en op nieuw georssend. Thans is dit lokaal weder neel te klein. Het is vooral door geschenken dat zy is toegenomen.

Het Musée Rabbé beruht ik op nieuw met genaagew. Er waren vertcheidene stukken bygekommen, maarran my het meest bekaaft een portret van Michel Servantus door V. Calquere en Calvin op zyn doofbed door Horning. Te zay er ook voor het eers de beelden van V. Broustetten, en van Ballot die voor eenige maanden gestorven is.

In het voorbygaan loy ik zay eent den weg teluyf inwaardoor eenen zonder trap naar boven gaat. Te zay aan een uigang eenen richting die ik elders nog niet gezien heb, namelijk een deusaopplanting voor gevonden plantel, maars zy die te verloren hebben ze kunnen komen terugvragen. Dit komt my zeer daelmatig voor.

Aan tafel zat ik naast een Dintiker met name Tueber, welke eenige jaren koopman in Antwerpen geweest is. Hy verhaalde my van Sint-Domingo, waar hy 10 jaren geleefd heeft. Zyne berispen waren niet zeer gunstlyk, vooral is de luiheid zeer groot, en staat de ontwikkeling van mynerheid in den wep. Boyer heeft volstrekt inellekenry en kan ook niet anders regene. Er zyn eenige Europe.

teke handellinkuren, die vry gaede waken daer. en
 ook daer de regering zeer op prijs gesteld wor-
 den. Eene groote onaanfengenaamheid is daar,
 dat men er geene gaede bedrienen. Under kan,
 My zelf, reide hy my, had een knecht die hem
 bestal, dien hy betrapt had, dat valuke slaen,
 teels der geedkist had, jaen. Lang behouden,
 omdat hy goed bedriene en andere even slaete
 waren en ook die gaede eijenschap niet beruete.
 My verhaalde my van een kok, die en vromenschap
 twef gezondde zynde, denzelfden dag in affi-
 ciersuniform van zyn heer keuen verenschap
 vragent.

In Noord America wat hy ook
 langem tyd gewest, hy sprak er veel gaed,
 van, doch reide, dat hetgeen Mrs Inulope
 ontrent de anbeschaaftheid geschreeuen
 heeft niet overdoeren is. De herbergen in
 Baltimore en New York zyn nu groeter
 dan het Hotel des Berguet. Behaluen keede-
 ren en wyne is er alles goed koopere dan in
 Europa.

Ik deed nog een wandeling en zag nu keer
 duidelyk den Mont Salene, den hôte en de
 Montagne des Voivout, en daarachter den
 Mont blanc.

Weren avond berocht ik den heer Graen
 van Printreer, die ik vernomen had, dat
 hier aankomen was; met genaegen leerde

X. Bonneville is een onbedruiscend stadje, en Cluse,
waare wy veruulget door keuamen, is nog kleiner
en lalyker. Wy waren hier in de Savoyische provincie
Francigny.

De anneloot der laatste dagen hadden
op eenige plaatsen veel vermaest; zelfs
de weg was met sneeuwen en slijk, die van
de houghe berogen waren afgestroomd, over-
dekt geworden.

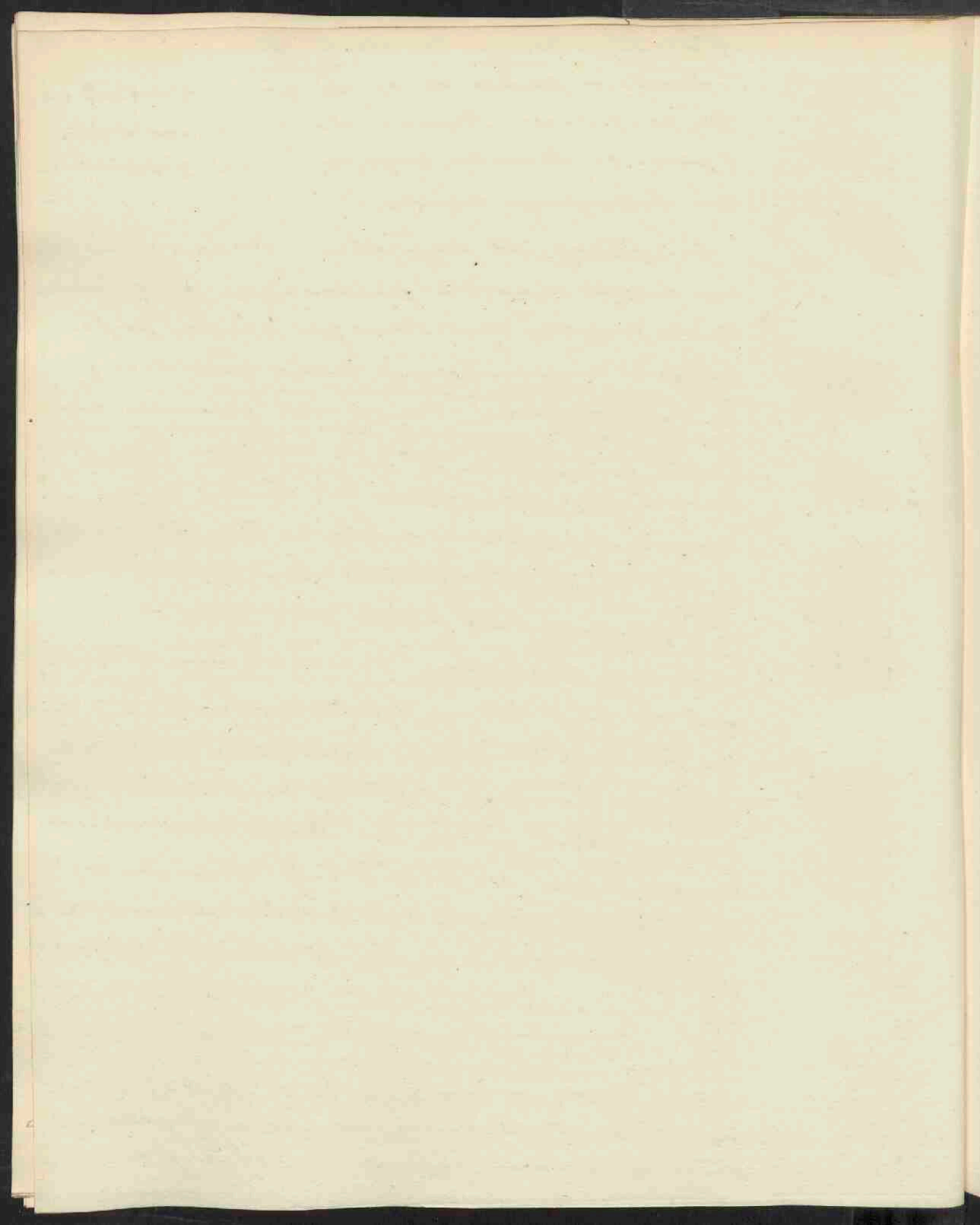
Onder de reisgenoten was een Capuciner,
met wien ik nu al veel gepraat heb. Hy
was zeer detchaefde, levensdij, en blyfbaer
de vriend en bewonderaar der daniel.

De grot van Balme links van den weg, een uur
voorby Cluse, hadden wy niet bezuoken. Men
weet ont den ingang, en toe het volghet is wy meest
om het lieve gongt dat men van daar op de val-
lei heeft, dan om haarsche merkwaardig
Zeer gaed waren wy de waterval van Arpenas, die
links van een kale rotsen komt.

ik den en geleerden Landmaan kennen.

Daarmee pakte ik op, en nam afscheid van den geneesheer Praxos, die my dezer zegen s'avonds bezocht heeft, en 'wien gesprekken zeer belangrijk waren.

Dinsdag 16 Augustus. Dezen morgen om 6 ure met een postwagen vertrokken. Op de grenzen van Savoyen werden papieren en koffers naauwkeurig maar met beleefdheid onderzocht. Om 10 ure kwamen wy te Bonneville, waar ik met een heer Van Kaathoven, geneesheer uit Leiden, en een Noord-Americaan ontbeet. Wy bleven er tot 12 ure. * De weg werd meer en meer schoner en belangrijk. † De vallei van Nagland bleef veel my byzonder. Van de Byronsche heuvelen, ook de kleine watervallen die wy zagen, behoeft ik geene byzondere aantekening te houden. Dit alles vind ik naauwkeurig beschreven in het Itinéraire van de heeren Pictet. ‡ Om 4 ure kwamen wy te Sallanche, van waar het te laat was nog naar Chamouni te reizen. Wy deden nog eene wandeling door het treurige veld, in de schoone vallei der Arve, maar kale rotsen met heerlyk groene velden en bosjesken afwisselden. Wy dronken vervolgens zamen thee, en ik schreef myn

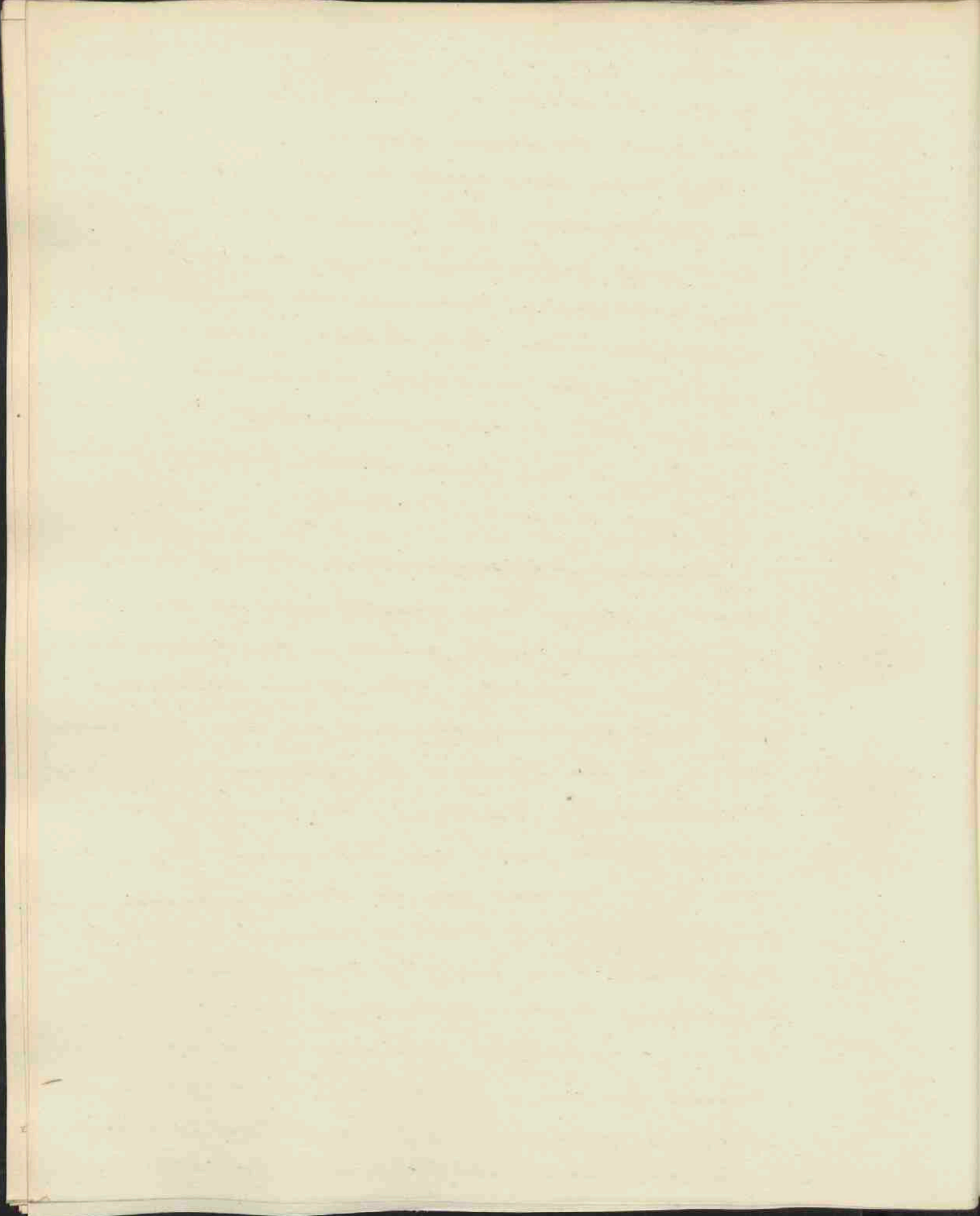

Men leeft met de herberg een heerlijk gezigt op den Montblanc; doch geheel vry naar welken werd by deren avond niet.

Wij zagen hier reeds eenige crestint en nelle knopgerewellen. In Genève is deze ongesteldheid niet meer aanwezig; maar toch ziet men zeldzaam vrouwen, die een schoone, welgevormde, hals hebben. Ook moet men nog dikwijls middelen aanwenden, om de zinfels van knopgerewellen tegen te gaan. En dikwijls zijn die middelen naar de gezondheid zeer nadeelig (iädiem).

Woensdag 14 augustus. Toen ik deren morgen naar vooft mijn vestier opende stond de Montblanc in volle pracht in den helder blauwen hemel voor mij. Om 6 ure vertrok ik met myne twee reisgenooten, den heer v. Krauth van en den heer Samuel Wigglesworth een jong geneesheer uit Bathow. De morgen was zeer schoon, al het groen wat bedaarnd. Wij reden aan de linkerzijde naar de Arve en kassien in ontwaapentje (ohar de coté) de schoone l'otéau de Pafey steeds naar ont. Zy bestaat uit eene zeer tweelaanig begraende helling van den berg die hoog opklimt en waar de honden zich toespoken het groen vertonen. Daarboven staat een kale rotse van den Mont Blanc uit.

Van de andere zijde der rivier droopten wij de

maternal van Chede, die niet om zyne grootheid,
 maar om de heerlijkheid en het lieve landschap, dat
 er rondom is, opmerking verdient. Het water
 komt uit een kloof in de rotsen, verdaelt zich
 in tweeën en komt lager weder bijeen. Wy bezagen
 toen op verschillende standpunten en plaatsen
 op het in de nabijheid, waar wy den schoonsten en
 schoonsten in het waterstof zagew. Verder op
 klimmende kwamen wy aan het kleme meer
 van Chede, dat, zeer onbeduidend wat zyn omtrek
 betreft, opmerkelijk is om de helderheid van het
 water waaraan men den „Houbblanc droppe“,
 koopt niet. Het weder begunstigde ons om
 die weder te nemen. De inwoners zenden ons
 dat het droppe en het meeste niet Chede maar
 Jomp heten.

De weg gaat vervolgens over den afval van
 een berg, welke in 1781 heeft plaats gehad, en
 een steenpypje, dat door dat smalle punt
 der rotsen loopt, en Stant wain genaamt
 wordt. In het dorp Servas pleisterden
 wy by Joseph Marie Dufchamp die te gelyk een
 bergier en natuuronderzoeker is. Hy heeft een
 Cabinet d'histoire naturelle waar men niet
 zeer goed koop allerlei voorwerpen kan aan-
 schaffen. De weg wandelt nu op een plateau, stigt
 men niet out neytr op de hoogte de ruïne
 van het kasteel van Saint Michel. De door-
 gang zield wy eny het dat wy op een link
 om keeden en de ruïne Nollai van Chede.

Fisher's Min. p. 92.

121.
manne voor ont hebben. Wy kwamen om 12
ure in het dorp Prilune aan en vanden in de
herberg l'Ursou gaat ontkaal.

Na ontbeten te hebben wandelden wy naar
den glacier des Baffons, den schoonsten bezer nal-
le. Men stelt zich voor zeer naby te zyn als men
nog een half uur moet opklimmen; maar
dan verwantert men zich ook over de grootte
en de schoonheid der yspyramiden, waaraan
men zich in de laatste yee denkbeeld kan
maken. Het is een heerlijk schouwspel. Wat hoog
zou het ys meer zelyk halwel menigvuldig ge-
sheid, en daar zyn wy er over gegaan; Zoo
dat wy aan de rookeryge van het ysveld wa-
ren afgedaald zyn.

Wy gingen daarna nog naar de Source de
l'Arveiron. Die wat nu minder schoon dan
ik ze vroeger gezien had, dewyl het gemaal van
ys, waaraan de stroom kwam, ingestart is, en
het water nu vander gemaal onder uit den gla-
cier komt. Evenwel is het der moeite waard
dit waelt fontein van ys en verbroyde rotzen
te zien.

Donderdag 18 augustus. Degen morgen maak-
ten wy een uitstap naar den Breven, een berg aan
de oeryge van den Hautblanc en door de vallei
van Chamouni daarvan afgescheiden. By maakt
het hoogste punt uit van een rei van spitse rotzen,
die men aiguilles noemt. Tegen 8 ure
zyn wy uit gegaan. In vier en twee uren bereikten
wy met muildiveren de hoogte Plampna genaamt,

X Van de Spigelle du Noine.

waar een herderswoning is, die de reizigers tot
 schuilplaats kan dienen. Van daar moesten wy
 te voet gaande langs Hyle paden, en by de "ronde"
 "ronde" "Chamonne" tegen de rots op. Naar 12 ure
 waren wy op den top. Hier vanden wy onze
 maecte mijn beland. Wy zagen den Montblanc
 met alle de nevensbergen, den langgen rei van rotsen
 met de hoepstakke vanden in den helder blaauw
 waer hemel. Aan den voet bezien berogen voor
 ons lag de vallei van Chamouni met hare
 dorpen en groene velden en de glaciars die daarvan
 af dalen, en die wy nu konden zien dat alle van
 den Montblanc als gemeenschappelyken oorsprong
 voort komen. Door middel van het panorama
 ma konden wy elk punt herkennen. Overge-
 telte niet de indruk dien het geheel naar dit weste
 van tonaal der hoogste berogen van Europa maakte.
 Door de verhevenheid van het standpunt de
 merkt men veel beter dan elders hoe zeer de Mont-
 blanc boven alle andere berogen uitsteekt. Hely
 het hoogste punt op den Boenen is een meeste dat
 zoo men ons reize, zeer diep is. In de rotsen te
 genover ons hoorden wy nu en dan een gesand
 coningant als den donder. Dit werd veroorzaakt
 door steenen of ysblokken, die losgeraakt naar de
 velden vielen. Een viel een aanmerkelyk stuk
 rots^x en daarnav ging een wolk van stof op, die
 wel een half-uur zichtbaar bleef. Om een uur
 begonnen wy weder af te klimmen en wy vonden
 nu den schoorsteen veel minder moeyelyk dan by
 het opklimmen. Het vande veel eger wy langs die
 Hyle rots op of af te klimmen, indien er een af.

Pictet 81

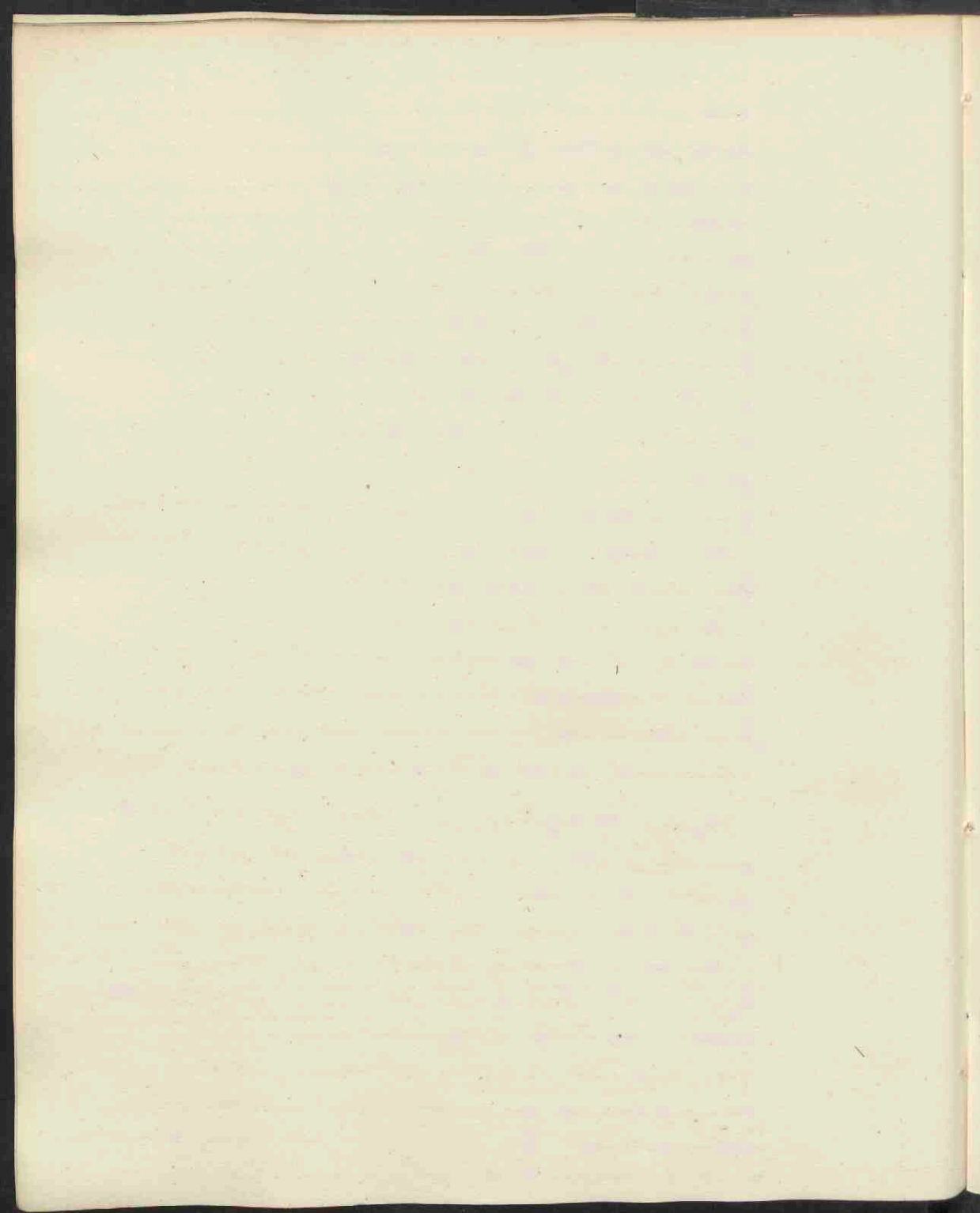
Men is lozig hie come harbor te bannan, wecke bit pavillon zal veruangen en waer men ook zal kunnen overnachten.

graand onderswal, both de hoogte is Slechts 40 of 50 voet
 en daarom is vlakke graand. De paden zijn op
 vele plaatsen stiel dact niet zeer breed; op een
 paar plaatsen gingen wy weg over het ys. Men
 moest oud een punt, waar wy langs een land
 rechten wand meer dan 2000 voet naar beneden
 konden zien. Wy lagen ont naoveren, om van
 gelijk schaan genijt te kunnen genieten. Om
 half 3 waren wy weder aan de Pliampra, van
 waar wy langs andere paden, meer door bosch
 en daardoor in de schaduw, afdaalden. Wy
 maakten om de stijle byna geen gebruik van
 de muildiven, die toch met grote vastheid en
 voorzigtigheid het smicylyse pad betraden.

Om half 5 waren wy terug en aten wel
 op een aan de publieke tafel.

Er zijn hier conenke gemeten te zien. Wy zijn
 ook herhaaldt geweest in de Cabinets 9' hit
 tains naturelle, waar men naar zeer geringen
 prijs allerehande nooveren met het mineraal en
 plantengyk, metenschappelyk gaardend koop kan.

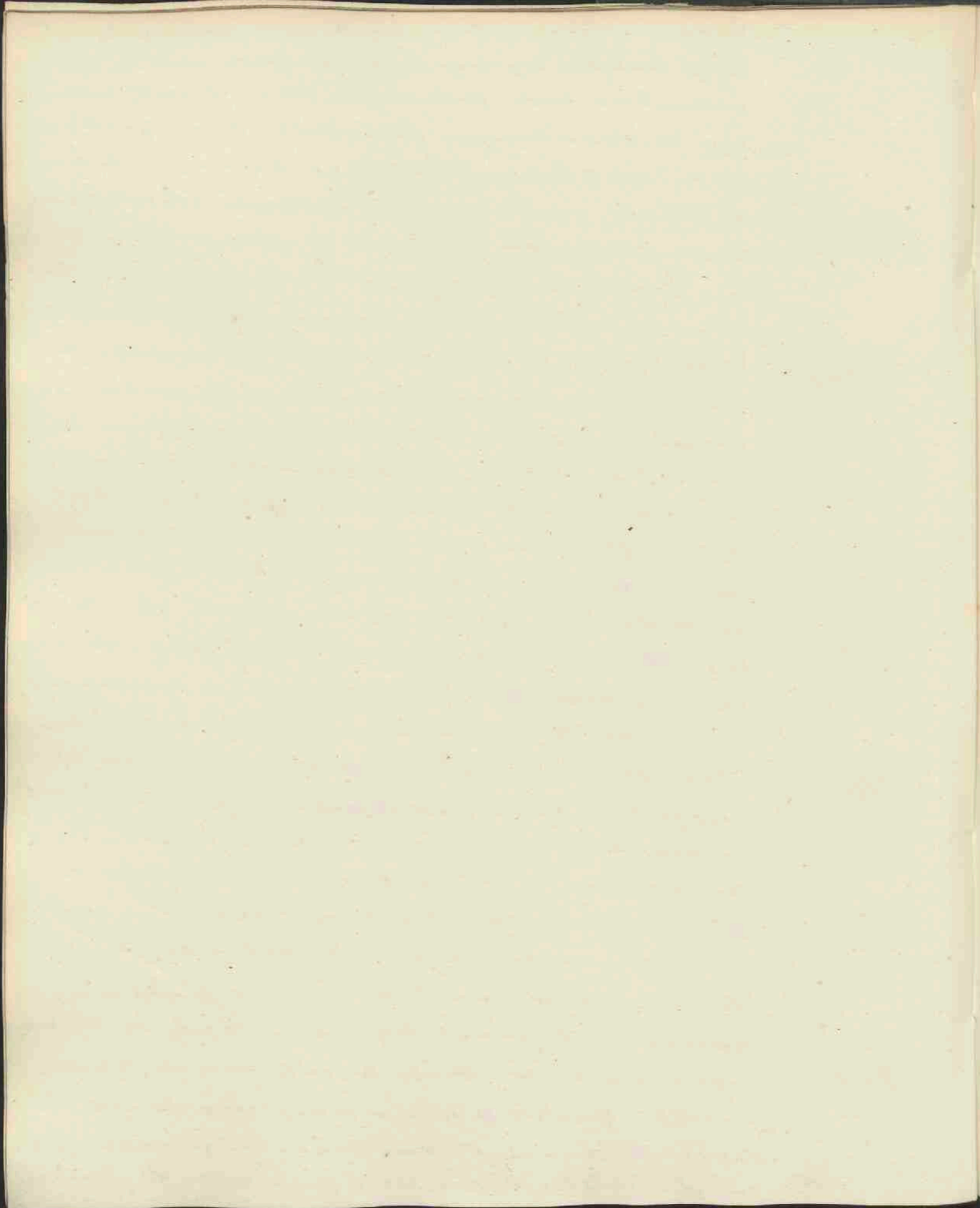
Wydag 19 augustus. Deze dag was bestemd,
 om een uitstap naar de Sher de glace en den
 jardin te maken. Om 6 ure vertrokken wy op
 muildiven naar den Montanvert. Het schone
 weder veranderde, er kwam wassal, regen, en het werd
 zeer koud. Om 8 ure kwamen wy aan het Pa
 villon van Felix Desportes, waar zich een groot ge
 zelschap, uit vele landen byeengekomen, om het
 vuer schaars en verkwikken met hetgeen er te
 bekomen was. Wy bleven hier tot tegen 10 ure, toen
 wy het weder beten, en wy onderwamen onzen

vloedeneen kragt. Wy hadden twee jisten, en by ons
 raegde zich nog een jonge Portugees Lopez de
 Cuhna. Op den Montannet berisot men zich
 boven links naby den Glacier des Bois, den groot-
 sten der valle van Chamonni. Boven den glacier
 vaupt aan wat men noemt de her de Glace,
 en op deze see kan men eenige men gaan. Wy
 gingen aanvangs ter zyde van het ys over een rry
 gaed pad, doch dit viel spoedig op, en laen maekten
 wy langs de schuinich afloopende rotten gaan,
 waar slechts hier en daar uitstekende punten
 of ongelijkheden de gelagend gaven, om de vuc-
 ten te plaatsen, en somtyds zick met de hand vast
 te houden. Dit was te meer schrikbarend, omdat
 wy een graste diepte beneden ons zagden, en een
 misstap ontwyffelbaar het leven maekt kosten
 Er waren twee zulke plaatsen, die wy voorby
 maekten gaan; men noemt ze Les Ponts. Men
 klommen wy af en kwamen op het ys veld. Dit
 was zeer beloupryk maar niet zonder kerwaar-
 des met vierkalyt als een see, steeds ongelyk,
 met smalle ruggen van ys, waarop men zich
 moeelyk konde staande houden, en menigvuldige
 scheuren, welke wy vermeden of oversprongen
 moesten terwyl men er diep inszag. Onze jisten
 waren ten intochte opmerckzaam en wy bewou-
 deden hurre schwaambad, om zich staande te
 houden en ons schulpraam te gyn. Het is niet
 geraden langzaam en onrychtig over dit ys te
 gaan, maar neeleer rlyp en vanden tholotaan
 doch niet grast overley, en zoo vorderden wy
 ook zeer snel. Doch het weder werd slechts dary

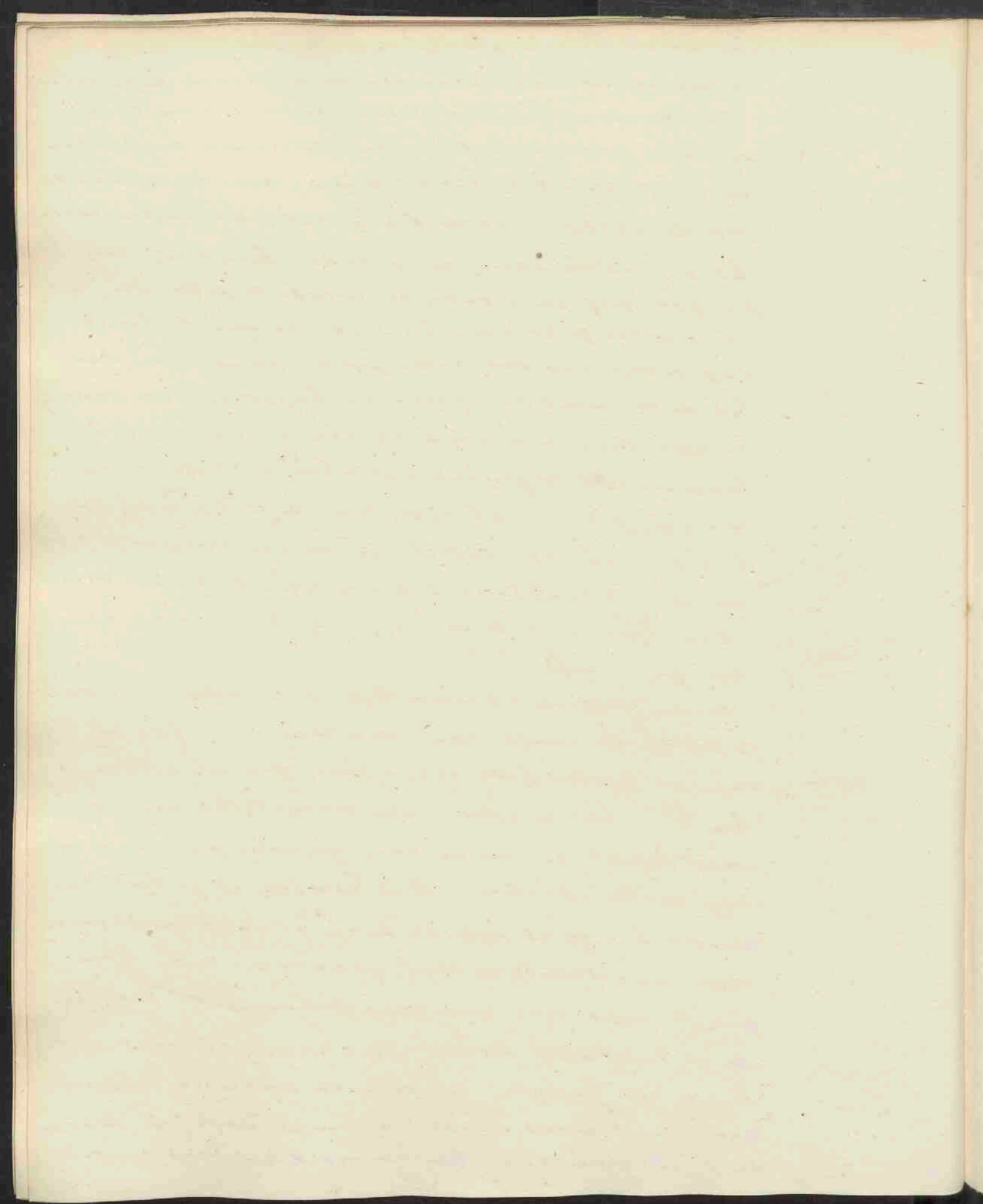
x *Moraine*. L. Pictet p. 72.

te varen negen, toen we hiel met zeer felle koude
 lang hielden wy nu val, pungen ook te schuilen
 onder een rots, gebrochten daar brood, vleesch,
 wijn en brandewijn; hervalden met moed ont,
 te muelgelyke wandeling, en kwamen tot aan
 de plaats waer wy verschillende glaciert ziele
 zagen versamelt en saam de Mer de Glace vormt.
 Eine heuse rots staat in het midden, den met,
 zoo men ons zeide de Tacul; links daarvan
 is de Glacier du Tulepre welke onmetelyk grooy
 scheen en waerop wy onsen weg wilden ver
 volgen. Met hem zagen wy een anderen, den
 Glacier de l'Ekhand, die rechts afkant (doch ook
 links van de rots Tacul) ziele versamelt. Teut
 lager komt van den Montblanc de groote
 glacier die men op de kaart Tacul genaamt
 vindt doch die volgens onse gissen La Hoire
 heet. Deze is rechts van de rots Tacul. De ver
 eeniging derer drie glaciert is zeer merkwaardig,
 zy zyn als drie stroomen, die met waese tegen
 elkander aanloopen; elk staat, als gewoonlyk,
 een geheel, dan van steenen en gruis van rot
 ten naar ziele, en die vorman negen tusschen het y,
 dat ook door de ontmaeting nu ongelyk is.
 De waestheid van dit tonaal niet nu nu
 zeer vermeerderd door het weder dat zoo
 slaakt werd dat onse gissen ont waopten om
 niet verder te gaan. Wy waren nu by de plaats
 waer men weder langs de rots over de rooye,
 naante Egnalots opklimt naar een hoogte de
 Couverte genaamt, van waer men op den Gla
 cier du Tulepre in een naar gaat naar de Jardin

(of courtel), een platte ruts midden in het ys die
 in den zomer met planken en blaasmen bedraaid is.
 Wij hoorden nu om op een afstand van twee
 tot drie uren van een Montanrest en de kon-
 ke ruist zoo groot, dat byzonder onze Portu-
 geseke reitgenoot er byna door brennen, want
 het geen altyd eenigzins besenkelyk is. Wij
 pongen nu eens omker een ruts te schuilen, doch
 daar op het ys zoreten hinderde de ont de kande
 nu meer, zoo dat, onze gillen overvelden, dat
 het beter was den nege en hage te brennen,
 en zoo snel mogelyk op het glibberige ys te
 luopen. De oefening maakte ont dit vees
 eenigzins gemakkeliker en zelfs kwam my
 de ergste plaats, Les Pouts, op den taryng nu
 minder schrikbarend voor dan de eerste rest.

Om drie uren kwamen wy terug van den
 Montanrest.
 Onder het ontknaardige van deze waneeling
 op het ys behoort een wateraal in het ys,
 ongeveer anderhalf uur van den Montanrest.
 Men ziet het water van verschillende rypen
 aandrömen en in een grote opening zeer
 diep nederstorten. Dit water is geheel rein,
 net en het ys is ook op deze plaats volkomen
 rein, zoo dat deze val waaraan men den
 grond niet ziet, een zeer schoone en fraeffen
 de uitwerking doet. Dit water loopt onder
 door den geketen glacier en voorn in de vallei
 met nu neel onder verineendert, de laurie
 de l'Arveirov. Men waent deen wateraal te

Grand moulin. Ik vind hem in de beschrijvingen niet vermeld.

Het meder helderke wat op en dit gaf ons geleentheid om nog eens op de herde de Glace te gaan in de nabijheid van den Montanquet, waar men gewoonlijk daar op gaat. Er zijn op deze plaats weinig barsten, of kloven in het ys, zoo dat men veiliger de ze mandeling doen kan en toch de Yssee vrij goed zien.

De bergen, die wy hier zagen, waren: voornamst den Tacul en daarnaast de Grand des Jorapets; links le Dra en l'Aiguille verte; rechts les Charmants met vele Aiguilles. Wy zagen hier naaby de Yssee den grooten steen, waaronder de eerste reizigers in dese streken eens schiel plaats gevonden hebben, om te overnachten, en die men nog la pierre des Anglais naemt. Men heeft er kunne namen met het jaartal opgeschreven: Pocock et Windham, 1741.

Op onzen terugweg naar Chamouni heeft het onophandelijk geregend zoo dat wy daar niet thuisgekomen zijn. Een zondeling van Frank' gezigt hadden wy toch daerboven dat op den Col de Balme en over een gabeelte der vallen volkomen heldere zanneschijw heerste, te, terwijl overal elders walken en neeuw waren.

Onder de gasten, met wie wy enige kennis gemaakt hebben, waren de heer Bene, profet, zoo in de geneeskunde te Pest en dienst zoon, zeer melanderzichte en beleefde mannen.

x My hadden twee zidzen: Julien Servaassans
en Michel Favret.

Pietet 104. 106.

Zaterdag 20 augustus. In de vallei van Chamouni
 in 2911 ongeveer 5000 inwoners. Zy zijn verdeeld in
 4 parochies: Valorsine, Argentiere, Prigne en La
 Ouchet. Voor het politiek bestuur maken zy slechts
 3 gemeenten met Argentiere is met Prigne ver-
 eenigd. De aartsbisschop die by de Franschen Maaco
 heet wordt tegenwoordig Synlic genaamd. Prien-
 re, het dorp, waar de reizigers zich ophouden,
 heeft alleen 2000 inwoners. Scholen zijn er niet
 veel, in den winter houdt de pastoor school. Een
 meisje dat wy in het kabinet d'histoire naturelle
 zagen Henriette Corvelier, en die zeer eenszondig
 en veel onderwijst scheen, geeft ook des winters
 onderwijs aan meisjes van het dorp. Het deze
 vallei geen vele lieden naar Parijs en elders om
 een bestaan te vinden, dat hun vaderland niet
 aanbiedt. Des zomers komen vele trouw om
 door de tegenwoordigheid der reizigers wat te
 winnen. Zy gaan ook veel in naburige streken,
 t. v. in Vallis, werken, waar het land veel vrucht-
 baarder en de menschen veel frager zijn.

Met myne zelfgeve reisgenooten begon ik heden den
 zoegenamden tour du Montblanc te maken. Wy
 verlieten tegen 12 ure Chamouni, als te voren op
 menleval. De berg, die zuidwestelyk de vallei
 van Chamouni afsluit, heet Lacha. Daarover gaan
 twee paffen: de Col de la Forclaz en de Col de la Voza.
 Wy lieten den loatsten op eenigen afstand rechts lig-
 gen en klommen hooger op den berg Lacha naar een
 herberg genaamd le Pavillon de la Belle vue, waar
 wy om 3 ure aankwamen en middagmaal hielden.
 Men heeft van hier het gezicht op de vallei van Chamou-
 ni, op die van Tervot en op een gebiedte van de vallei

a. 2727. 5

van Montjore, waar wy heen gingen. Wy zagen van
de bergen de Aiguilles du Ganté en Dame du Ganté,
den Brenan, de Rochers de Fir, Pointe de Sale en
Aiguilles Varesol, den Glacier Biannafay.

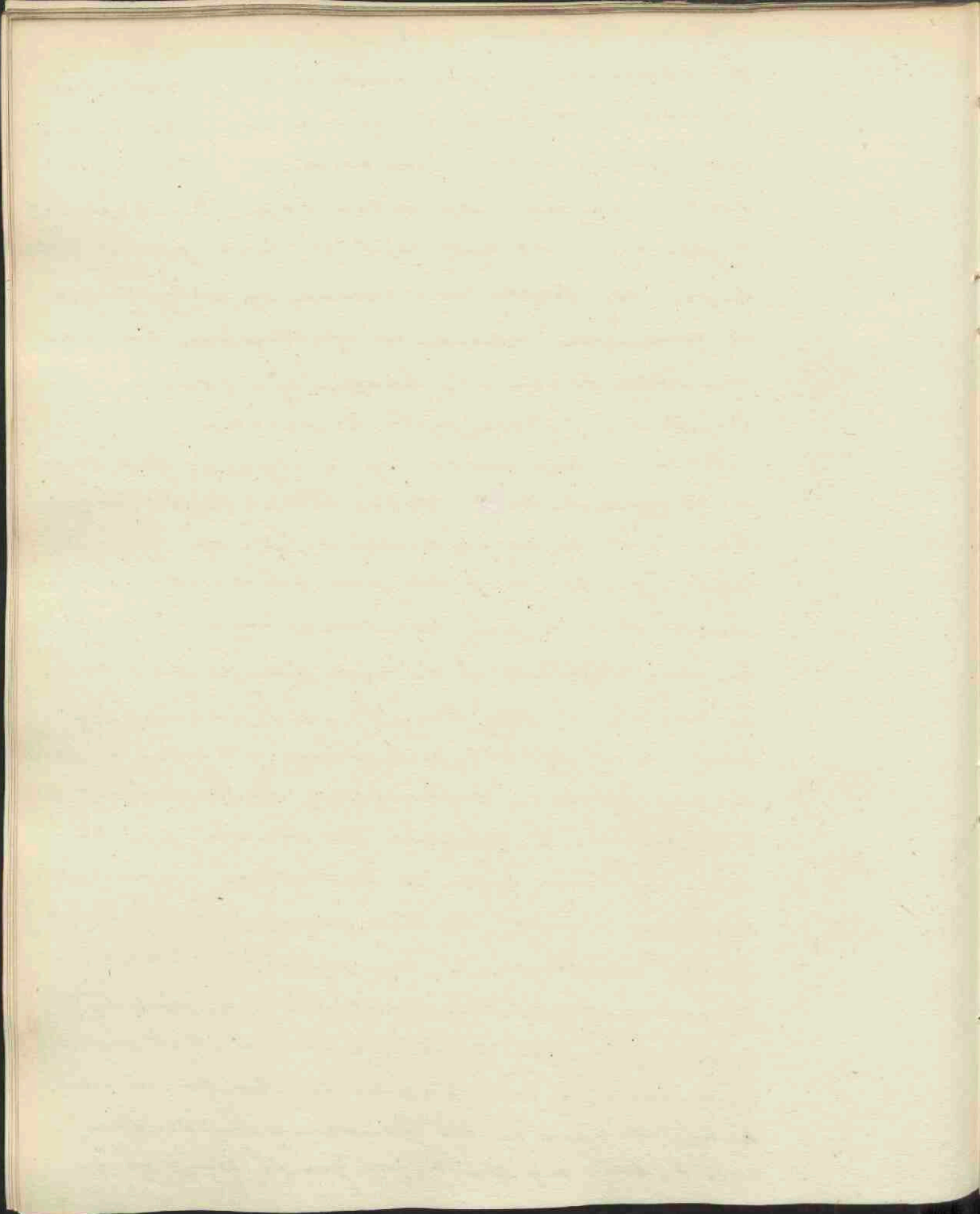
Men had gancend van hier den Montblanc te
kunnen bestygen, en in die hoop heeft de aige,
naar dit hant laten bouwen. Doch de heer He
mel en anderen hebben het verzoef beproeft. Zoo mer
ont recht heeft de eigenaar een verzoefding gevaard te
gen degenen die hem 200 by bemerde hoerautent
mitleid had, en heeft dit verzoefding nog meer ge
kost dan het hant. Op een klamen afstond heeft
men nog eene herberg gebouwd, maar het gerage
is er mender uitgetreke.

Het was zeer hand op de hoogte; by het afklim
men bespeurden wy spoedig zachte licht wy
kwamen door zeer schoone alpenweide waeren
neel en gaed nee was. Het dorp Biannafay zagen
wy refts liggen. Wy hadden nu en dan ver en schoon
uitzicht over de valli der Arve tot aan Sallanche.
Vervolgens klommen wy af naar het gehucht
Le Champel, gingen door schoone koranvalden,
zagen refts op de hoogte Saint Nicolas de Verace,
kwamen door Trefse in de valli Montjore, gin
gen over het stroompje dat uit den Glacier du
Nioge komt, en tofen 4 ure waeren wy te Coule,
minst. Dere weg heeft ons neel afwepeling opgele
verd van walste en lachende stikken tautyds her
lyk schoon. Contaminet, maar wy nachterdlyf
kanden, is een groot, uitsegebouwd dorp.

Pictet 107 + 235.

Zondag 21 augustus. Kail, helder weder. Eenige vrouwen gingen reeds in den vroege morgen naar de kerk, die ik ook bezocht. Zy was niet groot maar zeer netheid. Om 5 ure vertrokken wy. De votsachtige Bonhomme zagen wy voor ons, rechts en links groote heuveligen der bergen met meeder en vele verspreide woningen schaven en stallewanden hout en van steen gebouwd; laagere muurbonte, daarboven rotzen, en links sneeuw.

Tweede beginnen wy te stygen. Het dorpje, of liever de kerk Notre Dame de la Gorge staat aan onze rechterhand, een rei kapelletjes aan den wey derwaards maakt in deze waaste streek eene schitterachtige uitwerking. Een zeer stijl pad in de rotz brengt ons tot de waterval van den Haut Bourvaux, op eene waaste plaats, waar wy afstegen en eenige openblikke vertoefden. Herkennend was het om te zien, hoe het stroompje kort daarna door halen in de rotzen eenen enger duurweg vindt. Op dit punt is eene bron, die wy overgingen. Wy zagen nu links den Glacier des trois Tetes (volgen onze gidsen) kuisamen voorby de herberg du Haut Bourvaux, en daarna op het Plan de la Roule, welke naam ik niet in het handboek vindt. Dit wyl, hadden wy een mooi gezicht terug op de

vallen; naar ons vertoonden zich de rotzen zeer scherp in
de blauwe lucht. Het struimpje, dat wij nu links
zadden, valt menigvuldig schuimend van de
kanten. Grote blokken kalksteen lagen
vondam ons. De grond was niet dun,
kort gras bedekt, hetgeen door mafse kasi-
en werd afgedekt. Zoo vervolgden wij,
steeds klimmende, tot een groot veed, naar
rotzen omming, en Plan des Mont Jones
genaamd, maar wij riepen eene watermaal
zagen. Hier staat ook eene chalet, en
men rekent dat die 4 uren van Courmayeur
verre is. Het was nu koud en zeer hol,
der wezen; boomen waren er niet meer, 94,
ten meiden nog tusschen de steenen. Stijl en
over stukken rots was het pad, dat ons naar een
andere kleine vlakke bracht, Plan des Sarnet
genaamd. Volgens de overlevering zijn hier
drie aansielijke vrouwen door slecht weder
overvallen en omgekomen. Een groote steenhoop
bedekt de plaats, maar men zegt, dat zij begraven
zijn. Eene als andere reizigers vermeerderden,
den wij dien hoop met ook elk een steen daarop
te werpen. Reeds een wij daar aan kwamen
zagen wij een kleinderen hoop ter plaatse,
waar volgens onze gidsen, de bedronden zijn omge-
komen. Deze ongeluksgeschiedenis wordt met
waarschijnlijkheid bekend: het smaet nooit lang gele-
den zijn.

Pictet 244.

Een eind weg over de sneeuw. Het werd nog ruwer
en stijler, steeds over lei- en kalksteen. Twee
dagen wij nog enkele kaizen des Sakaarsche
graaf afweiden: de doornlyke berghewoens la-
ten niets te loor gaan. Tegen 9 ure bereikten
wij den Col du Bonhomme, en over puin
van steenrotten langs stigten gingen wij nog
ruim een half uur tot aan het kruis, dat op
de hoogste plaats naar den pas gesteld is. Dit
kruis duidt tenent de afscheiding aan tusschen
Fausigny en Tarentaise. Wy waren nu 7520
naecten hoog, en echter waren wy omringd naar
wij hooger bergen; dit leverde een somber en
waest gezicht op. Wanneer men zinnelyk
naar het zebucht Chapin gaat, begint men
hier af te klimmen; doch dit zonde voor ont
een omweg zyn gemaekt. Wy gingen linksom,
en klommen op naar de Passage des Faux,
ongeveer een uur ver. Alie leven zheen
hier op te kanden: men zag geen enkele plant
meer, en eene wy groote uitgestrektheid
was met sneeuw bedekt. De onafang is
8330 naet boven de zee. Zeer snel raalden
wy langs een mazyelyk pad, over sneeuw en
steenpuin, af in de valle, welke en en zonder
bouwen was. Onderweg zagen wy vele donker
gryse gytien, die glad en glinsterend was. Een
stroompje, dat daarvoor glee, vormde de
Cascade des Kirais. Myz reisgenoot merkte
te aan dezen weg een grooten vierkant zohan.
we zhen op naar met Romeinsche ^{cellen} (op zebuchre.

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

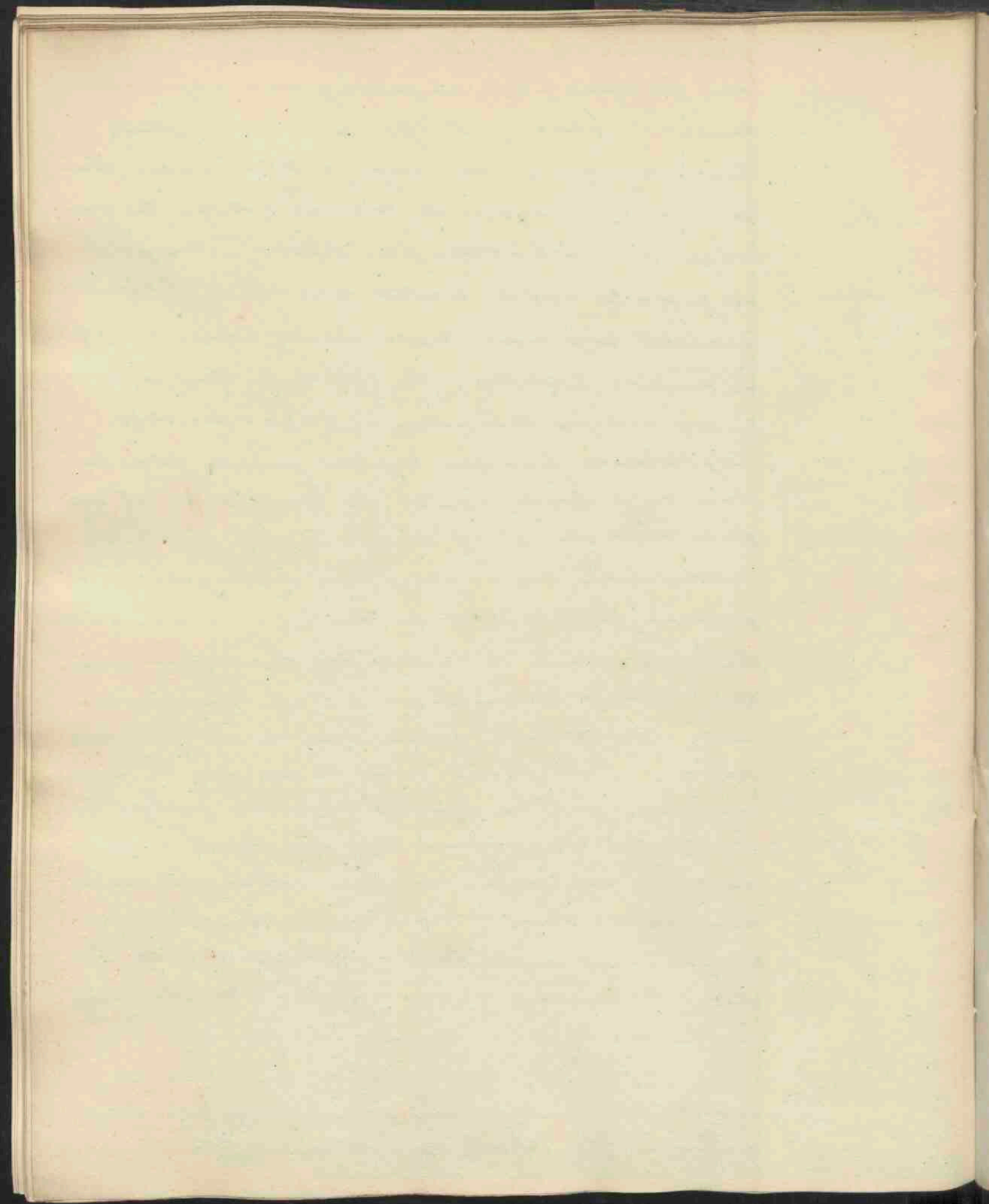
van de hoogte de gehele valleij overrien tot
aan Chapin; nu zagen wy ook nog een
tweeder glacier links van den eersten.

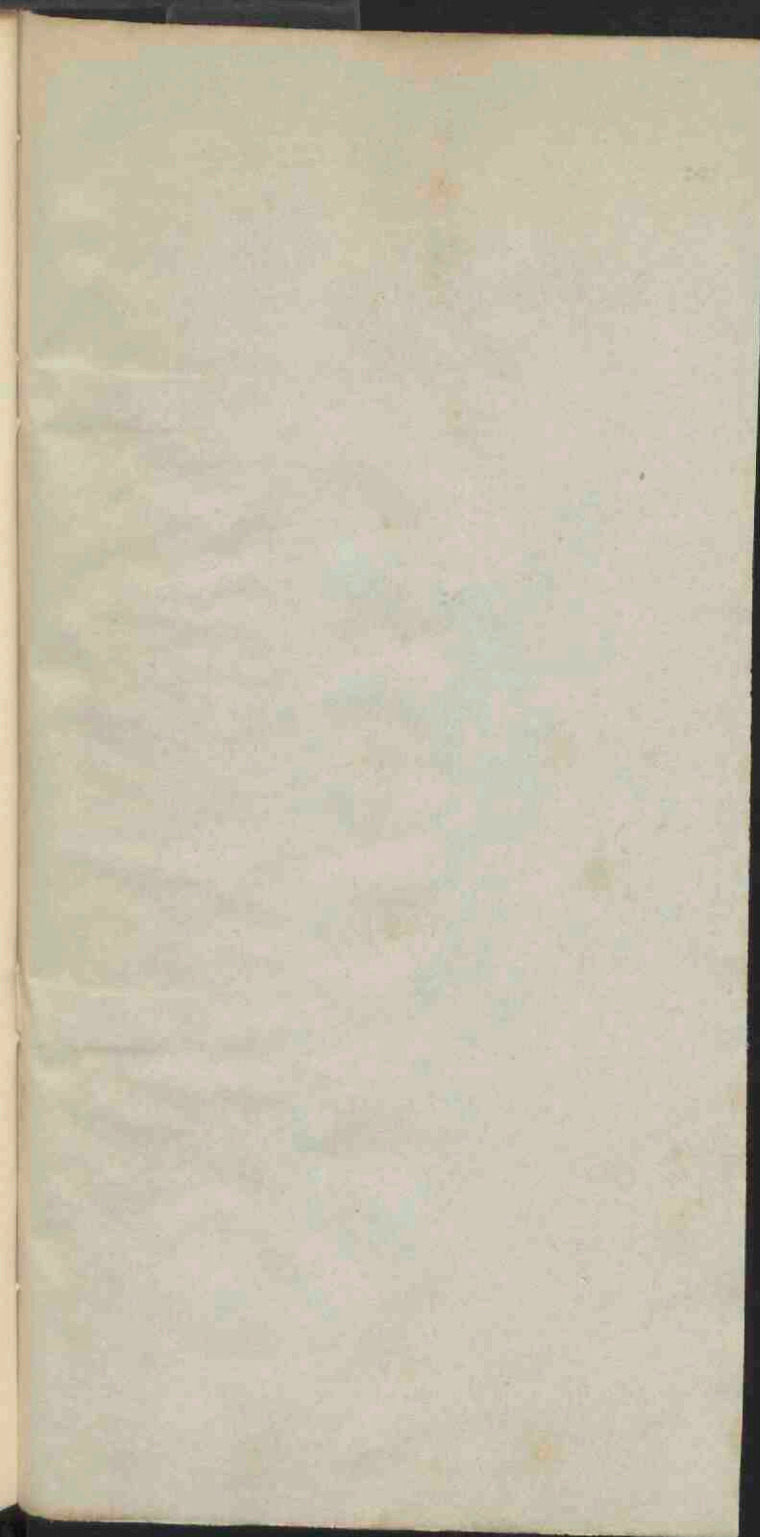
Toen wy ruim een uur geklommen had,
den Traden weder de scherpe rotzen te naar,
zhy en wy hadden een helder uitzigt in
de groote wilde valleij der Allée Blanche,
haemel wy niet lager needs nevel en rozen
ontmaet hadden. De Col de la Seigne, waar
op wy ont nu beranden, is 9590 voet hoog.

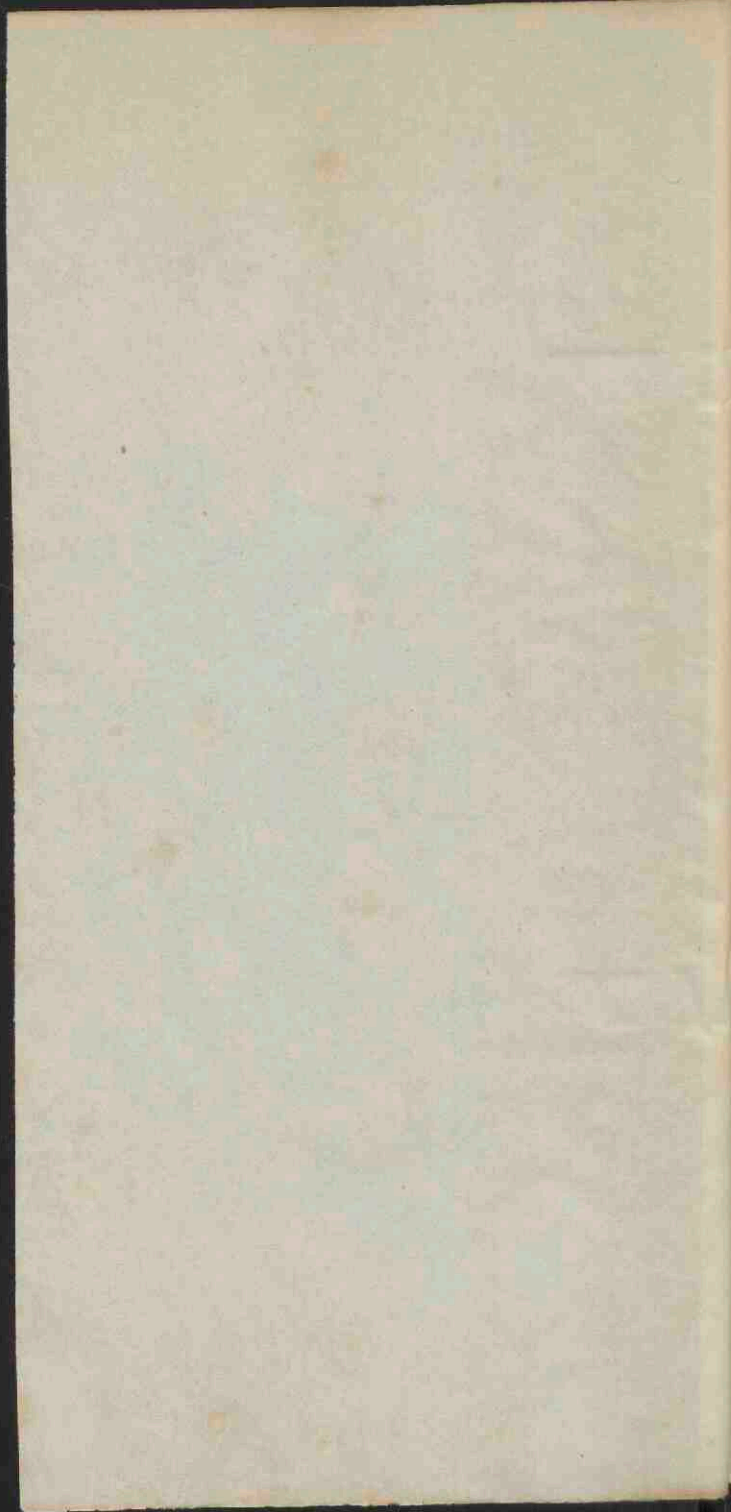
Afdalende hadden wy een groote glacier
aan onze linkerhand. Men weet niet of het
ys en de sneeuw of eenige witte kalksteen
rotzen aan den ingang der valleij aanleiding
gegeven hebben tot de benaming van Allée
Blanche; doch ik zoude het laatste vermaa-
den, want sneeuw en ys zyn hier zeldzaam
wit, meest met gruis van de rotzen over-
dekt.

De wind met de nevels en rozen
volgden ons, en spoedig met de valleij ge-
deeltelyk daaraan bedekt, doch niet ge-
heel; en wy zagen een zeer schoone rozen
boof in de laagte voor ons. Een enj pad
voerde ons neget lango het meestje de Com-
tal. Onderweg zagen wy den Mont Blanc
samen de andere bergen uitsteken.

Wy kwamen hier eigentlyk in Italië,
want het water van deze valleij stroomt
naar de Po. Doch de Franse, affertornes

5.3772.

